†Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei

Spiritualitate creştină pe înţelesul tuturor

Cuprins

PRELIMINARII

1. Spiritualitatea

Considerăm că este foarte utilă şi necesară o lucrare, pe înţelesul tuturor, despre spiritualitate.

Întâi de toate, e nevoie să ne oprim asupra termenului de „spiritualitate”. Se observă în perioada postmodernă o serioasă reîntoarcere a preocupărilor spirituale. Dacă în veacul al XIX-lea şi în bună parte din veacul XX se ducea o luptă crâncenă, declarată, împotriva abordării religioase a vieţii, spre sfârşitul mileniului al II-lea, preocupările religioase au revenit în actualitate. A căzut şi comunismul care avea la temelie concepţia marxist-atee despre lume şi viaţă.

Lucrul acesta îl prognosticase prin anii ’60 renumitul pedagog Onisifor Ghibu. El a scos la lumină o carte numită „Pe baricadele vieţii”, care avea mai mult un caracter autobiografic sau memorialistic, dar care, la un moment dat, aborda şi problema spiritualităţii. Citãm: *„Capetele prea înfierbântate vor neapărat să vadă astăzi o contradicţie între materie şi spirit şi între ştiinţă şi religie. Dar eu cred că va veni vremea când materia şi spiritul, ştiinţa şi religia vor convieţui foarte bine şi i se va da lui Dumnezeu ce e a lui Dumnezeu, iar Cezarului ce este al Cezarului”*.

Noi socotim că aceste vremuri au venit; pe de-o parte comunismul a căzut, cu doctrina lui marxistă atee cu tot; pe de altă parte, chiar şi în apusul pragmatic, în societatea de consum, începe să se observe o serioasă preocupare de spiritualitate, căreia acum, la începutul mileniului al III-lea, trebuie să-i venim în întâmpinare, trebuie să o stimulăm şi să o călăuzim. Veţi întreba: „De ce să o stimulăm şi să o călăuzim?” Iată de ce: pentru că lumea nu ştie bine ce înseamnă „viaţă spirituală”, ce înseamnă „spirit”, ce înseamnă „spiritualitate”.

În spatele termenului de „spiritualitate” se ascund, din nefericire, o infinitate de concepţii diferite, uneori chiar contradictorii, multe dintre ele neavând de a face cu spiritualitatea creştină. E vorba de forme de religiozitate pe care le-am putea numi post-moderne, eclectice, lipsite de orice referire la Dumnezeul-Persoană, adică forme ale aşa numitei para-religiozităţi, sau ale unor credinţe amestecate; Altele sunt rezultatul subminării spiritualităţii creştine de către concepţii spirituale orientale (practici de tip Yoga); multe alte mişcări pretins „spirituale” se prezintă cu o faţadă atrăgătoare, mai ales pentru tineri.

Atunci ne întrebăm: de ce cad oamenii serioşi şi preocupaţi de spiritualitate în asemenea capcane? Răspundem fără teama de a greşi: din neştiinţă, dintr-o crasă neştiinţă!

Creştinismul se află acum, la începutul mileniului al III-lea, într-o situaţie deosebită, în faţa unei noi ere. Oamenii trebuie catehizaţi, „reevanghelizaţi”. În faţa acestei acţiuni de „reevanghelizare” întâlnim două atitudini extremiste.

Prima dintre ele este negativistă. Sunt propovăduitori, binevestitori, pastori „binevoitori”, care spun că românii nu mai ştiu nimic şi trebuie reîncreştinaţi. Aceste „personalităţi” au început să cutreiere România. Sigur, după ce a venit libertatea, este un lucru bun că oamenii pot circula. Este un lucru bun că oamenii sunt liberi să-şi spună cuvântul, să-şi propovăduiască credinţa lor, dar nu este elegant şi nu este corect ca profitând de libertate să faci prozelitism. Aşadar, pe de-o parte, în faţa acţiunii de „evanghelizare” întâlnim această atitudine negativistă: românii nu ştiu nimic, românii trebuie reîncreştinaţi. Această afirmaţie nu numai că este gravă, dar este şi neadevărată.

A doua atitudine este cea triumfalistă, pe care, din păcate, adeseori o promovăm noi. Ne batem cu pumnul în piept şi zicem: „Noi suntem o ţară creştină de două mii de ani; moşii şi strămoşii noştri au fost credincioşi, au fost virtuoşi, au fost bisericoşi”. E adevărat, aşa au fost, însă nu se poate să nu ne gândim la cuvintele Mântuitorului adresate cărturarilor şi fariseilor: „De ce vă lăudaţi cu moşii şi strămoşii voştri, de ce vă lăudaţi cu Avraam? Dumnezeu din pietrele acestea de pe lângă Iordan, poate face fii lui Avraam. Dacă sunteţi fiii lui Avraam, faceţi faptele lui Avraam!”.

Cu alte cuvinte, nici atitudinea triumfalistă nu ţine. Ne lăudăm

zadarnic cu voievozii, cu martirii, cu strămoşii noştri buni, credincioşi şi echilibraţi, dacă noi nu călcăm pe urmele lor.

Între aceste două atitudini, amândouă incorecte, există o a treia atitudine, corectă. Atitudinea corectă e cea moderată. Românii trăiesc încă într-un mediu spiritual sănătos, dar nu ştiu prea multe despre credinţa lor. De ce? Pentru că cei ce frecventează regulat biserica sunt relativ puţini, iar cei ce lecturează Sfânta Scriptură şi alte cărţi de învăţătură sunt şi mai puţini.

De aceea, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom încerca în această lucrare să-i facem conştienţi pe ascultătorii noştri de adevărata viaţă spirituală. Dăm o definiţie, limpede şi uşoară, pe care o vom mai repeta. **Adevărata viaţă spirituală este o viaţă nouă, cu Hristos şi „în Hristos", condusă de Duhul Sfânt.** Nu există viaţă spirituală fără Hristos şi fără Duhul Sfânt.

Vă vom ajuta să-L cunoaşteţi pe Hristos mai bine şi o să dăm reţeta de a vă elibera de patimi şi a vă umple de Duhul Sfânt. În acest sens, vom face mereu referire la texte din Sfânta Scriptură şi din Sfinţii Părinţi. Pentru că sfinţii noştri înaintaşi, Sfinţii Părinţi, au avut experienţa unei vieţi spirituale autentice. Chiar am putea spune că şi astăzi marii părinţi duhovniceşti au experienţa unei vieţi spirituale autentice, care ne poate sluji de model şi ne poate ajuta să nu fim bulversaţi de toate mesajele incorecte care pot fi transmise atât individual, de la persoană la persoană, cât şi prin mass-media.

Drept exemplificare, mă opresc la trei citate de referinţă din Sfânta Scriptură, legate de viaţa spirituală, pe care mereu le voi reaminti cititorilor noştri:

a) Înainte de Patimi, Domnul nostru Iisus Hristos, în grădina Ghetsimani, a făcut o rugăciune pentru ucenici şi pentru lumea întreagă. Cităm din această rugăciune arhierească: *„Aceasta este viaţa veşnică* – zicea Domnul Hristos – *să te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis"* (Ioan 17,3).

Ori, viaţa noastră spirituală n-are un alt rost, un alt sens, decât să ne ancoreze în viaţa veşnică. Viaţa spirituală este viaţă veşnică. Viaţa spirituală începe pe pământ, dar nu se mai termină, se continuă în eternitate. Aşa stând lucrurile, parafrazăm: Viaţa spirituală nu-i altceva decât cunoaşterea singurului Dumnezeu adevărat şi a lui Iisus Hristos pe care El L-a trimis în lume.

Acest citat este extraordinar. Trebuie să-L cunoaştem pe

Dumnezeu, trebuie să-L cunoaştem pe Dumnezeu prin experienţă, prin viaţa noastă religioasă serioasă, prin viaţa noastră spirituală. Dumnezeu nu e o noţiune, Dumnezeu este o persoană, Dumnezeu este Tatăl nostru. Dumnezeu este Cel ce ne-a adus de la nefiinţă la fiinţă, Dumnezeu este Cel care proniază întregul univers şi proniază viaţa noastră, a fiecăruia în parte.

Dumnezeu „la plinirea vremii" – am aflat la sărbătorile Crăciunului – L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să-i răscumpere pe toţi oamenii, ca să-i aducă pe toţi oamenii la adevăr, ca să-i mântuiască. Spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni că la „plinirea vremii", Domnul Hristos a venit în lume şi S-a făcut frate cu noi oamenii, cu noi oamenii păcătoşi, înstrăinaţi de Dumnezeu, dezmoşteniţi de la Împărăţia Cerurilor, ca pe noi pe toţi să ne reînfieze, să ne facă moştenitori ai Împărăţiei Cerurilor. De bună seamă că pentru a moşteni pe cineva trebuie să fii copilul lui. Ca să poţi moşteni Împărăţia lui Dumnezeu trebuie să fii copilul lui Dumnezeu. Ori, copii ai lui Dumnezeu am devenit prin Domnul nostru Iisus Hristos care a părăsit slava cea cerească şi S-a făcut ca cel mai umil dintre oameni. Aşadar, o viaţa spirituală adevărată presupune să-L cunoaştem pe singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe care El L-a trimis în lume. Şi spunând acest lucru, fără a jigni pe cineva, vom spune că adevărata viaţă spirituală există numai atunci când Îl cunoaştem pe adevăratul Dumnezeu. „Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă", Dumnezeul cel adevărat S-a descoperit lumii. Descoperirea şi descoperirea totală, completă, absolută, a făcut-o prin Domnul Iisus Hristos.

Fără Hristos nu există spiritualitate autentică. Or fi frumoase, or fi atrăgătoare alte spiritualităţi orientale, occidentale, de orice tip ar fi ele, dar dacă nu-L au în centrul lor pe Hristos, nu sunt spiritualităţi autentice, care să ducă realmente, pragmatic, la moştenirea Împărăţiei Cerurilor.

b) Un alt citat important, la care ne vom opri mereu, este cel care redă spusa Sfântului Apostol Pavel referitoare la viaţa spirituală. Sfântul Apostol Pavel ne spune referitor la această viaţă lucrul următor: „M-am răstignit împreună cu Hristos şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine".

Dacă îl cunoaştem pe Dumnezeu, dacă Îl cunoaştem pe Hristos,

cu siguranţă începem un demers de eliberare de patimi şi de umplere de Duh Sfânt, Duh Sfânt care Îl face pe Hristos să trăiască în noi. De aceea Sfântul Apostol Pavel, după ce a avut această experienţă a cunoaşterii directe a lui Dumnezeu, a eliberării de patimi şi a umplerii de Duh Sfânt, a scris aceste rânduri: „M-am răstignit împreună cu Hristos şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine”. Toate tratatele de mistică creştină în general, şi în special tratatele de mistică creştină ortodoxă, au această preocupare, de a ne face foarte cunoscută reţeta răstignirii împreună cu Hristos, a exorcizării de patimi, a eliberării de patimi şi a primirii Duhului Sfânt, a unirii cu Hristos în Duhul Sfânt.

c) Tot Sfântul Apostol Pavel continuă, dându-ne posibilitatea de a ne verifica dacă am făcut, cât de cât, un progres din punct de vedere spiritual: „Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate lucrurile s-au făcut noi”.

Ne unim cu Hristos pe măsură ce ne lepădăm de Satana, aşa precum spun exorcismele de la botez: *„Mă leapăd de Satana şi mă unesc cu Hristos, mă eliberez de patimi şi mă umplu de virtuţi, mă umplu de Duh Sfânt şi Duhul Sfânt Îl face prezent în noi pe Domnul Hristos”.*

Iată câteva consideraţii referitoare la viaţa spirituală creştină, care Îl are în centru pe Domnul nostru Iisus Hristos, care este o viaţă nouă cu Hristos şi în Hristos, condusă de Duhul Sfânt. Vom începe împreună acest demers al cunoaşterii lui Hristos şi al eliberării de patimi, în vederea umplerii de Duh Sfânt.

2. Numele lui Hristos-Dumnezeu

Definiţia pe care am dat-o spiritualităţii creştine, singura autentică, este următoarea: **Spiritualitatea creştină este viaţă nouă „cu Hristos” şi „în Hristos” condusă de Duhul Sfânt.** Fără Hristos nu există viaţă spirituală. Hristos este Dumnezeu adevărat şi Om adevărat. El este întemeietorul creştinismului şi al Bisericii.

De aceea acum ne vom opri aspra numelui Său prea sfânt, asupra numelui Mântuitorului nostru Hristos-Dumnezeu. Numai cunoscându-L pe Hristos putem duce o viaţă spirituală autentică. Firesc, când faci cunoştinţă cu cineva, în primul moment iei act de numele lui, aşa că acum ne oprim la numele întemeietorului creştinismului şi al Bisericii, numele lui Iisus Hristos. Acest nume I L-a

dat Mântuitorului Dumnezeu-Tatăl.

Citim în Evanghelia după Matei o relatare care redă dialogul dintre un înger şi bătrânul Iosif. Ştim că după ce Maica Domnului a rămas însărcinată de la Duhul Sfânt, bătrânul Iosif, îngândurat, se hotărâse să o lase într-ascuns pe Maica Domnului: «şi cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis grăind: „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria logodnica ta, că ce s-a zămislit în dânsa este de la Duhul Sfânt. Ea va naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcate"».

Intrarea în comunitatea religioasă mozaică se făcea prin tăiere împrejur, la opt zile, când pruncul primea numele. În cartea *Facerii,* în capitolul 17, ne este redată discuţia dintre Dumnezeu şi strămoşul poporului Israel, Avraam: «Iar legământul dintre Mine şi tine şi urmaşii tăi din neam în neam, pe care trebuie să-l păziţi, este acesta: toţi cei de parte bărbătească ai voştri să se taie împrejur; să vă tăiaţi împrejur, şi acesta va semnul legământului dintre Mine şi voi».

Dacă intrarea în comunitatea religioasă a Vechiului Testament, în comunitatea religioasă mozaică, se făcea prin tăierea împrejur, intrarea în comunitatea religioasă creştină se face prin botez. Botezul înlocuieşte tăierea împrejur. Atunci când este botezat, pruncul primeşte şi numele. Citim în Epistola către Coloseni a Sfântului apostol Pavel un lucru care ne limpezeşte foarte bine acest adevăr. „În El – adică în Hristos – aţi fost tăiaţi împrejur cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul cărnii întru tăierea împrejur a lui Hristos. Îngropaţi fiind împreună cu El prin botez, cu El aţi şi înviat, prin credinţa în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe El din morţi".

Tot despre Domnul Iisus Hristos ni se spune lucrul următor în Evanghelia după Luca: «Şi când s-au împlinit opt zile ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de îngeri mai înainte de a se zămisli în pântece». Ce înseamnă „Iisus"? Ne punem această întrebare pentru că acum ne preocupă numele prea sfânt al Mântuitorului nostru. Deci ce înseamnă „Iisus"? Ne sugerează deja descoperirea îngerească, aşa cum aţi auzit la Matei: «Vei chema numele lui Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor». Am

înţeles deci că „Iisus” înseamnă „Mântuitor”.

Sfântul Ioan Botezătorul, atunci când pregătea calea Domnului şi boteza mulţimile în Iordan învăţându-le să se lepede de trecutul lor cel rău, să se căiască de păcatele lor şi să înceapă o altă viaţă, atunci când L-a văzut pe Domnul Iisus Hristos venind la Iordan ca să fie botezat, spune: «Iată, Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii!»

Adică, iată Mielul lui Dumnezeu Cel ce îi mântuieşte pe oameni, Fiul lui Dumnezeu Cel ce ridică păcatele lumii.

Mântuirea, în înţelesul simplu al cuvântului, nu înseamnă altceva decât eliberarea din robia păcatului şi a morţii şi moştenirea cu Hristos a Împărăţiei Cerurilor. Aşadar, Domnul Hristos este Cel ce ridică păcatele lumii, Cel ce mântuieşte lumea, numele lui de „Iisus” însemnând „mântuitor”.

Fericitul Ieronim a petrecut 30 de ani în faţa peşterii din Betleem traducând Sfânta Scriptura în limba latină. El ducea o viaţă deosebit de frumoasă, o viaţă duhovnicească, iar Dumnezeu l-a învrednicit în nenumărate rânduri ca să-L vadă pe pruncul Mântuitor culcat în ieslea sărăcăcioasă din Betleem şi chiar înfiripând un dialog cu pruncul Iisus. Şi îi zicea fericitul Ieronim: «Doamne, magii ţi-au adus daruri: aur, smirnă şi tămâie, ce-ţi pot da eu Ţie?». Şi pruncul Hristos îi răspundea: «Ieronime, ce să-mi dai tu Mie? Eu le-am făcut pe toate!» Şi atunci Ieronim a zis: «Doamne, dar ce am eu şi nu ai Tu, ca să-ţi pot da Ţie?» Şi i-a răspuns Mântuitorul: «Ieronime, ştii ce ai tu şi nu am Eu? Tu ai păcate şi eu n-am păcate. Dă-mi păcatele tale, este singurul lucru pe care Mi-l poţi da şi pe care eu nu îl am”. Iată, Domnul Hristos poartă numele de Iisus, adică „Mântuitor” Cel ce ridică păcatele noastre, păcatele tuturor oamenilor.

Etimologic, „Iisus” este un cuvânt grecesc care redă cuvântul evreiesc „Iesua” sau „Iosua”, cuvânt care la rândul lui este alcătuit din două cuvinte: „Yahweh mântuieşte”. De aici, din Yahweh, vine cuvântul „Iosua” sau „Iesua”; „Yahveh mântuieşte”, „Dumnezeu mântuieşte”. Dumnezeu este mântuitorul. Domnul Iisus Hristos a primit numele de Iisus aşa cum i-a descoperit Dumnezeu-Tatăl lui Iosif prin îngeri. Iisus, Iosua, Ieşua, Yahveh, mântuieşte.

Verbul „a mântui” în ebraică este „yasha”, care tradus mot-à-mot înseamnă „a elibera”. Deci, în evreieşte, atunci când vorbim de mântuire, vorbim de eliberarea de păcat şi de robie, eliberarea de păcat, de moarte şi de iad. În greceşte, „a mântui” se spune *sosein* şi

tradus exact înseamnă „eliberare” şi „tămăduire”. „Eliberare” ca şi în ebraică, pentru că Domnul Iisus Hristos ne eliberează de păcat, de moarte şi de iad. Dar în acelaşi timp ne şi tămăduieşte. Firea noastră cea stricată de păcat, omul nostru cel vechi, îl tămăduieşte de rana cea din veci, de rana păcatului, de rana morţii, de stricăciunea lui interioară.

De aceea, Sfântul Chiril al Ierusalimului, care prin catehezele sale, extraordinar de frumoase, îi pregătea pe necreştini pentru a îmbrăţişa învăţătura Mântuitorului Iisus Hristos şi a se boteza, meditând asupra numelui Domnului Iisus Hristos, zicea aşa: În limba ebraică „Iisus” înseamnă „mântuitor”, iar în limba greacă „cel care vindecă”, căci El este doctorul sufletelor şi al trupurilor, şi tămăduitorul celor ţintiţi de duhuri rele. El vindecă şi ochii orbilor, dar în acelaşi timp luminează şi minţile. Este doctorul şchiopilor, dar îndreaptă şi picioarele păcătoşilor spre pocăinţă. Spune paraliticului: «Să nu mai păcătuieşti!» dar spune şi: «Ia-ţi patul tău şi umblă!» Pentru că trupul lui se paralizase din pricina păcatului sufletului. Aşa că a vindecat mai întâi sufletul, ca să aducă prin acesta vindecare şi trupului».

Mântuitorul nostru, aşadar, se numeşte Iisus Hristos! Am înţeles ce înseamnă „Iisus”, înseamnă „mântuitor”, dar ce înseamnă „Hristos”? „Hristos” este traducerea în greacă a vechiului cuvânt ebraic „Masiah”, sau „Mesia” care tradus în româneşte înseamnă „Uns”, „unsul lui Dumnezeu”.

Verbul „a unge” în ebraică este „iasa”. E bine să ne aducem aminte, cei ce iubim Sfânta Scriptură, că trei demnităţi se primeau în Vechiul Testament prin ungere: erau unşi regii sau împăraţii, la înscăunare, erau unşi profeţii, atunci când Dumnezeu îi chema la misiunea respectivă, şi erau unşi preoţii, marii preoţi, atunci când erau învestiţi cu puterea sacerdotală. Şi atunci de ce se cheamă întemeietorul creştinismului „Hristos” sau „unsul”, unsul lui Dumnezeu? Pentru că în El s-au însumat toate aceste demnităţi: Mântuitorul este şi împărat, şi profet, şi mare preot.

Împărat, pentru că „El a întemeiat şi conduce şi rămâne veşnic stăpânul Împărăţiei Cerurilor”. Atunci când, înainte de Patimi, stătea la judecata lui Pilat, acesta L-a întrebat: «Eşti tu, împărat?» şi Mântuitorul i-a răspuns: «Sunt, însă Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta!»

Împărăţia Lui s-a întemeiat pe pământ, dar are toată puterea şi în cer şi pe pământ. Împărăţia Lui începe aici, dimensiunea împărătească a lui este Biserica, dar ea se continuă în eternitate în Împărăţia Cerurilor. Domnul Hristos este împărat al Împărăţiei Cerurilor. Domnul Hristos este şi mare profet, este învăţător, ucenicii abordându-L cu acest titlu: «Învăţătorule!».

Domnul Hristos este mare prooroc, este mare învăţător, pentru că în El se încheie toate prorociile Vechiului Testament. Prin Domnul Hristos, Dumnezeu Se descoperă total. Hristos este revelaţia absolută şi ultimă a lui Dumnezeu-Tatăl. El ne spune nouă de acum ce se întâmplă până la sfârşitul veacurilor. Domnul Hristos este şi mare preot. Sfântul Apostol Pavel închină o întreagă epistolă, Epistola către Evrei, slujirii preoţeşti a Domnului nostru Iisus Hristos. În Vechiul Testament, marele preot aducea jertfă sângeroasă, jertfă de animale, pe altarul din faţa templului, mijlocind către Dumnezeu iertarea păcatelor israeliţilor. În Noul Testament Domnul Iisus Hristos, ca mare preot, Se aduce pe Sine jertfă Tatălui, pe altarul crucii, și intră în sanctuarul cel din ceruri, nu cu sânge de ţapi sau de viţei – spune Sfântul Apostol Pavel – ci cu prea sfânt sângele Său și răscumpără umanitatea întreagă din robia păcatului şi din robia morţii.

Aşadar, „Hristos”, numele grecesc al Mântuitorului, este traducerea evreiescului „Mesia”, adică „Unsul”, Mesia unsul în întreita demnitate de împărat, de proroc şi de preot, uns de către Dumnezeu Tatăl.

Rezumând, spunem că numele Mântuitorului nostru este Iisus Hristos. Acesta este cel mai sfânt şi mai înalt nume de sub soare. În Epistola către Filipeni, Sfântul Apostol Pavel ne spune lucrul următor: *„Pentru aceea, Dumnezeu L-a preaînălţat, și I-a dăruit Lui nume care este mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, și al celor pământeşti, și al celor de dedesubt, și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu-Tatăl”.*

Este cel mai sfânt şi mai înalt nume de sub soare!

Sfântul Ioan Teologul, atunci când era exilat în insula Patmos, printre alte descoperiri o are şi pe aceasta: Îl vede pe Domnul Iisus Hristos îmbrăcat în toată splendoarea Sa, triumfător, biruitor asupra răului. Îi dă acum mai multe nume: *„Și am văzut cerul deschis şi iată un cal alb, şi cel ce ședea pe el se numeşte „credincios” și adevărat şi judecă*

şi se războieşte întru dreptate, iar ochii lui sunt ca para focului şi pe capul lui sunt cununi multe, şi are nume scris pe care nimeni nu îl înţelege decât numai El. Şi este îmbrăcat în veşmânt stropit cu sânge şi numele Lui se cheamă Cuvântul lui Dumnezeu. Şi oştile din cer veneau după El pe cai albi, purtând veşmânt de vizon alb curat. Iar din gura Lui ieşea sabie ascuţită ca să lovească neamurile cu ea şi El îi va păstori cu toiag de fier şi va călca teascul vinului aprinderii mâniei lui Dumnezeu Atotţiitorul şi pe haina Lui, şi pe coapsa Lui are nume scris: „Împăratul Împăraţilor şi Domnul Domnilor”.

Numele Domnului Iisus Hristos este cel mai sfânt şi cel mai înalt nume de sub soare. El este Împăratul Împăraţilor şi Domnul Domnilor.

La vreme potrivită ne vom mai opri asupra importanţei pe care o are numele Mântuitorului nostru. Spunem acum că există o rugăciune în spiritualitatea creştină, scurtă şi frumoasă, cu ajutorul căreia foarte mulţi dintre cei ce L-au iubit şi-L iubesc pe Dumnezeu au reuşit să facă paşi mari din punct de vedere duhovnicesc. Această rugăciune se numeşte aşa: „Rugăciunea lui Iisus” şi ea are următorul text: *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!”* (*sau pe mine păcătoasa*).

Dacă analizăm bine această rugăciune care invocă numele prea sfânt al Domnului Hristos, vom vedea că ea are două părţi: prima parte este teologică, iar a doua este morală.

Care-i prima parte? *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu!”* Prima parte este o mărturisire de credinţă. Noi credem că Iisus este Fiul lui Dumnezeu întrupat. Această mărturisire o găsim în Evanghelia după Matei

, când Domnul Hristos, fiind în Cezareea lui Filip, îi întreabă pe ucenicii Săi: „Cine zic oamenii că sunt Eu?”. Şi îi răspund ucenicii: „Doamne, unii zic că eşti Ioan Botezătorul, alţii că eşti Ilie sau unul dintre proroci”. „Dar cine ziceţi voi că sunt?” Şi-n numele lor îi răspunde Petru: „Tu eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu”. Deci prima parte din această rugăciune a lui Iisus redă mărturisirea lui Petru: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu”.

A doua parte, cea morală, „miluieşte-mă pe mine păcătosul”, redă rugăciunea vameşului. Rugăciunea vameşului pe care o găsim în Evanghelia Sfântului Apostol Luca.

Ştim întâmplarea. Vameşul şi fariseul s-au suit la templu să se roage. Fariseul, rugându-se, se lăuda: „Doamne, postesc de două ori pe

săptămână, dau zeciuială din tot ce am, fac milostenie cu săracii”. N-a primit Dumnezeu o asemenea rugăciune. Vameşul spunea simplu: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului”. Aşadar, rugăciunea lui Iisus este: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!”.

Această rugăciune e bine s-o spunem când mergem pe drum, când lucrăm şi poate suntem singuri şi nu ne este foarte solicitată memoria, în orice împrejurare a vieţii, pentru că numele Domnului nostru Iisus Hristos, numele Lui prea sfânt are putere tămăduitoare.

3. Cine este Iisus Hristos?

Sfântul Evanghelist Ioan ne istoriseşte tămăduirea unui orb din naştere. După ce Domnul Hristos îl tămăduieşte pe nenorocitul respectiv, acesta s-a simţit dator să-I mulţumească lui Dumnezeu. Astfel, s-a dus în templu, unde îl află Domnul Iisus Hristos în rugăciune şi îl întreabă: «Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?». Şi el răspunse: „Doamne, cine este ca să cred în el?”

Iată o întrebare valabilă şi pentru noi: «Cine este Iisus Hristos ca să credem în El?». Vom încerca să dăm un răspuns la această întrebare.

Bibliotecile pământului sunt pline de tratate despre Iisus Hristos, scrise mai ales în veacurile al XIX-lea şi XX. Problema lui Iisus Hristos a stârnit atâta pasiune, a provocat atâtea discuţii, a aprins atâtea controverse, încât noi nu le putem contabiliza într-o lucrare ca cea de faţă. Teologi, istorici, filozofi, cu o pasiune vrednică de admirat, s-au angajat la polemici aprinse şi au alcătuit cărţi voluminoase, legate de Domnul nostru Iisus Hristos.

În orice caz, simplificând, i-am putea împărţi în două tabere: tabăra celor care Îl admiră, Îl mărturisesc, Îl cred „Domn şi Dumnezeu” şi în cărţile lor cu multă sfinţenie şi cu mare dragoste abordează problematica dumnezeirii Lui şi a rolului Său unic în istoria universală, iar cealaltă tabără este tabăra denigratorilor, tabăra necredincioşilor, tabăra opozanţilor.

Referitor la prima tabără, unul dintre cei care a scris o carte frumoasă despre Mântuitorul este Emanuel Copăceanu, iar cartea se numeşte «Iisus din Nazaret». Printre altele, face şi următoarea subliniere: *„Există opere ai căror autori vibrează până la cele mai ascunse cute ale sufletului de sublimitatea şi divinitatea lui Iisus Hristos. Sunt scrieri care cuprind viaţa lui Iisus Hristos în reflecţii de adâncă*

religiozitate, prezentându-L pe Iisus în acel mediu cosmic și istoric de acum 2000 de ani. Înlănțuirea faptelor e plină de real și de farmec, epoca iudaică contemporană lui Iisus e descrisă amănunțit, punând în adevărata lumină întreaga mentalitate evreiască și atitudinea lui Israel față de Mesia”.

Au fost și scriitori rău voitori, care doreau să dovedească contrariul, și anume că „Iisus ar fi fost un mit născocit pe vremea lui August și a lui Tiberiu, că toate Evangheliile n-ar fi decât o peticire nedibace de texte profetice. Îl înfățișează pe Iisus ca pe un eclectic, un *vântură-lume* care învățase carte pe la greci, pe la budiști, pe la esenieni, înnădindu-și cum putuse mai bine plagiatele, spre a se da drept Mesia lui Israel”.

Oamenii cu adevărat mari însă au rămas, și rămân, extaziați și în adorare când e vorba de Domnul nostru Iisus Hristos. Mărturisirile pe care le fac ei s-ar putea rezuma în mărturisirea pe care a făcut-o sutașul însărcinat cu răstignirea lui Iisus. Sutașul, atunci când a văzut cerul întunecându-se, pământul clătinându-se, catapeteasma templului rupându-se în două de sus până jos, cutremurat și extaziat, a exclamat: «Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta!»

De la oamenii mari luăm o mărturisire făcută de împăratul Napoleon Bonaparte, care pe vremea când era exilat în insula „Sfânta Elena”, stătea de vorbă cu unul dintre generalii săi și-i spunea așa: *«Iată ce mă miră mai mult și ce-mi dovedește divinitatea lui Hristos: Și eu am fost în stare să însuflețesc mulțimi care mergeau la moarte pentru mine, totuși, pentru a aprinde în inimi focul sacru era nevoie de prezența mea, de cuvântul meu. De bună seamă, eu am avut puterea care îi farmecă pe oameni, dar n-o puteam împrumuta altuia, n-am putut-o împărtăși nici unuia din generalii mei. Nici nu cunosc misterul de a-mi eterniza numele și dragostea către mine în inimile oamenilor, spre a face acolo minuni fără concursul materiei. În privința aceasta așa erau și Cezar și Alexandru; la urma urmelor, toți vor fi uitați și numele unui cuceritor rămâne numai tema unei lucrări de școală. Ce prăpastie-i între mizeria mea și veșnica împărăție a lui Hristos Cel iubit, Cel adorat și propovăduit în toată lumea. Atunci, murit-a Hristos? Aceasta nu înseamnă oare a trăi în veac? Iată ce este moartea lui Hristos: nu moartea*

unui om, ci a unui Dumnezeu. Credeţi-mă, eu cunosc oamenii. Iisus Hristos a fost mai mult decât un om!»

Au existat şi oameni atât de mici din punct de vedere spiritual, pe cât se credeau ei de mari. Iată-l pe Nietzsche, teoreticianul nazismului, reacţionând împotriva lui Hristos şi a Bisericii Sale: «*Când aud dumineca dangătul clopotelor, mă întreb: Este oare cu putinţă? Toate acestea se fac pentru un jidov răstignit acum 2000 de ani, care a zis că El este Dumnezeu?»*

Adevărul este că acest jidov «mort», sau după alţii, „personaj mitic", este viu în veci şi mai real decât noi toţi.

Sfântul Ioan Teologul, în capitolul I al Apocalipsei ni-L prezintă pe Domnul Hristos înviat din morţi în toată splendoarea Lui, şi ni-L arată glăsuindu-ne nouă tuturor oamenilor: «*Eu sunt Cel dintâi şi Cel de pe urmă, şi Cel ce sunt viu. Am fost mort şi iată sunt viu în vecii vecilor, şi am cheile morţii şi ale Iadului*».

Numai prin El existenţa noastră capătă sens. Omul cu mintea limpede şi cu simţirea sănătoasă îşi dă seama că El, Hristos, este sursa vieţii, numai Hristos este în stare să ne scape de neliniştea unei vieţi fără perspectivă.

Trebuie să remarcăm faptul că, după toate adversităţile şi desfigurările, persoana Mântuitorului rămâne de-a pururi luminoasă şi divină, admirată şi adorată, nu numai de ucenici, ci şi de adversarii Săi. Se ştie că aceştia, adversarii, încercau să ne demonstreze că Iisus Hristos n-a avut o existenţă istorică. Iar altă parte dintre ei, care recunoşteau că Domnul Hristos este o personalitate istorică, încercau să-I tăgăduiască divinitatea.

Unul din tăgăduitorul divinităţii Domnului Iisus Hristos este Ernest Renan. El a şi scris o aşa-numită „Viaţă a lui Hristos". Dar este obligat să spună la un moment dat lucrul următor, adresându-Se Domnului Hristos: *«De o mie de ori mai viu, de o mie de ori mai iubit, de la moartea Ta, decât în timpul trecerii Tale pe pământ. Vei deveni în aşa fel, piatra unghiulară a omenirii, încât a smulge numele Tău din această lume ar însemna să o zgudui din temelii»*

Însuşi Domnul Hristos spune despre Sine un lucru care trebuie dăltuit în toate inimile: «Eu sunt calea, adevărul şi viaţa!»

. Plecând de la acest verset, Toma de Kempis, care a scris o

frumoasă carte de mistică intitulată: «Urmarea lui Hristos», va face o constatare profundă: „Fără cale nu se poate merge; fără adevăr nu se poate cunoaşte; fără viaţă nu se poate trăi. Eu sunt calea pe care trebuie s-o urmezi, adevărul în care trebuie să crezi, viaţa pe care trebuie să o nădăjduieşti. Eu sunt calea care nu rătăceşte, adevărul care nu înşeală, viaţa cea fără de sfârşit”.

Acesta este Domnul Iisus Hristos: calea, adevărul și viaţa! Pentru fraţii noştri care au nevoie şi de argumente istorice legate de istoricitatea persoanei Domnului nostru Iisus Hristos, în capitolele următoare ne vom opri la câteva date, dintre cele mai importante, pe care ni le transmit documentele istorice.

Cea mai puternică dovadă însă, referitoare la Domnul Hristos, ţi-o dă o viaţă spirituală serioasă, care te ajută să-L întâlneşti pe Domnul nostru Iisus Hristos. Să-L întâlneşti, să-L cunoşti, să-L iubeşti și să trăieşti după Evanghelia lui!

4. Argumente istorice, necreştine, legate de existenţa istorică a Mântuitorului

Viaţa spirituală creştină este viaţă nouă „cu” Hristos şi „în” Hristos, condusă de Duhul Sânt. De fapt, nu există o adevărată viaţă spirituală fără Hristos: toate celelalte experienţe religioase sunt surogate. Adevărata viaţă spirituală creştină este viaţă nouă „cu” Hristos și „în” Hristos, condusă de Duhul Sfânt. Persoana lui Hristos desparte omenirea în două mari tabere: pe de-o parte sunt cei care Îl adoră, Îl iubesc, Îl mărturisesc ca Domn şi Dumnezeu şi îşi pun toată speranţa în El; pe de altă parte, sunt cei care Îl neagă, Îl hulesc sau pur și simplu nu-I recunosc existenţa istorică.

Desigur, pentru a-L întâlni pe Hristos, pentru a-L cunoaşte, ai nevoie de o inimă curată. Sfântul Evanghelist Matei ne spune în Evanghelia sa: „Fericiţi cei cu inimă curată, că aceia îl vor vedea pe Dumnezeu”.

În momentul în care L-ai întâlnit pe Hristos, în momentul în care datorită inimii tale curate ai o experienţă religioasă pozitivă, în momentul acela simţământul tău lăuntric se aseamănă cu sentimentul pe care îl are pasărea ce nu ştiuse până atunci că poate zbura şi într-un moment dat constată că poate zbura, că poate fi liberă, că n-are de ce se teme. Acesta este sentimentul omului care L-a aflat pe Hristos.

Însă pentru cei care, din cauza scepticismului lor, îl neagă pe Hristos, atât ca om, cât şi ca Dumnezeu, vom aduce câteva argumente istorice pentru a le oferi un sprijin în demersul lor de a-L găsi pe Hristos. S-au păstrat nenumărate mărturii istorice care atestă existenţa lui Hristos pe acest pământ. Vom da câteva din ele, cele mai celebre, foarte cunoscute în mediul cărturarilor de odinioară.

Iată, începem cu celebrul scriitor iudeu Iosif Flavius. El a lăsat multe opere celebre, dintre care de remarcat este cea cea intitulată „Antichităţile iudaice". Dăm un citat din această carte: *„În vremea aceea a trăit Iisus, un om înţelept, dacă poate fi numit aievea om. El a fost autorul unor uluitoare minuni și învăţătorul oamenilor care erau bucuroși să afle adevărul. A atras de partea Lui o mulţime de iudei, dar și o mulţime de păgâni. Acesta a fost Hristos. Chiar dacă Pilatus, din cauza acuzaţiilor aduse de fruntașii poporului nostru L-a ţintuit pe cruce, n-au încetat să-L iubească cei ce L-au îndrăgit de la început, că li s-a arătat a treia zi viu, așa cum au prezis profeţii trimiși de Dumnezeu, înfăptuind și o mie de alte miracole. De atunci și până astăzi dăinuie poporul creştinilor care-și trage numele de la Dânsul."*

Chiar dacă autenticitatea afirmaţiei „*Acesta a fost Hristos*", o socotesc unii ca discutabilă, ca posibilă interpolare în text, restul relatării e suficient pentru a demonstra că Hristos a fost o personalitate istorică.

Mai găsim, tot în această lucrare a lui Iosif Flavius, o altă relatare legată de existenţa Domnului Hristos, o relatare ce se referă la Iacob, aşa numitul „frate al Domnului": *„Tânărul Ananus, despre a cărui numire în funcţia de Mare Preot am vorbit adineauri, avea o fire nemiloasă și cutezătoare. El făcea parte din secta saducheilor care sunt mai acerbi și mai nemiloși decât ceilalţi iudei, după cum am mai arătat mai înainte. Fiindcă era, așadar, crud, Ananus a socotit că sosise momentul potrivit să treacă la fapte, acum când Festus murise și Albinus era în drum spre Iudeea. A convocat sinedriul la judecată și l-a adus în faţa lui pe fratele lui Iisus, denumit Hristos, pe fratele lui Iisus ce se chema Iacob, împreună cu alţi câţiva, acuzându-i că încalcă legile, și i-a condamnat să fie uciși cu pietre."*

Celebră rămâne şi relatarea scriitorului roman Plinius cel Tânăr, proconsulul Bitiniei. El îi scrie un răvaş împăratului Traian. În acest

răvaş cerea îndrumări referitoare la modul în care trebuie să se poarte cu creştinii. Se vede că în Asia Mică erau deja foarte numeroase comunităţile creştine, iar Plinius cel Tânăr, în această scrisoare, era oarecum admirativ faţă de creştini. Îi cerea lui Traian precizări legate de modul în care trebuie pedepsiţi creştinii. Pentru că se ştie, trei sute de ani credinţa creştină a fost proscrisă.

Dau un citat din această scrisoare, pe care el i-o trimite împăratului: *„Singura lor vină sau greşeală era că obişnuiau să se adune într-o zi anumită în zori, să înalţe pe rând cântare lui Hristos ca unui zeu, că se legau prin jurământ nu pentru vreo nelegiuire, ci să nu făptuiască vreun furt, tâlhărie sau adulter, să nu-şi calce cuvântul dat, să nu tăgăduiască în faţa justiţiei dacă au primit ceva în păstrare. După toate acestea, obiceiul lor era să se despartă şi să se adune din nou pentru a lua masa în comun, o hrană nevinovată”.*

Despre suferinţele creştinilor pe vremea lui Nero vorbeşte Tacit, iar istoricul Suetoniu ne relatează despere expulzarea iudeilor din Roma, făcută de către împăratul Claudiu.

Se ştie că evreii aveau dispute grozave legate de persoana lui Hristos. Pe de-o parte erau cei ce-au îmbrăţişat creştinismul, iar pe de altă parte cei ce rămâneau reticenţi, ba mai mult, erau prigonitori ai celor ce Îl mărturiseau pe Hristos. Claudiu, sătul de aceste dispute, la un moment dat i-a expulzat pe evrei din Roma. Acest moment din istoria creştină este amintit aşadar de Suetoniu, dar îl găsim şi în Noul Testament: *„După acestea Pavel, plecând din Atena a venit la Corint şi găsind pe un iudeu cu numele Aquila, de neam din Pont, venit de curând din Italia şi pe Priscila, femeia lui, pentru că poruncise Claudiu ca toţi iudeii să plece din Roma, a venit la el”.*

În veacul al II-lea, Lucian de Samosata şi Cels, în scrierile lor, vorbesc despre creştini în termeni negativi. Însă creştinii existau, erau o realitate. Cels Îl batjocoreşte şi pe Domnul Hristos. Apoi, menţiuni legate de Biserica întemeiată de Hristos se mai găsesc şi la alţi scriitori antici. Aceste menţiuni, amintite deja, sunt suficiente pentru a le demonstra scepticilor că Iisus Hristos a existat cu adevărat. Subliniez: cele mai importante şi mai celebre dintre menţiuni sunt cele ale lui Iosif Flavius şi ale lui Plinius cel Tânăr. Ele rămân argumente indiscutabile legate de existenţa istorică a Domnului nostru Iisus

Hristos.

Dacă scriitorii păgâni n-au vorbit mai mult despre Hristos, nici iudeii n-au făcut-o. Este un lucru de înţeles, deoarece vedeau în creştinism o sectă iudaică, iar în Iisus Hristos un amăgitor, un instigator, un demagog condamnat la moarte pe cruce de autoritatea romană. Creştinismul, văzut atunci de la Roma, părea o religie periferică, dispreţuită şi de nebăgat în seamă. „Pentru iudei era o sminteală, pentru păgâni nebunie" – spune Sfântul Apostol Pavel.

Oamenii care însă, erau sinceri în căutările lor, sfârşeau prin a spune cu sutaşul Toma: „Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta".

Dacă în acest capitol am încercat să dovedim existenţa istorică a lui Hristos, în capitolele următoare vom sublinia faptul că El este Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii, Dumnezeu adevărat şi om adevărat. Această demonstraţie o vom face întemeindu-ne pe Sfânta Scriptură şi pe Sfânta Tradiţie. Pentru tot omul doritor de spiritualitate, pentru tot omul care doreşte să afle adevărul, Sfânta Scriptură a Vechiului Testament este un argument zdrobitor că Domnul Iisus Hristos este Mesia cel mult aşteptat. Iar pentru omul care doreşte o viaţă spirituală autentică, Noul Testament este cea mai preţioasă şi cea mai serioasă lectură.

5. Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Mesia Cel binevestit de Vechiul Testament

Nu există spiritualitate fără Hristos. În capitolele anterioare am încercat să subliniem un adevăr, şi anume acela că, legat de atitudinea pe care o au faţă de Hristos, oamenii se împart în două: cei ce-L iubesc, cei ce-L slujesc, cei ce-L adoră şi cei care se mântuiesc apropiindu-se de Hristos, trăind împreună cu Hristos o viaţă nouă; de cealaltă parte cei ce-L urăsc, cei ce-L hulesc sau cei ce-L neagă. Sunt oameni care neagă nu numai dumnezeirea lui Hristos, ci chiar existenţa Lui istorică.

De aceea, în capitolul anterior am adus câteva argumente din scriitori, din istorici celebri, care ne lămuresc clar că Domnul Hristos a trăit pe acest pământ, că a fost o personalitate istorică.

Acum facem un pas înainte şi vom sublinia faptul că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Mesia Cel binevestit de Vechiul Testament. Tot Vechiul Testament nu face altceva decât să pregătească

lumea pentru venirea lui Hristos.

În Faptele Apostolilor ni se relatează o întâmplare emoţionantă. Un famen etiopian venise la Templul din Ierusalim ca să se închine, şi după rugăciune, se întorcea bucuros înspre ţara lui. Cobora din Ierusalim înspre Gaza. În car citea din proorocul Isaia lucrul următor: *„Ca un miel spre junghiere S-a dus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat și neamul lui cine îl va spune?”*

Dintr-odată, adus de Duhul Sfânt, apare lângă el Apostolul Filip, care îl întreabă: *„Înţelegi, oare, ce citești? Iar el a zis: cum aş putea să înţeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?”*

Apostolul Filip i-a binevestit, întemeindu-se pe profeţi, vestea cea bună a mântuirii lumii în Hristos.

Tot Vechiul Testament grăieşte despre Hristos. Dar, pentru a înţelege lucrul acesta, trebuie să fim povăţuiţi de cineva, şi nu de oricine. Pentru că, de exemplu, foarte mulţi evrei citesc Vechiul Testament și totuși doar o infimă minoritate dintre ei înţeleg că Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Cei ce ne tâlcuiesc Vechiul Testament trebuie să aibă Duhul lui Dumnezeu, precum Filip. Aceştia sunt Părinţii Bisericii, sunt oamenii duhovniceşti.

Iată, de exemplu, în Pateric ni se relatează o întâmplare. La Sfântul Antonie cel Mare au venit nişte ucenici nedumeriţi, cu un text din cartea Leviticului. Nu înţelegeau ce vrea Dumnezeu să spună prin versetul respectiv. Sfântul Antonie cel Mare, foarte sincer, le-a spus că nici el nu înţelege. Dar a ieşit din chilie, a mers în pustie şi ucenicul îl urmărea de departe. Când a ajuns în pustie a ridicat mâinile înspre cer şi a strigat: *„Doamne, trimite-l pe Moise ca să îmi descopere ce vrea să ne spună prin versetul acesta*”. Şi dintr-odată ucenicul l-a auzit vorbind. Vorbea cu Moise care, prin Duhul Sfânt, îi descoperea Sfântului Antonie cel Mare înţelesul exact al textului Scripturii. Datorită vieţii sale curate, Sfântul Antonie cel Mare vorbea cu Moise. Pătrundea mesajul lui Dumnezeu descoperit prin versetul respectiv. Înţelegea Vechiul Testament.

Profeţiile Vechiului Testament anunţă cu mult timp înainte venirea lui Mesia. Conform acestor proorocii, Mesia trebuia să se nască dintr-o fecioară, din seminţia împăratului David, în Betleemul Iudeii. Trebuia să crească în Nazaret, să întemeieze o religie nouă, o împărăţie veşnică. El era Cel sorocit să binevestească adevărul mântuitor, să facă

minuni, să intre sărbătoreşte în Ierusalim, călare pe un asin. Şi aici, deşi nevinovat, fără de păcat, să fie osândit, să fie vândut pe treizeci de arginţi. Să pătimească pentru păcatele poporului, să fie bătut, batjocorit, răstignit între doi tâlhari, să fie îngropat, să învie a treia zi și să se înalţe la cer de-a dreapta Tatălui. Toate aceste proorocii s-au împlinit cu o precizie matematică. Persoana Domnului Hristos este aşa cum au văzut-o proorocii: Mesia în care își pune întreaga lume nădejdea.

Studiul profeţiilor ne duce la concluzia și la convingerea indubitabilă că Iisus Hristos este Mesia, este Fiul lui Dumnezeu, este Mântuitorul aşteptat de lume pentru a ne elibera din împărăţia întunericului şi pentru a ne duce în Împărăţia Cerurilor. Pentru a pătrunde înţelesul Vechiului Testament e nevoie de o călăuză. Ne călăuzesc cei care, având o viaţă curată, erau covârşiţi de Duhul lui Dumnezeu, înţelegeau tainele lui Dumnezeu.

Ne vom opri, exemplificând, la câteva citate din Vechiul Testament. Citate foarte limpezi, care toate ne demonstrează că Iisus Hristos, cel născut în Betleem și crescut în Nazaret, este Fiul Dumnezeului celui viu, este Mântuitorul nostru. Nu vom lua toate citatele mesianice din Vechiul Testament, pentru că sunt foarte multe. Însă, le vom enumera pe cele principale.

În Cartea Facerii ni se relatează catastrofa petrecută cu Adam şi cu Eva, după ce au păcătuit. La îndemnul celui rău, întâi Eva, apoi şi Adam, au călcat porunca lui Dumnezeu şi au căzut din Rai. Cad din împărăţia Tatălui şi intră în valea plângerii, în lumea aceasta în care greutăţile sunt multe şi bucuriile puţine. În Sfânta Scriptură ne redă mustrarea pe care i-o face Dumnezeu diavolului, pentru ispitirea lui Adam: *„Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi între sămânţa ei. Acesta îţi va zdrobi capul, iar tu îi vei înţepa călcâiul”.*

Aici este vorba de duşmănia dintre Maica Domnului şi diavolul, dintre Domnul Iisus Hristos – Fiul Maicii Domnului – și diavolul. Pentru că Hristos vine să răscumpere toată făptura din robia păcatului, a diavolului şi a morţii. Aceasta este prima veste bună pe care o găsim în Scriptură, referitor la mântuire. Dar nu este singura.

Un alt loc important din cărţile lui Moise este cel din Cartea Numerilor. Găsim acolo profeţia lui Balaam Moabitul, şi ea sună aşa: *„Îl văd, dar acum încă nu este; Îl privesc, dar nu de aproape; o stea răsare din Iacob; un toiag se ridică din Israel şi va lovi pe căpeteniile Moabului*

şi pe toţi fiii lui Set îi va zdrobi”.

Steaua lui Iacob nu-I altcineva decât Domnul nostru Iisus Hristos. Ştie tot creştinul că atunci când El S-a născut în Betleemul Iudeii, craii de la Răsărit au găsit locul naşterii fiind călăuziţi de o stea minunată. Iată: despre o stea este vorba. Cu mulţi ani înainte, pentru că Moise a trăit cu 1400 de ani înaintea lui Hristos, era binevestită mântuirea în Hristos.

În Cartea lui Iov, cel mult pătimitor, găsim foarte limpede nădejdea în Mântuitorul Iisus Hristos: *„Dar eu ştiu că Răscumpărătorul meu este viu şi că El în ziua cea de pe urmă va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă.”*

Cât de frumos! El îşi punea nădejdea în Hristos, Cel ce va veni şi Care va da viaţă veşnică celor morţi. Învăţătura despre învierea morţilor este prezentă şi în Vechiul Testament.

Unul dintre proorocii cei mai limpezi, care binevesteşte venirea Domnului Iisus Hristos cu 740 de ani înainte, este proorocul Isaia. El ne spune clar că Domnul Hristos se va naşte din fecioară: *„Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu şi vor chema numele lui Emanuel.”*

Emanuel, adică: „Cu noi este Dumnezeu”.

Fiul Fecioarei, binevestit de proorocul Isaia va fi Fiul minunat al lui Dumnezeu: *„Poporul care locuia întru întuneric va vedea lumină mare şi voi cei ce locuiaţi în latura umbrei morţii lumină va străluci peste voi. Tu vei înmulţi poporul şi vei spori bucuria lui. El se va veseli înaintea Ta cum se bucură oamenii în timpul secerişului şi se veselesc la împărţirea prăzilor. Căci jugul ce-l apasă, şi toiagul ce-l loveşte, şi nuiaua ce-l asupreşte, Tu le vei sfărma, ca în zilele lui Madian. Încălţămintea cea zgomotoasă de om războinic şi haina cea stropită de sânge vor fi aruncate în foc şi mistuite de flăcări! Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpânire este peste umărul Lui şi se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Şi mare va fi stăpânirea Lui şi pacea Lui nu va avea hotar. Va împărăţi pe tronul şi peste împărăţia lui David, ca să o întărească şi să o întemeieze prin judecată şi prin dreptate, de acum şi până în veac”*.

Domnul Hristos, aşadar, este Împăratul cel mare, fiul lui David, Domnul cerului şi al pământului.

Tot proorocul Isaia, supranumit evanghelistul Vechiului

Testament, în capitolul 53 al prorociei sale, descrie cu lux de amănunte patimile Domnului nostru Iisus Hristos. Este emoţionant acest text din Vechiul Testament: *„Dispreţuit era şi Cel din urmă dintre oameni; Om al durerilor şi cunoscător al suferinţei, Unul înaintea Căruia să-ţi acoperi faţa; dispreţuit şi nebăgat în seamă. Dar El a luat asupra-Şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre S-a împovărat. Şi noi Îl socoteam pedepsit, bătut şi chinuit de Dumnezeu. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat. Toţi umblam rătăciţi ca nişte oi, fiecare pe calea noastră, şi Domnul a făcut să cadă asupra Lui fărădelegile noastre ale tuturor. Chinuit a fost, dar S-a supus şi nu Şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor care o tund, aşa nu Şi-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat şi neamul Lui cine-l va spune? Că s-a ridicat de pe pământ viaţa Lui. Pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte. Mormântul Lui a fost pus lângă cei fără de lege şi cu cei făcători de rele, după moartea Lui, cu toate că nu săvârşise nicio nedreptate şi nici înşelăciune nu fusese în gura Lui. Dar a fost voia lui Dumnezeu să-L zdrobească prin suferinţă. Şi fiindcă Şi-a dat viaţa ca jertfă pentru păcat, va vedea pe urmaşii Săi, Îşi va lungi viaţa şi lucrul Domnului în mâna lui va propăşi. Scăpat de chinurile sufletului Său va vedea rodul ostenelilor Sale şi de mulţumire Se va sătura. Prin suferinţele Lui, Dreptul, Sluga Mea, va îndrepta pe mulţi, şi fărădelegile lor le va lua asupra Sa.”*

Proorocul Ieremia ni-L descrie pe Mântuitorul ca Păstorul cel Bun. Ştim că atunci când va binevesti, Domnul Hristos în Evanghelia de la Ioan ne va spune limpede: *„Eu sunt Păstorul cel Bun.”* Ei, iată, cum Îl vede prorocul Ieremia: *„Voi pune peste acestea păstori, care le vor paşte şi ele nu se vor mai teme, nici nu se vor mai speria, nici nu se vor pierde, zice Domnul. Iată vin zile, zice Domnul, când voi ridica lui David Odraslă dreaptă şi va ajunge rege şi va domni cu înţelepciune; va face judecată şi dreptate pe pământ.”*

Este vorba de Păstorul cel Bun, Păstorul turmei celei cuvântătoare.

Prorocul Miheia ne sune locul unde se va naşte Domnul nostru Iisus Hristos: *„Şi tu Betleeme Efrata, deşi eşti mic între miile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpânitor peste Israel, iar obârşia Lui este dintru început,*

din zilele veşniciei.”

Aici este cuprinsă taina credinţei creştine: Hristos se va naşte-n Betleem, şi totuşi zilele lui sunt dintru început, din zilele veşniciei. Adică, înainte de a se întrupa, Domnul Hristos este coetern cu Tatăl şi stăpâneşte împreună cu El.

Mai dăm un citat din Vechiul Testament şi acesta important. Îl găsim la prorocul Zaharia. Prorocul Zaharia prevedea intrarea triumfală în Ierusalim a Domnului nostru Iisus Hristos la Florii: *„Bucură-te foarte, fiica Sionului, veseleşte-te, fiica Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine le tine drept şi biruitor; smerit şi călare pe asin, pe mânzul asinei”.*

V-am dat doar o parte din profeţiile Vechiului Testament, care Îl binevestesc pe Domnului nostru Iisus Hristos. Sigur că pentru a pătrunde în înţelesul lor, în spiritul lor, avem nevoie de călăuză şi ne călăuzesc Sfinţii Părinţi. Noi dorim ca o lume întreagă să perceapă acest adevăr, acest lucru pe care îl prevăd proorocii Vechiului Testament.

La cumpăna dintre milenii, în anul 2000, am avut bucuria de-a participa la festivităţile organizate la locurile sfinte. Mă opresc la un mic amănunt. Ghidul ce ne călăuzea era evreu, şi i-am pus la un moment dat următoarea întrebare: Nu se întrevede organizarea unei biserici creştine, de limbă ebraică? O biserică alcătuită din evrei? Iată care a fost răspunsul: există evrei convertiţi. Dar, cei care sunt practicanţi, s-au integrat într-o comunitate creştină sau într-alta; comunităţi creştine care, acolo, sunt comunităţi greceşti, comunităţi arabe. Însă, zicea el, deocamdată din prudenţă există anumite case în care sunt cercuri de lecturare a Noului Testament. Acolo se adună evreii care cred că Hristos este Mesia şi într-un viitor, zicea el, aceste comunităţi efectiv vor deveni comunităţi creştine evreieşti.

Noi încercăm, cu slabele noastre cuvinte, să vă convingem că Hristos, a cărui existenţă istorică este menţionată de scriitori celebri, Hristos binevestit în Vechiul Testament, este fiul lui Dumnezeu, coborât în lume pentru mântuirea noastră. Viaţa noastră fără de El nu are sens. Iar o viaţă nouă cu El, împreună cu El, condusă de Duhul Sfânt, este o viaţă frumoasă şi fericită care nu se termină în vecii vecilor.

6. Noul Testament mărturiseşte că Iisus Hristos este Dumnezeu întrupat

Noul Testament, şi în mod deosebit Evanghelia, nu numai că ne istoriseşte viaţa şi opera mântuitoare a Domnului Hristos, ci ne şi demonstrează că el este Dumnezeu întrupat, Dumnezeu înomenit, cu scopul de a-l îndumnezei pe om.

Din afirmaţiile pe care Domnul Hristos le face în Noul Testament reiese clar că El avea conştiinţa mesianităţii şi divinităţii Sale. Este emoţionantă convorbirea pe care Domnul Hristos o are cu femeia samarineancă la fântâna lui Iacob. Domnul Hristos se întorcea din Iudeea în Galileea, şi trecând prin Samaria, într-o zi toridă de vară, S-a aşezat lângă fântâna lui Iacob. Fântâna lui Iacob din Sihar. Ucenicii s-au dus în Cetate să cumpere merinde şi, între timp, o femeie din cetate a venit la fântână să scoată apă. Între această femeie samarineancă şi Mântuitorul s-a înfiripat un dialog extraordinar de important. Domnul Iisus Hristos i-a cerut femeii apă şi femeia a rămas mirată. Pentru că între iudei şi samarineni era ruptură, o ruptură atât de mare încât iudeii nici nu acceptau să bea apă de la samarineni. Şi, femeia rămâne stupefiată: Cum Tu, iudeu, ceri apă de la mine o femeie samarineancă? Şi, Domnul Iisus Hristos îi răspunde: Dacă ai fi ştiut tu cine este Cel ce-ţi cere să-i dai apă, El ţi-ar fi dat ţie apa cea vie şi n-ai mai însetat în veci! Femeia uimită, îi zice: Dacă este aşa Doamne dă-mi apa cea vie, ca să nu obosesc zi de zi să vin aici la fântână după apă! Şi, ştiutorul inimilor, dorea s-o determine pe femeie să-şi mărturisească, să-şi spovedească greşelile sale, înainte de a primi apa cea vie. Şi i-a zis aşa: Da, dar mai întâi du-te şi cheamă-l pe bărbatul tău. Femeia se vede dintr-o dată surprinsă în păcătoşenia sa.

Domnul Hristos îi pusese o întrebare, ajutătoare ca s-o facă să se spovedească bine. Şi, femeia îi răspunde: Doamne, n-am bărbat. Domnul îi răspunde: Ştiu, cinci bărbaţi ai avut până acum, şi cel cu care stai momentan nu este bărbatul tău!

Dintr-o dată femeia constatată că n-are de-a face cu un om obişnuit şi a exclamat: Doamne, Tu eşti prooroc. Spune-mi unde trebuie să se închine oamenii? Pentru că voi, iudeii, ziceţi că oamenii trebuie să se închine la templu din Ierusalim. Iar strămoşii noştri se închinau pe acest munte.

Domnul Iisus Hristos i-a răspuns: *„Femeie, vine ceasul când*

adevăraţii închinători se vor închina Tatălui în duh şi în adevăr, că Duh este Tatăl şi cel ce I se închină, I se închină în Duh şi-n Adevăr!". Şi, atunci, femeia a spus un lucru pe care-l nădăjduiau toţi evreii*:" Ştim că va veni Mesia, care se cheamă Hristos; când va veni Acela ne va vesti nouă toate. Iisus i-a zis: Eu sunt, Cel ce vorbesc cu tine!"*

Domnul Iisus Hristos îi descoperă femeii că El este Dumnezeu întrupat pentru mântuire oamenilor.

Nu era singură samarineanca dornică de viaţă spirituală din belşug, de apă vie, de mântuire, ci o lume întreagă era însetată după Hristos. Vă mai dau un exemplu celebru din Sfânta Scriptură: bătrânul Nicodim, care făcea parte din sinedriu, era fariseu, era fruntaş al iudeilor. De teamă să nu fie prigonit de aceştia, vine la Domnul Iisus Hristos noaptea. Vine să-I pună întrebări legate de mântuirea sufletului său. Să-I dezvăluie frământările interioare pe care le avea. Să-I pună întrebări existenţiale. Şi Mântuitorul Iisus Hristos, la un moment dat, face următoarea afirmaţie în discuţia cu Nicodim: *„Adevărat, adevărat îţi zic ţie de nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, Duh este"*.

Nicodim rămâne încurcat. N-a înţeles ce presupune această naştere din nou, naştere din apă şi din Duh. De unde vin forţele miraculoase care lucrează această naştere din nou? Şi, Domnul Iisus Hristos îi descoperă lui Nicodim izvorul harului: izvorul harului care lucrează prin Sfintele Taine este jertfa Crucii.

„După cum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa trebuie să se înalţe Fiul omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică. Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică".

Domnul Hristos făcea aici aluzie la o întâmplare din Vechiul Testament. În momentul în care poporul lui Israel, scăpat de sub robia egipteană, trecea prin pustiul Sinai înspre ţara sa, la un moment dat era muşcat de şerpi veninoşi. Oamenii mureau cu sutele. Şi Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să facă un şarpe de aramă. Şarpele era pus cruciş peste o prăjină şi orice evreu, muşcat de şarpe, se uita cu credinţă la el se tămăduia.

Domnul Iisus Hristos folosindu-se de această prefigurare a

Crucii, din Vechiul Testament, îi descoperă lui Nicodim că izvorul harului înnoitor, îndumnezeitor şi sfinţitor, este jertfa Crucii. Din jertfa Crucii Domnului curg râurile de apă vie ce lucrează prin Sfintele Taine în Biserică.

Tot în acest sens va grăi Domnul Hristos la sărbătoare corturilor în Ierusalim. După ce propovăduise mulţimilor, după ce avusese dispute cu cărturarii, cu fariseii, în cea mai mare zi a sărbătorii, a strigat zicând:*" Dacă înseteazā cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecele lui. Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească cei ce cred în El, căci încă nu era dat Duhul, pentru că Iisus nu fusese încă preaslăvit".*

După ce Domnul a pătimit, a murit pe Cruce, a înviat şi S-a proslăvit, Duhul curge din belşug în Biserica întemeiată de El, prin intermediul celor şapte Sfinte Taine, şi prin toate lucrările pe care Domnul Hristos le-a lăsat în Biserica Sa cea sfântă.

În Sfânta Scriptură Duhul este numit când râu de apă vie, când foc. Este şi una şi alta, şi apă şi foc. Ca să înţelegem mai bine puterea aceasta transformatoare, sfinţitoare şi curăţitoare a Duhului ce lucrează în Biserică prin Taine vă voi da o asemănare pe care tradiţia spirituală creştină ne-a lăsat-o nouă: închipuiţi-vă o bucată de fier ruginită, aruncată, de nicio treabă, de nicio valoare. Fierarul o ia, o introduce în foc, îi cade rugina, se încinge, încât la un moment dat iradiază căldură şi lumină. Nu-ţi mai dai seama care-i fier şi care-i foc. Cu siguranţă că lumina şi căldura nu izvorăsc din firea fierului, care până acum câteva minute era rece, negru, ruginit. Ci, izvorăşte din firea focului care a pătruns fierul, a încins fierul, a reînnoit fierul, i-a dat o altă calitate.

Această lucrare minunată o face Domnul Iisus Hristos prin harul Duhului Sfânt cu toţi cei ce intră în focul dumnezeirii Sale. Rugina păcatelor cade, sunt plini de căldură şi de lumină. Însă această căldură şi lumină nu izvorăşte din fiinţa lor ci, ea vine de sus, vine de la Dumnezeu, vine de la Domnul Hristos. Este o lucrare a harului. Har care acţionează prin Tainele Sfinte ale Bisericii.

În acest sens în ortodoxie este foarte cunoscut sfântul Grigorie Palama, El propovăduia oamenilor, doritori de viaţă spirituală, doritori de viaţă duhovnicească, că acest har a lui Dumnezeu se revarsă ca un

foc purificator. Este o energie spirituală ce-l pătrunde pe om, ce-l transformă pe om, ce-l curăţeşte pe om. Important e ca omul să intre în focul harului, ca omul să intre în contact cu Dumnezeu, ca omul să facă parte din Biserică, ca omul să apeleze la cele șapte izvoare prin care harul vine.

Aceste adevăruri străbat ca un fir roşu prin Noul Testament şi mărturisesc că Iisus Hristos este Dumnezeu întrupat pentru mântuirea oamenilor. Vom încerca în capitolele ce urmează să vă demonstrăm că Hristos prin harul Său ne curăţă de orice păcat.

7. Hristos, prin harul Său, *„ne curăţeşte de orişice păcat"*

În capitolul precedent spuneam că harul Duhului Sfânt este râu de apă vie şi foc mistuitor. Harul Duhului Sfânt este foc şi apă. Afirmăm aceste lucruri întemeindu-ne pe Sfânta Scriptură. Iată, de exemplu, psalmistul David, zice: *„În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, așa Te doreşte sufletul meu pe Tine Dumnezeule. Însetat sufletul meu de Dumnezeul cel viu".*

Parcă o auzim pe femeia samarineancă cerându-I Domnului Iisus Hristos apa cea vie. De fapt orice om de sub soare, atunci când se coboară cu seriozitate înăuntrul său, simte nevoia de Dumnezeu. Are această sete metafizică pe care numai harul Duhului Sfânt i-o poate astâmpăra.

Într-un alt loc, în Evanghelia după Luca, Domnul Hristos le spunea ascultătorilor săi:*" Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins."*

E lesne de înţeles că e vorba de harul Duhului Sfânt, care este foc purificator şi în acelaşi timp apă vie care astâmpără setea spirituală.

Avva Pimen tâlcuind cuvântul psalmistului, pe care vi l-am citat, zice:*" Scris este: în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, așa te doreşte sufletul meu Dumnezeule. Fiindcă cerbii în pustie înghit multe jigănii târâtoare, iar când îi arde otrava doresc să vină la ape, şi după ce beau se răcoresc de otrava jigăniilor. Așa şi călugării, în pustie şezând se ard de otrava dracilor celor vicleni şi doresc sâmbăta şi duminica să vină la izvoarele apelor, adică la Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, ca să se curăţească de amărăciunea celui viclean".*

Este clar orice om, care se coboară serios înăuntrul său, îşi dă

seama că setea lui nu poate fi astâmpărată decât la izvorul acesta de apă vie care vine de la Domnul Hristos cel jertfit pentru noi, şi ni se oferă prin cele şapte Sfinte Taine în Biserică.

Ne întoarcem la bătrânul Nicodim. În capitolul anterior am zăbovit pe îndelete asupra discuţiei dintre Domnul Iisus Hristos şi Nicodim.

Acum vă redau doar un verset din această convorbire: *„Adevărat, adevărat zic ţie: de nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu.”*

Cum bine observăm, aici este vorba de Sfintele Taine prin care primim harul Duhului Sfânt, iar izvorul tainelor este jertfa Crucii.

În Evanghelia de la Ioan se stăruie asupra unui amănunt:*” Unul dintre ostaşi cu suliţa coasta Lui a împuns şi îndată a ieşit sânge şi apă”.*

Este limpede: din coasta străpunsă a Domnului Hristos izvorăşte apa Botezului şi sângele Sfintei Cuminecături. Botezul ne naşte din nou, iar Sânta Cuminecătură ne nutreşte şi ne creşte din punct de vedere spiritual. De aceea stăruim noi, cu timp şi fără timp, asupra trebuinţei ca tot creştinul să participe la Sfânta Liturghie duminica, pentru că Sfânta Cuminecătură colo o primeşte. La Sfânta Liturghie pâinea şi vinul se prefac în trupul şi sângele Domnului Iisus Hristos.

La Sfinţirea apei pentru Botez, printre alte lucruri, preotul cere şi acesta:*” Şi-i dă ei harul izbăvirii, binecuvântarea Iordanului. Fă-o pe ea izvor de nestricăciune, har de sfinţenie, dezlegare de păcate”.*

Domnul Hristos, prin pogorârea sa în apa Iordanului şi prin botez, a făcut din apă o putere de mântuire pentru toţi oamenii. Apa devine vehiculul harului mântuitor. De aceea apa aceasta a Botezului, care izvorăşte din coasta Domnului, îl renaşte din nou pe om pentru împărăţia cerurilor şi de aceea noi creştinii ortodocşi ţinem ca şi copiii să fie botezaţi. Şi lor vrem să deschidem uşa înspre împărăţia cerurilor. Pentru că nimeni şi nimic nu ne garantează că vor ajunge la vârstă matură.

În ce priveşte preasfântul sânge al Domnului Hristos, care ne curăţeşte de orişice păcat, şi pe care-l primim prin Sfânta Cuminecătură, trebuie să facem o afirmaţie subliniată cu apăs: fără Sfânta Cuminecătură nu putem trăi şi creşte duhovniceşte. Lucrul acesta îl spune clar Domnul Iisus Hristos: *„Adevărat, adevărat zic vouă,*

de nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi de nu veţi bea sângele Lui nu aveţi viaţă în voi înşivă".

Dacă din punct de vedere biologic pentru a trăi avem nevoie de respiraţie şi de nutriţie, şi pe plan spiritual, avem nevoie de respiraţie şi de nutriţie. Respiraţia sufletească este rugăciunea. Un om care nu se mai roagă, din punct de vedere spiritual este mort. Iar hrana spirituală este Sfânta Cuminecătură şi cuvântul lui Dumnezeu din Scriptură.

Insistăm, este bine ca oamenii să se spovedească frecvent şi să se împărtăşească cu Sfintele Taine, atunci când sunt pregătiţi. Să lectureze zilnic din Sfânta Scriptură, care este şi ea hrană dătătoare de viaţă pentru suflet.

Sfânta Euharistie, sau Sfânta Cuminecătură, este foc curăţitor, şi izvor dătător de viaţă, care ne astâmpără setea. Citez doar o frază din canonul pregătitor pentru împărtăşanie:" *Foc şi lumină să-mi fie mie primirea preacuratelor şi de viaţă făcătoarele Tale Taine Mântuitorule, arzând neghina păcatelor…"*

Aşadar, Sfânta Cuminecătură este hrană. Este apă vie, dar în acelaşi timp este şi foc purificator.

8. Viaţa nouă în Hristos este lucrarea harului Duhului Sfânt, dar în acelaşi timp şi lucrarea noastră

Am afirmat data trecută că din coasta străpunsă a Mântuitorului izvorăşte apa Botezului şi sângele Sfintei Euharistii. Am văzut că din jertfa crucii se revarsă în lume torente de har şi de putere care îl renasc pe om, care îl cresc pe om.

Sfântul Apostol Pavel ne spune că Domnul Iisus Hristos a intrat *„în Sfânta Sfintelor, nu cu sânge de ţapi şi de viţei, ci cu însuşi sângele Său, şi a dobândit o veşnică răscumpărare".*

Harul Duhului Sfânt face din păcătoşi sfinţi. Harul Duhului Sfânt ne naşte şi ne creşte în Hristos. Lucrul acesta îl mărturiseşte Sfântul Pavel în Epistola către Efeseni, subliniind faptul că şi din punct de vedere spiritual progresăm din treaptă în treaptă, conlucrând cu harul care este dat *„spre desăvârşirea sfinţilor, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos, până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos".*

Aşadar prin Sfintele Taine ne reînnoim, creştem în Hristos, devenim una cu Hristos.

Dar oare Hristos face totul în noi fără conlucrarea noastră? La această întrebare răspundem categoric: Nu! Hristos nu ne sfinţeşte fără voia noastră, fără conlucrarea noastră, lucrul acesta îl mărturisesc Sfintele Scripturi. De exemplu, tot sfântul apostol Pavel, ne-a lăsat o asemănare foarte potrivită referitoare la această conlucrare a noastră pentru sfinţirea vieţii: *„Ţarina, când absoarbe ploaia ce se coboară adeseori asupra ei și rodește iarba folositoare celor pentru care a fost muncită, primeşte binecuvântare de la Dumnezeu; Dar dacă aduce spini şi ciulini, se face netrebnică şi blestemul îi stă aproape, iar la urmă focul o aşteaptă."*

Părinţii Bisericii au tâlcuit în mod minunat acest citat care, la urma urmei, este uşor de înţeles de fiecare om. Ţarina este sufletul omului. Lucrul acesta îl spune Domnul Iisus Hristos şi în pilda cu semănătorul. Apa care se revarsă din cer este harul, apa cea vie de care îi vorbea Mântuitorul Iisus Hristos femeii din Sihar, sau apa cea vie de care le vorbea Mântuitorul Iisus Hristos mulţimilor din Ierusalim la sărbătoarea corturilor.

Această apă vie se coboară din cer şi udă ţarina sufletului nostru. Ţarina dacă nu e lucrată, dacă nu e arată, dacă nu e grăpată, dacă nu e prăşită, cu siguranţă că nu va da plante sănătoase şi nu va aduce rod ci, dimpotrivă, se va umple de buruieni și va aduce spini şi pălămidă.

Aceasta este o comparaţie foarte potrivită pentru conlucrarea noastră cu Harul Duhului Sfânt. Harul Duhului Sfânt, izvorâtor din coasta lui Hristos, se revarsă prin Sfintele Taine în Biserică. Iar omul care primeşte harul este dator să-şi plugărească ogorul sufletului său, să conlucreze la mântuirea sa, să îşi aducă aportul său, să pună umărul la creşterea sa duhovnicească.

Nu numai sfântul Pavel, ci şi sfântul Petru, ne spune acelaşi lucru, și anume că prin Domnul Iisus Hristos, Tatăl ne-a făcut preţioase făgăduinţe, ca prin ele să ajungem părtaşi firii dumnezeiești.

Întrebarea ce se pune este cum răspundem noi, sau ce trebuie să facem noi? Ne învaţă el:" *Pentru aceasta, puneţi și din partea voastră toată sârguinţa și adăugaţi la credinţa voastră: fapta bună; la fapta bună: cunoştinţa; la cunoştinţă: înfrânarea; la înfrânare: răbdarea; la*

răbdare: evlavia; la evlavie: iubirea frăţească; iar la iubirea frăţească: dragostea. Căci dacă aceste lucruri sunt în voi şi tot sporesc, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici fără roade în cunoaşterea Domnului nostru Iisus Hristos.”

Aşadar, ca să ajungem părtaşi dumnezeieştii firi, ca să ne unim cu Hristos, ca să avem o viaţă spirituală frumoasă, trebuie să depunem şi din partea noastră un efort. Credinţa noastră să fie lucrătoare prin fapte. Se cere din partea noastră nevoinţă. Din vremea lui Ioan Botezătorul „Împărăţia Cerurilor se ia prin stăruinţă şi pun mâna pe ea cei ce se străduiesc” – spune Domnul Hristos.

Prin urmare, pe de-o parte este lucrarea lui Dumnezeu, harul gratuit ce se revarsă din jertfa Domnului Iisus Hristos; pe de altă parte, este efortul nostru care pleacă de jos să preîntâmpine harul care vine de sus.

Tainele nu ne sfinţesc automat. Sfinţenia ce o primim prin Taine este aşa numita sfinţenie sacramentală, este un dat, este o sămânţă, este un sâmbure semănat de Dumnezeu în sufletul nostru. Sfinţenia morală însă, care ne oferă posibilitatea de a intra în Împărăţia lui Dumnezeu, este o culme pe care o cucerim depunând efort şi din partea noastră. Este un munte pe care trebuie să urcăm.

Este foarte limpede Sfântul Marcu Ascetul, atunci când vorbeşte de Taina Botezului şi de faptul că trebuie să conlucrăm cu harul primit în Botez:*” Botezul este desăvârşit, dar nu-l desăvârşeşte pe cel ce nu împlineşte poruncile.”*

Unii dintre confraţii noştri creştini, care s-au rupt de Sfânta Biserică, socotesc că mântuirea o primim automat atunci când mărturisim credinţa în Hristos şi când ne rebotezăm. Este un lucru spus imprecis şi incorect. Dumnezeu nu ne mântuieşte cu sila. Cu harul Lui trebuie să conlucreze faptele noastre.

Cu harul lui Dumnezeu, pentru a ne mântui, trebuie să conlucrăm prin credinţa şi prin faptele noastre. Sfântul Marcu Ascetul îşi continuă gândul său: *„Sfântul Botez este desăvârşit şi prin el ni s-a dat harul, însă stă ascuns în chip nearătat aşteptând ascultarea noastră şi împlinirea poruncilor, pentru care am primit putere prin el.”*

Sfintele Taine ne dau puterea, iar noi trebuie să dăm lucrarea

pentru care am primit puterea.

Copilul mic, sau necreştinul matur, intră în Biserică prin cele trei „Taine de Iniţiere”, care i se administrează consecutiv: Botezul, Mirul şi Euharistia.

Botezul este naştere din nou, unire cu Hristos, îmbrăcare în Hristos, moarte şi înviere cu Hristos. *„Câţi în Hristos v-aţi botezat,* spune Sfântul Pavel, *în Hristos v-aţi îmbrăcat”.*

Iar în alt loc: *„În El aţi şi fost tăiaţi împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos. Îngropaţi fiind împreună cu El prin Botez, cu El aţi şi înviat prin credinţa în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe El din morţi”.*

Sfântul Mir, pecetea darului Sfântului Duh, este cincizecimea personală a omului. În vremurile apostolice, imediat după Botez, Sfinţii Apostoli le puneau mâinile pe cap neofiţilor şi aceştia primeau harul Duhului Sfânt. Euharistia, pe care o primeşte neofitul imediat după ce a fost botezat şi miruit, îl hrăneşte şi-l creşte spiritual.

Sfinţii Părinţi vorbind despre cele trei faze ale vieţii spirituale, văd pusă în lucrare puterea primită prin Taine în fiecare dintre ele: harul Botezului în etapa curăţitoare; harul Mirului în etapa iluminatoare; harul Sfintei Euharistii în faza unirii sau desăvârşirii.

I. Curăţirea

Preliminarii

Viaţa spirituală are trei etape sau trei faze şi anume: curăţirea, iluminarea şi desăvârşirea. Sub acest generic au şi fost traduse în româneşte de către Părintele Stăniloae cele douăsprezece volume ale Filocaliei: calea cum se poate omul curăţi, ilumina şi desăvârşi.

Practic, înşiruirea acestor trei faze, a acestor etape în viaţa duhovnicească, nu e mecanică. Nu putem spune, planificându-ne, că anul acesta parcurgem toată etapa curăţitoare; am terminat cu ea şi începem etapa iluminatoare; am terminat cu aceasta şi începem etapa unirii sau a desăvârşirii. Nu! În mare, ele se succed. Dar între ele există şi interferenţe, pentru că pe măsură ce ne curăţim de păcate, sufletul ni se luminează şi ne unim cu Hristos. Locul din care îl izgonim pe satana nu-l putem lăsa gol. Neapărat trebuie să-I lăsăm loc lui Hristos să umple acest gol. Am smuls patimile, trebuie neapărat să plantăm virtuţile.

Nu există din punct de vedere duhovnicesc o stare de

neutralitate. A sta pe loc din punct de vedere duhovnicesc înseamnă, de fapt, a regresa. A nu urca din punct de vedere spiritual înseamnă, nu a sta pe loc, ci a merge înapoi. Fericitul Augustin, ne spune că: *„Nu putem să ne oprim de-a nu aluneca înapoi, decât forţându-ne mereu de a sui. Îndată ce ne oprim, coborâm; şi a nu înainta înseamnă a coborî; încât, dacă nu vrem să recădem, trebuie să ne silim mereu a înainta fără a face popas."*

S-au căutat multe comparaţii sugestive referitor la acest adevăr. Iată una dintre ele: Să presupunem că intrăm în torentele unui râu repede de munte. Nu se poate sta pe loc. Dacă vrem să ne păstrăm echilibrul trebuie să suim împotriva curentului, pentru că altfel suntem daţi jos. Astfel, şi din punct de vedere spiritual nu există stare pe loc. A sta în nelucrare, înseamnă a regresa.

Am zis că înşiruirea fazelor nu e mecanică; urcăm, ne purificăm; mai recădem, iar ne urcăm; este un zbucium, un zbucium permanent, precum ne spun Sfinţii Părinţi. Îl întreabă de pildă ucenicul pe Avva Sisoe: *Avo, am căzut, ce să fac? Ridică-te! Am căzut din nou? Ridică-te! Iar am căzut! Ridică-te din nou! Până când părinte? Până când vei rămânea în picioare, până când vei birui."*

În faza curăţitoare realizăm lucrarea pentru care am primit puterea prin Botez. Cum mai şi cădem, ne purificăm din nou prin pocăinţă, prin Spovedanie, taină care ne dă puteri noi. Cea mai obositoare dintre cele trei faze este această fază curăţitoare, fază în care ne răstignim cu Hristos şi înviem împreună cu El. Ne readucem aminte de cuvântul Sfântului Pavel: *„M-am răstignit împreună cu Hristos şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine."*

Nu e deloc uşoară răstignirea omului vechi. E grea şi anevoioasă. Puterea ne-o dă harul lui Dumnezeu. Noi însă adăugăm lucrarea.

Pentru a ne spori râvna lucrării, Părinţii ne-au lăsat diverse imagini. Iată o imagine a răstignirii omului vechi: Dacă privim icoana lui Hristos, Îl vedem ţintuit pe Sfânta cruce cu patru cuie. Şi omul păcatului, omul vechi, trebuie ţintuit pe crucea lui Hristos, duhovniceşte vorbind, cu patru cuie. Un răstignit nu mai are libertate, el este imobilizat, este legat de cruce. Un creştin care doreşte să răstignească, să omoare omul cel vechi, pentru a îi lua locul cel nou, înnoit prin harul lui Hristos, se răstigneşte. Nu mai este liber să facă

orice, să umble de capul lui, ci stă ţintuit pe crucea Domnului. Stă lângă Domnul Hristos. Stă împreună cu Domnul Hristos.

Care sunt cele patru cuie cu care se răstigneşte creştinul pe cruce? Care sunt cele patru cuie ce îl ajută să rămână lângă Hristos şi să omoare omul vechi din el? Cele patru cuie sunt: aducerea aminte de moarte, aducerea aminte de judecată, aducerea aminte de rai şi aducerea aminte de iad. Patru realităţi peste care nu se poate trece, pe care trebuie să le avem mereu înfipte în minte ca nişte piroane, pentru că ele ne vor ţine lângă Domnul nostru Iisus Hristos.

Cine îşi aduce aminte de moarte îşi drămăluieşte foarte bine gândurile, vorbele şi faptele. Zice Înţeleptul Isus, fiul lui Sirah, că *„Dacă îţi aduci aminte de moarte nu mai păcătuieşti".*

Nu numai că murim, dar suntem şi judecaţi de Dumnezeu. Deci, aducerea aminte de judecată ne ajută să fim mai atenţi cu viaţa noastră. Le-ar place oamenilor să se curme totul cu moartea; mai ales când viaţa lor a fost libertină, când nu şi-au pus problema credinţei. Din nefericire pentru cei necredincioşi nu se termină totul cu moartea sau, din fericire, pentru cei credincioşi. După moarte vine judecata. Urmează apoi eternitatea în care vei trăi veşnic, ori în rai, ori în iad. Atunci când doreşti să te purifici, să te curăţeşti de păcate, să te răstigneşti împreună cu Hristos, trebuie să ai în minte aceste patru cuie duhovniceşti.

Faza curăţitoare are la rândul ei mai multe trepte. Sfântul Maxim Mărturisitorul aminteşte de şapte trepte: *„Dragostea e născută din nepătimire; nepătimirea de nădejdea în Dumnezeu; nădejdea de răbdare şi de îndelungă răbdare; iar pe acestea le naşte înfrânarea cea atotcuprinzătoare. Înfrânarea la rândul ei, e născută din frica lui Dumnezeu. În sfârşit, frica e născută de credinţa în Domnul."*

Sfântul Maxim a început, în această enumerare, cu sfârşitul căii. Luând însă cele şapte trepte ale fazei curăţitoare în ordine crescătoare, le putem enumera aşa: prima treaptă este credinţa; a doua treaptă este frica de Dumnezeu; a treia treaptă este pocăinţa; a patra treaptă este înfrânarea; a cincia treaptă este răbdarea; a şasea treaptă este nădejdea; şi a şaptea treaptă este nepătimirea. De aceste şapte trepte ne vom ocupa pe îndelete în capitolele următoare. Trebuie să spunem, însă, că mai există şi alte formule. „Scara Raiului", scrisă de Sfântul Ioan Scărarul, are treizeci de trepte.

1. Credinţa

Nu e posibil niciun demers religios, niciun demers spiritual, fără credinţă. Sfântul Pavel ne spune că: *„Credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute."*

Sau, aşa cum aflăm din cărţile noastre de învăţătură creştină ortodoxă, credinţa este o convingere neclintită, formată în om prin harul divin, în puterea căreia ţine ca adevărate toate cele descoperite de Dumnezeu Bisericii Sale. Dumnezeu a descoperit Bisericii Sale lucruri minunate şi ele sunt scrise în Sfânta Scriptură sau sunt transmise nouă în Sfânta Tradiţie, cele două căi prin care Dumnezeu ne transmite nouă lucruri extraordinare, descoperindu-ne adevărurile mântuitoare.

Aşadar, credinţa este o convingere neclintită pe care o naşte harul Duhului Sfânt în suflet. Întrebarea este: „Cum primim acest har?" Tot Sfântul Apostol Pavel ne spune: *„Credinţa este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos."*

Cuvântul de învăţătură pe care îl auzim, poartă cu sine har, har care lucrează la inima noastră, în sufletul nostru; lucrează şi naşte credinţa.

În acelaşi timp, har primim prin Sfintele Taine. Credinţa se naşte din acest har. Din harul pe care îl poartă cu sine cuvântul Scripturilor, pe care îl ascultăm în biserică, fiindu-ne binevestit de către trimişii lui Hristos, de către slujitorii bisericii, şi din harul primit prin Taine.

Această încredinţare pe care o primim în sufletul nostru prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu ne determină la acţiune, la schimbarea vieţii. Pe necreştinii maturi îi determină să se boteze, să intre în biserică; pe creştinii care au fost botezaţi, cuvântul binevestit îi determină să pună în lucrare harul primit prin Botez. Aşadar, revenind la definiţia Sfântului Apostol Pavel, spunem că „Credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute".

Un om serios, care a primit această credinţă, meditează la ceea ce ne binevesteşte Biserica, la ceea ce cuprinde Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, pentru că este vorba de adevăruri de viaţă şi de moarte. Prin cuvântul care ne binevesteşte adevărurile dumnezeieşti noi primim întâi un firicel de credinţă. Apoi ea creşte, se întăreşte prin voinţa noastră. Dacă suntem oameni serioşi, ne frământăm, cercetăm, studiem şi până la urmă credinţa noastră creşte. Prin cuvânt slujitorul

lui Dumnezeu îi aduce ascultătorului argumente. Argumente, să zicem raţionale, prin care îl determină în primă fază să accepte ideea că există Dumnezeu. Pentru ca apoi, după ce raţional ajunge la concluzia că Dumnezeu există, să-L poată întâlni, să-L poată simţi. Domnul Hristos în „Predica de pe Munte" spune limpede: *„Fericiţi cei cu inimă curată că aceia Îl vor vedea pe Dumnezeu."*

Ne vom opri pe scurt la argumentele raţionale care ne dovedesc că Dumnezeu există, începând cu argumentul istoric. Acest argument pleacă de la următoarea constatare: nu s-a pomenit vreodată în istoria omenirii să existe neam, popor, localitate, ţară, în care oamenii să n-aibă credinţă în divinitate. Constatând că peste tot și-n toate vremurile a fost, şi este, prezentă credinţa în divinitate tragem concluzia că Dumnezeu există.

Alt argument este aşa-numitul argument teleologic. Toate fenomenele din univers se înlănţuie, se determină unele pe altele. Orice fenomen are o noimă şi un scop. Concluzia pe care o tragem din această înşiruire a fenomenelor, cu o anume noimă, este că există Cineva care rânduieşte toate lucrurile. Şi acest cineva este Dumnezeu.

Argumentul cosmologic pleacă de la cosmos, cum îi spune şi numele; cosmosul care este frumos, este armonios şi în mod logic trebuie să aibă o cauză. Mergând din cauză în cauză ajungem la cauza supremă, ajungem la Dumnezeu. Sau, tot argumentul cosmologic, al mişcării. Orice lucru ce se mişcă a fost pus în mişcare de către cineva. Primul motor care apus toate lucrurile în mişcare, nu-I altcineva decât Dumnezeu.

Mai există argumentul moral. Omul din toate vremurile a avut conştiinţă morală. Glasul lui Dumnezeu grăieşte în om. De unde această conştiinţă morală dacă nu de la Cel ce l-a creat? Şi cel ce a aşezat conştiinţa morală în noi este Dumnezeu.

Mircea Eliade zice că simţământul sacrului nu-l dobândim pe parcursul vieţii, ci cu el ne naştem.

Dacă ne naştem cu el, el trebuie să vină de undeva: vine de la Dumnezeu. Argumentele raţionale pe care le-am amintit sunt puţin scolastice. În Sfânta Scriptură însă găsim cuvinte extraordinare, care merg la inima omului, care argumentează, plecând de la principiul cauzalităţii, existenţa lui Dumnezeu. Iată, de exemplu în cartea lui Iov, citim lucrul următor: *„Dar ia întreabă dobitoacele şi te vor învăţa, şi*

păsările cerului, şi te vor lămuri; sau vorbeşte cu pământul, şi-ţi va da învăţătură şi peştii mării îţi vor mărturisi cu de-amănuntul. Cine nu cunoaşte din toate acestea că mâna Domnului a făcut aceste lucruri?"

Înţeleptul Solomon zice aşa: *„Deşerţi sunt din fire toţi oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu şi care n-au ştiut, plecând de la bunătăţile văzute, să vadă pe Cel ce este, nici din cercetarea lucrurilor Sale să înţeleagă pe meşter."*

Dăm un argument al cauzalităţii şi din Noul Testament. În Epistola către Romani, Sfântul Apostol Pavel spune următoarele: *„Pentru că ceea ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; adică de către oameni. Fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare."*

Deci toate, toate lucrurile grăiesc despre Dumnezeu. Grăiesc pentru cei care au ochi sufleteşti să vadă, atunci când privesc frumuseţea naturii. Sfântul Simion Noul Teolog spune, cu multă înţelepciune: *„Dumnezeu nu e nicăieri, pentru cei ce privesc trupeşte, pentru că e nevăzut; dar pentru cei ce înţeleg duhovniceşte El este pretutindeni."*

Aşadar, fără credinţă nu se poate face niciun progres spiritual. Zice Sfântul Pavel: *„Fără credinţă e cu neputinţă să plăcem lui Dumnezeu, pentru că atunci când ne apropiem de El şi-i cerem un lucru, trebuie să credem că există, că El ne aude, că ne poate împlini cererea noastră."*

Numai că această credinţă nu trebuie să rămână teoretică. Credinţa serioasă îl pune pe om în lucrare. Sfântul Apostol Iacob ne lămureşte foarte bine cum arată o credinţă adevărată: *„Dacă un frate sau o soră sunt goi şi lipsiţi de hrana cea de toate zilele, şi cineva dintre voi le-ar zice: „Mergeţi în pace! Încălziţi-vă şi vă săturaţi", dar nu le daţi cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Aşa şi credinţa, dacă n-are fapte e moartă în ea însăşi."*

Tot în acest sens grăieşte şi Ava Pimen: *„Întrebat-a fratele: Ce*

este credinţa? Zis-a bătrânul: credinţa este a petrece cu smerită cugetare şi a face milostenie!”

Un lucru extraordinar! O definiţie pragmatică. Credinţa nu rămâne teoretică, în planul minţii şi fără implicare în viaţa noastră de zi cu zi. *„Credinţa este a petrece cu smerită cugetare şi a face milostenie”,* adică a ne implica. Credinţa trebuie să lucreze prin fapte, prin fapte de iubire. Credinţa-i lucrătoare prin iubire. Spune Domnul Hristos: *„Pomul se cunoaşte după roadă, iar omul se cunoaşte după faptă!”*

În perioada interbelică a trăit în România un mare misionar: Lacorov Moldoveanu. El a lăsat nenumărate pilde legate de viaţa creştină. Într-una dintre ele face legătură directă între credinţă şi faptă bună. Noi ştim că fapta bună izvorăşte dintr-o credinţă adevărată. Dar este adevărată şi reciproca: fapta bună poate naşte sau întări credinţa.

„Un necredincios, grăi unui credincios:

— Cât de bună ar fi lucrarea mea dacă aş fi credincios!

— De unde ştii aceasta? — întrebă credinciosul.

— Din purtarea bună pe care o văd la cei credincioşi – zise necredinciosul.

Atunci credinciosul îi răspunde:

— Prietene începe şi tu o purtare bună şi-ai să vezi că-ţi vine credinţa.

Omul acela, care nu era un suflet pierdut, începu să-şi dea osteneala a face fapte bune. Şi, după o bucată de vreme, veni la cel credincios şi-i zise:

— Îţi mulţumesc prietene de sfatul pe care mi l-ai dat, căci iată am ajuns şi eu credincios.

Credinciosul rosti:

— Credinţa, dragul meu, este izvorul faptelor bune. Dar şi faptele bune pot aduce credinţa.”

Credinţa care rodeşte trebuie să fie o credinţă serioasă, să fie o credinţă tare. Şi ucenicii Domnului Hristos se plângeau de credinţa lor slabă. La un moment dat îi spun Domnului Hristos: *“Sporeşte-ne credinţa.* Iar Domnul le-a zis: *„De-aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, aţi zice acestui sicomor: dezrădăcinează-te şi te sădeşte în mare. Şi vă va asculta”.*

Cei de dinaintea noastră aveau o credinţă serioasă şi dreaptă; o credinţă bună, o credinţă ortodoxă, adică dreptmăritoare. În vremurile noastre, adesea observăm că mulţi dintre cei ce se declară creştini au o credinţă formală, o credinţă foarte slabă. Nemaipomenind că unii ajung până acolo încât să fie liberi cugetători, să nu-şi pună problema existenţei lui Dumnezeu. Despre liber cugetători Ion Luca Caragiale spunea: *„Şi dacă, liberi-cugetători, nu mai puteţi crede în Dumnezeu, căci nu mai sunteţi în stare să-L vedeţi pe El care se arată pretutindeni afară decât în sufletul vostru, nu puteţi crede nici măcar în ce vedeţi la aceşti semeni ai voştri? Nu înţelegeţi voi, care tot vă plângeţi de slăbiciunea noastră faţă cu ei, ce întăriţi ies după ce s-au rugat şi au primit binecuvântarea? Şi dacă nici atâta nu înţelegeţi, nu vă aduceţi aminte barem de o vreme nu tocmai îndepărtată, când părinţii voştri, care dorm sub umbra crucii, cunoşteau izvorul unei întăriri binefăcătoare şi ştiau să se adape din el?"*

Caragiale a fost un om credincios şi suferea văzând indiferenţa, formalismul sau libera cugetare a multora dintre contemporanii săi. Ce să mai zicem noi de contemporanii noştri?

2. Frica de Dumnezeu

A doua treaptă pe calea despătimirii este frica de Dumnezeu. Înţeleptul Solomon, în Cartea Pildelor, spune că:" *Frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii".*

Sfântul Isaac Sirul vede o înlănţuire logică a virtuţilor:" *Cunoştinţa naturală ne convinge să credem în Dumnezeu, Cel ce a adus toate la existenţă. Şi credinţa produce în noi frica şi frica ne sileşte să ne pocăim şi să lucrăm cele bune."*

Înlănţuirea e logică. Omul cu credinţă în Dumnezeu, dacă face o analiză sinceră a vieţii sale, îşi dă seama că de multe ori şi în multe ipostaze păcătuieşte. Greşeşte împotriva lui Dumnezeu şi împotriva semenului său. Şi, atunci frica de Dumnezeu îl pune în situaţia de a face ceva. Crezând că Dumnezeu există, ai frică de Dumnezeu. Ai frică de Dumnezeu şi dându-ţi seama că viaţa ta nu e bună şi încerci să o îndrepţi.

Sfântul Petru Damaschinul zice și el: *„Din frică ne-am hotărât să păzim poruncile și pentru aceasta am voit să lucrăm virtuţile trupeşti, adică: liniştea, postul, privegherea cu măsură, psalmodia, rugăciunea, citirea și întrebarea celor ce au experienţă despre tot gândul, cuvântul și lucrul, ca prin asemenea fapte să ni se curăţească trupul de patimile atotruşinoase, adică lăcomia pântecelui, desfrânarea, iubirea de avuţie, îndestulându-ne cu cele de faţă".*

Aşadar, în mod logic, din credinţă căpătăm frică de Dumnezeu. Dacă vă mai amintiţi de perioada comunistă, ştiţi bine că în propaganda materialist-dialectică se spunea tocmai inversul şi anume că omul primitiv înfricoşat de stihiile naturii îşi închipuia în mintea sa divinitatea sau zeităţile. Ori, lucrurile stau aşa cum v-am spus: nu frica naşte credinţa, ci credinţa naşte frica pentru că înainte de a-ţi fi frică crezi că există ceva. Ceva de care să-ţi fie frică. Deci din credinţa în Dumnezeu se naşte frica de Dumnezeu.

Poporul român, atunci când vrea să îl caracterizeze pe un om de caracter spune că este „un om cu frică de Dumnezeu". Un om cu frică de Dumnezeu faţă de semeni și faţă de împrejurările vieţii este o binecuvântare. De fapt, poporul român a luat această sintagmă de om cu frică de Dumnezeu din Sfânta Evanghelie. Domnul Hristos, în una din pildele Sale, atunci când vorbea de credinţa stăruitoare a unei femei văduve căruia nu-i făcea dreptate un judecător, despre acel judecător spunea aşa:*" Într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina"*.

Cu alte cuvinte, un om fără frică de Dumnezeu este un om de nimic. A fost dintr-o dată caracterizat prin această sintagmă: „om fără frică de Dumnezeu". Această frică de Dumnezeu ne ajută să ne pocăim de faptele cele rele și să o luăm pe drumul unei vieţi bune.

Frica de Dumnezeu are, din punct de vedere calitativ, mai multe măsuri. În general, Sfinţii Părinţi vorbesc despre trei măsuri ale ei, și anume: frica robilor, frica simbriaşilor și frica fiilor. Le luăm pe rând.

Frica de Dumnezeu poate fi la măsura robilor. În antichitate sclavii făceau voia stăpânului de frica biciului, de frica pedepsei. Aşa și o parte dintre credincioși Îl ascultă pe Dumnezeu de frica pedepselor vremelnice, de frica necazurilor pe care Dumnezeu le-ar putea îngădui să vină asupra lor dacă nu-I ascultă poruncile. Sau fac voia lui Dumnezeu de frica Iadului. Acești creştini sunt la măsura robilor. Şi nu

e rău dacă am ajuns măcar la măsura robilor, făcând voia lui Dumnezeu de frica pedepsei.

A doua măsură e măsura simbriaşilor. Simbriaşii, salariaţii, fac voia șefilor lor gândindu-se la recompensele pe care le primesc, la salarii. Pe cât lucrează mai bine, primesc bani mai mulţi. Aşa sunt şi creştinii care au frică de Dumnezeu, la măsura simbriaşilor. Fac voia lui Dumnezeu nu neapărat de frica pedepsei, ci fac voia lui Dumnezeu gândindu-se că Dumnezeu îi va recompensa; aici pe pământ cu diverse binecuvântări vremelnice, iar dincolo de mormânt cu împărăţia cerurilor.

A treia măsură a fricii de Dumnezeu este măsura fiilor. Această frică de Dumnezeu este desăvârşită. Cei ce ajung la măsura fiilor fac voia lui Dumnezeu nu de frica pedepselor, nici gândindu-se la câştigul pe care l-ar putea avea, ci pur şi simplu din dragoste. Fiii adevăraţi, copiii adevăraţi, împlinesc voia părinţilor pentru că îi iubesc. În acest sens spunea şi sfântul Ioan că *„dragostea desăvârşită izgoneşte frica"*.

Sfântul Antonie cel Mare, comentând acest verset, zice la un moment dat:*" Eu nu mă mai tem de Dumnezeu"*. Când auzi acest lucru te îngrozești! Dar, continuă: *„eu nu mă mai tem de Dumnezeu pentru că Îl iubesc atât de mult, încât nu-mi îngădui să-l supăr".*

Virtuţile se înlănţuiesc: frica de Dumnezeu se naşte din credinţă. Părinţii şi-au imaginat plastic această legătură dintre virtuţi. Iată, de pildă, ce scriu cuvioșii Ignatie şi Calist Xantopol, legat de această înlănţuire a virtuţilor: *„Pocăinţa este corabia, frica de Dumnezeu este cârmaciul, iubirea este limanul dumnezeiesc. Frica ne aşează deci în corabia pocăinţei şi ne trece peste marea vieţii acoperită cu aburi săraţi şi ne duce spre limanul dumnezeiesc care este iubirea"*.

Ce imagine poetică! Cât de frumos este exprimată această înlănţuire a virtuţilor: din credinţă se naşte frica de Dumnezeu, iar frica de Dumnezeu ne aşează în corabia pocăinţei şi ne trece peste marea învolburată a vieţii acesteia.

Trebui să mai facem o subliniere: frica, pe de-o parte, este virtute; însă frica poate fi şi o patimă. Nu frica de Dumnezeu, ci frica în faţa necazurilor şi ispitelor care vin asupra noastră şi care ne-ar putea face să apostaziem, să ne lepădăm de Hristos. În acest sens vom găsi în Cartea Apocalipsei, unde sunt enumerate păcatele care îl vor duce pe om la pieire, la iad, pe primul loc frica: *„Iar partea necredincioșilor și a*

celor spurcaţi şi ucigaşi şi desfrânaţi... este iezerul care arde...”.

Multe persoane, în perioada dominaţiei comuniste, aveau frica de a-L mărturisi pe Dumnezeu, ca să nu-şi compromită cariera. În acest sens frica poate avea şi o conotaţie negativă.

3. Pocăinţa

Încheiam capitolul precedent cu o metaforă: *„Frica de Dumnezeu ne așează-n barca pocăinţei şi ne trece spre limanul dumnezeiesc al iubirii”.* Cu această metaforă am păşit de fapt pe a treia treaptă a despătimirii: *pocăinţa*. Ne dăm foarte bine seama, analizând viaţa noastră de zi cu zi, că suntem departe de ceea ce vrea Dumnezeu. Şi atunci, având credinţă-n Dumnezeu, având frică de Dumnezeu, dorim să facem ceva, ca să ne punem în rânduială viaţa noastră. Şi acel ceva este pocăinţa, o lucrare minunată care ne reabilitează în legătura noastră cu Dumnezeu şi cu semenii.

Sfântul Ioan Botezătorul, atunci când şi-a început misiunea, a spus următoarele cuvinte:” *Pocăiţi-vă căci s-a apropiat împărăţia cerurilor!”*

Iar Mântuitorul Însuși, când începe activitatea mesianică spune exact acelaşi lucru: *„Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat împărăţia cerurilor”*.

Şi dacă aşa stau lucrurile, dacă pocăinţa este o lucrare minunată pe care o au la îndemână creştinii pentru a se reabilita, pentru a reintra în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii, întrebarea ce ne-o punem este aceasta: de fapt ce e pocăinţa? Cu ajutorul lui Dumnezeu încercăm să răspundem la această întrebare.

Cuvântul „pocăinţă” în română vine de la slavonescul **pocajanie**, care înseamnă „părere de rău”. Numai că trebuie subliniat un lucru: pocăinţa e mult mai mult decât o simplă părere de rău. Grecii denumesc această lucrare **metauoia**, care înseamnă schimbarea spiritului, schimbarea lăuntrică, schimbarea modului de a gândi. Latinii îi spun **paenitinentia** şi, încercând oarecum să rezumăm toate acestea la un loc, îl vom cita pe Sântul Ioan Damaschinul, care dă o definiţie potrivită pentru această lucrare duhovnicească: *„Pocăinţa este întoarcerea prin asceză şi osteneli de la starea contra naturii, la starea cea naturală, şi de la diavolul la Dumnezeu”*.

Orice om, oricât de păcătos şi de căzut ar fi, are deschise în faţă uşile pocăinţei, care îi dau posibilitatea de a se reînnoi lăuntric.

Plecând de la această definiţie vom constata că, pe de-o parte, pocăinţa este o lucrare de moment, o Taină; iar, pe de altă parte, pocăinţa este o lucrare de durată, este o stare lăuntrică. Ne vom opri la primul înţeles al pocăinţei, pocăinţa ca lucrare de moment, ca sfântă Taină.

Dacă deschidem Scriptura la prima Epistolă a Sfântului Ioan, aflăm lucrul următor:*" Dacă zicem că păcat nu avem ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este în noi. Dacă ne mărturisim păcatele noastre, Dumnezeu este credincios şi drept ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească de toată nedreptatea"*.

Un lucru extraordinar: Dumnezeu prin mărturisire ne iartă păcatele!

Cui să le mărturisim păcatele? În Evanghelia după Ioan, citim lucrul următor:*" Şi zicând acestea, Domnul Hristos, a suflat asupra lor şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, ţinute vor fi"*.

Asupra cui a suflat Domnul Hristos? Asupra apostolilor. Iar apostolii, au transmis prin hirotonie această putere de a lega şi dezlega episcopilor şi preoţilor.

Aşadar, Spovedania ne spală de toate păcatele făcute după Botez. Şi, dacă ar fi să definim această lucrare de moment, această Sântă Taină, putem spune aşa:*" Taina Pocăinţei, sau Taina Spovedaniei, sau Taina Mărturisirii, este lucrarea prin care credinciosul, mărturisindu-se în faţa preotului duhovnic şi primind dezlegare de la acesta, primeşte prin puterea Duhului Sfânt iertarea păcatelor mărturisite"*.

Este cuprinzătoare această definiţie, şi dacă ar fi să facem o analiză a ei putem puncta cinci momente sau cinci etape. Le enumerăm: primul moment este **părerea de rău**; al doilea moment este **hotărârea de îndreptare**; al treilea moment este **mărturisirea păcatelor în faţa duhovnicului**; al patrulea moment este **canonul** şi al cincilea este **dezlegarea**.

Ca să putem urmări momentele Tainei Spovedaniei, sau etapele Tainei, ne folosim de cea mai potrivită pildă, pilda cu fiul risipitor: *"Un om avea doi fii. Şi a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: „Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere". Şi el le-a împărţit averea. Şi nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o ţară îndepărtată şi acolo şi-a risipit averea trăind în desfrânări. Iar după ce a*

cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în ţara aceea, şi el a început să ducă lipsă. Şi ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei ţări, şi acesta l-a trimis la ţarinile sale să pască porcii. Şi dorea să-şi sature pântecele din roşcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea. Dar venindu-şi în sine, a zis: „Câţi argaţi ai tatălui meu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu îi voi spune: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argaţii tăi!" Şi, sculându-se, a venit la tatăl său".

Marea majoritate dintre noi ştim ce a urmat: tatăl l-a primit cu braţele deschise, i-a dat haină nouă şi inel în mână şi tăind viţelul cel gras s-au bucurat cu toţii pentru întoarcerea fiului risipitor.

Am zis că putem urmări aici cele cinci momente ale Tainei Mărturisirii. Primul moment este **părerea de rău**. În ţara păcatului, înstrăinat fiind omul de Dumnezeu şi ducând un trai care la început îl fascinează, dar apoi îl lasă pustiit sufleteşte şi cu sănătatea trupească la pământ, începe să-i pară rău ca fiului risipitor. Îşi aduce aminte de Tatăl său. Îşi aduce aminte de Dumnezeu. Îşi aduce aminte de creştinii care petrec în comuniune cu Dumnezeu şi au pacea sufletului.

Urmează cel de-al doilea moment: **hotărârea**. „Mă voi scula şi mă voi duce la Tatăl meu şi-i voi spune: „Am greşit tată, am greşit la cer şi înaintea ta!" Creştinul care îşi dă seama că viaţa lui e rea şi nu-i oferă satisfacţie, se hotărăşte să se spovedească, să se îndrepte, să se împace cu Dumnezeu.

Al treilea moment, care urmează logic, este **mărturisirea păcatelor**. Vine în faţa Tatălui şi-i spune ca fiul risipitor: „Tată, am greşit la cer şi înaintea ta!" Vine în faţa preotului, după ce şi-a scormonit conştiinţa, după ce s-a recules, după ce şi-a făcut un examen al faptelor sale. Vine şi le mărturiseşte înaintea preotului. Iar preotul ca părinte şi ca doctor, doctor sufletesc, îi dă medicamentul trebuincios, pentru a se putea smulge din această stare de păcătoşenie. Îi dă canonul de pocăinţă, care constă fie din post, fie din rugăciune, fie din fapte de milostenie. Canonul, care nu-i neapărat o pedeapsă, are şi acest caracter de certare, dar nu-i neapărat o pedeapsă, ci-i mai mult o doctorie care îl ajută pe om să scape din starea de păcătoşenie. Şi-i dă şi dezlegarea, dezlegarea de păcate. Şi omul se simte bine. Omul se simte împăcat cu Dumnezeu, se simte în largul lui.

Acesta este exemplul cel mai strălucit din Sfânta Scriptură. Iar în Sfânta Tradiţie, în Cărţile Părinţilor, găsim nenumărate alte exemple. De exemplu, Sfântul Ioan Scărarul ne istoriseşte cazul unui tâlhar notoriu care, la un moment dat, şi-a revenit în sine şi şi-a dat seama că viaţa lui nu-i viaţă. A intrat într-o mănăstire, şi i-a cerut stareţului să-l călugărească. Ce condiţie i-a pus stareţul? Ca în mijlocul bisericii, cu voce tare, să-şi mărturisească toate fărădelegile. Şi, pe când îşi făcea mărturisirea, unul dintre părinţii înduhovniciţi, văzător cu duhul, îl vedea pe înger cum, având o coală mare în mână plină de păcatele tâlharului, pe măsură ce şi le spovedea, le radia unul câte unul şi coala a rămas albă.

Ne-am oprit la pocăinţă ca lucrare de moment. Ca Sfântă Taină, ca spovedanie, o repetăm, şi e bine să o repetăm mereu, pentru a avea sufletul curat. O haină pe care o laşi mai multă vreme nespălată este foarte greu de curăţit; aşa şi sufletul trebuie mereu spălat.

Trecem acum la celălalt aspect al pocăinţei: pocăinţa ca lucrare de durată, ca stare sufletească, acoperind toată viaţa noastră. Ea este mijlocul prin care credinciosul este scos din închisoarea egoistă în care îl aruncă păcatul şi e readus la comuniune cu Dumnezeu şi cu aproapele său. Este extraordinară această lucrare! Lucrare de durată, de toată viaţa, care îl face pe omul conștient de greșelile sale și doritor de împăcarea cu Dumnezeu şi cu semenii; doritor mereu de progresul spiritual.

Avem şi în acest sens nenumărate exemple. Mă opresc la unul foarte la îndemână: Sfântul Apostol Petru, care L-a mărturisit pe Hristos Dumnezeu cu toată puterea. Iată-l în faţa lui Pilat lepădându-se. De asemenea, lepădându-se în faţa unei slujnice: „Nu-L cunosc pe omul acesta, nu-L cunosc!” Cât de rău i-a părut apoi! S-a pocăit o viaţă întreagă. Ne spune Sfânta Tradiţie că a plâns o viaţă întreagă. Când Sfântul Ioan Gură de Aur vorbea despre pocăinţă îl dădea exemplu pe Sfântul Petru:” *Dacă plânsul lui Petru a șters un păcat așa de mare, cum nu-ți vei șterge și tu păcatul, de vei plânge? Nu era mic păcatul lepădării sale de Stăpânul, ci mare și cumplit; totuși lacrimile au șters păcatul. Plânge-ți, dar, și tu păcatul tău! Nu de mântuială, nici de formă, ci plângi cu amar ca Petru! Scoate din adâncul sufletului tău izvoare de lacrimi, ca înduplecat fiind spre milă Stăpânul, să-ți ierte greșeala. Stăpânul este bun și iubitor de oameni. Însuși a*

spus-o: Nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă, să se pocăiască și să fie viu".

Este un exemplu extraordinar! Sfânta Scriptură, însă, şi cărţile Părinţilor ne lasă multe alte asemenea exemple de pocăinţă sinceră, pocăinţă care pe marii păcătoşi i-a făcut sfinţi, care petrec împreună cu Domnul Hristos.

Legat de pocăinţă vreau să mai fac o subliniere, şi anume aceea că monahismul, cinul călugăresc, prezent în toată istoria Bisericii Ortodoxe, este „stare de pocăinţă continuă". După spusa Sfântului Siluan, călugărul plânge şi se roagă pentru sine şi pentru lumea întreagă. Se pocăieşte pentru lumea întreagă. De acolo şi straiele cernite ale călugărilor: ele simbolizează pocăinţa.

Nu numai călugării ci, noi toţi creştinii, pentru a ne îmbunătăţi viaţa trebuie să apelăm la această stare de căinţă, de părere de rău. Biserica a statornicit perioade în care această lucrare a pocăinţei este mai intensă. O asemenea perioadă este postul mare, perioadă de pocăinţă. Postul îl predispune pe om la rugăciune, la pocăinţă, la părere de rău pentru păcate. Îl ajută să se pregătească pentru o bună spovedanie.

Postul ne pune în faţă o sumedenie de exemple strălucite de pocăinţă. Amintim doar că în duminica a cincea din post Sfânta Biserică o pomeneşte pe Sfânta Maria Egipteanca. Ce viaţă extraordinară a avut această femeie! Pentru lumea în care trăim noi, acest exemplu este foarte bine venit, pentru că în lumea noastră, păcatul care bântuie puternic, pe lângă altele, este păcatul trupului. Lumea este foarte aplecată spre sex. Ori, viaţa Mariei Egipteanca, exemplul ei strălucit de pocăinţă, ne arată cum o mare desfrânată, a devenit o mare sfântă.

Maria Egipteanca, de obârşie de la Alexandria Egiptului, şaptesprezece ani s-a prostituat. Dar, în momentul în care harul Duhului Sfânt i-a atins sufletul, s-a lepădat totalmente de viaţa sa păcătoasă şi, intrând în pustia Iordanului, a petrecut acolo în post şi rugăciune, în pocăinţă sinceră patruzeci şi şapte de ani. Care a fost rezultatul? Acela că Dumnezeu a iertat-o. Ba, mai mult, şi-a sfinţit viaţa. Când a întâlnit-o, pentru a o cumineca, Părintele Zosima, va relata: *„Atunci, ea a început să se roage cu putere, ridicându-și ochii în sus și mâinile înălțându-și. Zosima privind către ea a văzut-o ridicată de un cot de la pământ. Și foarte s-a înfricoșat. S-a aruncat așadar în genunchi și*

plângând zicea doar atât: Doamne miluiește".

O mare păcătoasă a devenit o mare sfântă. Nouă tuturor Dumnezeu ne deschide uşile pocăinţei. Să intrăm prin ele, pentru că ceea ce vom dobândi ca şi final al pocăinţei este o stare extraordinară, care nu se poate compara cu desfătările păcatului.

Ne-am oprit succint la Pocăinţă ca Taină şi ca stare, la Pocăinţă ca lucrare de moment şi de durată, dar n-am precizat care sunt păcatele şi patimile de care trebuie să ne eliberăm, n-am făcut distincţie între noţiunile de păcat şi patimă. De aceea vom încerca să facem acest lucru.

Păcatul este încălcarea liberă şi conştientă a voii lui Dumnezeu concretizată în porunci, concretizată în Sfânta Scriptură. Un păcat repetat devine patimă, devine o a doua natură. Omul se obişnuieşte cu el şi – aşa cum precizam atunci când vorbeam de pocăinţă – un păcat repetat, o patimă, este foarte greu de lecuit. În patimi se manifestă o sete fără de margini care nu poate fi stâmpărată. De fapt, această sete nu-i altceva de cât setea existenţială după Dumnezeu, însă întoarsă pe dos. Citim în cartea prorocului Ieremia: *„Două rele a făcut poporul Meu, pe Mine, izvorul apei celei vii M-a părăsit şi şi-a săpat fântâni sparte care nu pot ţine apă"*.

Aşadar patimile încearcă să îl satisfacă pe om în setea lui nemărginită, după un ceva care crede el că-i va aduce mângâiere, îi va aduce mulţumire, îi va aduce satisfacţie. Dar lucrurile nu se întâmplă aşa. Pentru că patimile sunt fântâni sparte, care nu pot ţine apă. Dorul omului după Dumnezeu, după absolut, în cazul patimilor este distorsionat, este întors pe dos. I se schimbă direcţia şi el nu poate fi satisfăcut.

Sfântul Ioan Scărarul spune despre o patimă, despre lăcomia pântecelui, că ea *„nu-l lasă pe om să se sature chiar dacă ar mânca tot Egiptul şi ar bea Nilul întreg"*.

La toate patimile s-ar putea face această subliniere. Ele nu-l pot satisface pe om. Setea omului de Dumnezeu, de absolut, nu poate fi satisfăcută cu mizerii, cu lucruri finite.

Câte sunt patimile? Ele sunt foarte multe. Evagrie Ponticul vorbeşte de sute de patimi. Sfântul Ioan Casian, născut în Dobrogea noastră şi preocupat de viaţa spirituală în mod deosebit, vorbeşte de

opt patimi principale, sau de opt gânduri ale răutăţii: *„Ne-am hotărât, dacă la rugile voastre ne va da Dumnezeu putere, să pornim lupta împotriva celor opt mari păcate, şi anume: primul, cel al lăcomiei, adică al îmbuibării de mâncare; al doilea, al curviei; al treilea, al iubirii de arginţi, sub care se înţelege zgârcenia, sau, ca să-l numim mai propriu, al patimii de bani; al patrulea, al mâniei; al cincilea, al tristeţii; al şaselea, al descurajării, adică al neliniştii sau al dezgustului inimii; al şaptelea, al slavei deşarte, sau al cenodoxiei; al optulea, al trufiei”*.

Sfântul Ioan Scărarul le uneşte pe ultimele două, adică uneşte trufia sau mândria cu slava deşartă, şi atunci rămân şapte patimi importante sau şapte păcate capitale, cum sunt cunoscute în toate catehismele. Această precizare o face în „Scara Raiului”: *„Unora le place să dea slavei deşarte un loc deosebit de mândrie în înşiruirea cuvintelor. De aceea şi spun că sunt opt gânduri conducătoare şi susţinătoare ale răutăţii. Grigorie Teologul şi alţii dintre învăţători le-au socotit pe acestea şapte. Urmez mai bucuros acestora. Căci cine mai are mândrie după ce a biruit slava deşartă? Ele au numai atâta deosebire între ele câtă are pruncul prin fire faţă de bărbat şi grâul faţă de pâine”*.

Au rămas aşadar şapte patimi principale, şapte gânduri ale răutăţii, sau şapte păcate capitale. În toate catehismele, păcatele capitale sunt enumerate în felul următor: lăcomia pântecelui, desfrânarea, iubirea de arginţi, mânia, pizma sau invidia, lenea (*acedia*) sau tristeţea şi mândria.

Întrebarea pe care ne-o punem, firesc, este: „Cum se nasc patimile?” Pentru că, de fapt, analizând modul în care ele se nasc putem căuta şi mijloace de a le elimina. Părinţii spun că patimile se nasc prin pervertirea funcţiilor vitale sădite de Dumnezeu în om. Dumnezeu a sădit în om două funcţii vitale principale şi anume: funcţia nutritivă şi cea procreativă.

Omul, pentru a dăinui, pentru a trăi, pentru a putea munci, trebuie să se hrănească, iar pentru perpetuarea speţei, pentru dăinuirea neamului omenesc, trebuie să se înmulţească. Aceste două funcţiuni vitale au fost aşezate de Dumnezeu în om şi sunt binecuvântate. Din păcate aceste două funcţii, binecuvântate de Dumnezeu, pervertite ajung patimi; patimi şi sursă de alte patimi. Pentru că funcţia nutritivă pervertită ajunge lăcomie a pântecelui. Funcţia nutritivă, atunci când nu are ca scop întreţinerea sănătăţii şi a

puterii de muncă ci, dimpotrivă, devine un scop în sine, se perverteşte, ajungând lăcomie a pântecelui. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu funcţia procreativă. Ea fiind binecuvântarea cerului spre a naşte prunci, prin pervertire devine desfrânare. Scopul nu mai este procreaţia, ci plăcerea.

Patimile se înlănţuiesc între ele. Astfel că omul care este robit de pântece, devine îmbuibat. Şi, este foarte simplu de verificat că în această stare în el se naşte dorinţa de păcat trupesc. Lăcomia pântecelui atrage după ea desfrânarea. Un om cumpătat, un om echilibrat, îşi poate ţine în frâu pornirile. Are măsură în toate. Iată deci că între lăcomia pântecelui şi desfrânare este legătură. Dar este legătură şi între acestea două şi următoarea: iubirea de arginţi. Pentru că, pentru a te îmbuiba şi pentru a-ţi petrece viaţa în plăceri trupeşti, e nevoie de bani. Deci lăcomia pântecelui şi desfrânarea duc la iubirea de arginţi, la iubirea de bani ca mijloc de a-ţi procura desfătări.

După iubirea de arginţi urmează mânia. Pentru că în această goană după înavuţire, după a aduna mai mult, se nasc conflicte de interese. Oamenii se izbesc unii de alţii şi atunci se mânie. Iar mânia naşte pizma şi invidia.

Iată deci cum sunt legate patimile unele de altele. Cunoscând această legătură ce există între patimi şi modul cum se nasc ele, ne putem şi elabora o strategie pentru a le înlătura, pentru a le smulge din sufletul nostru şi pentru a le birui. Le vom lua, în continuare, pe rând.

a. Lăcomia pântecului

Funcţia nutritivă, atunci când este dusă la extrem sau atunci când este pervertită, îl poate face pe om să cadă în patima lăcomiei pântecelui. Adică, dacă hrana şi băutura le-a lăsat Dumnezeu pentru ca omul să-şi poată întreţine viaţa, întrucât ele sunt mijloace, pentru omul pătimaş, pentru cel care a fost cuprins de lăcomia pântecelui, hrana devine, nu un mijloc, ci un scop. De aceea, Sfântul Ioan Scărarul se exprimă atât de plastic referitor la omul cuprins de lăcomia pântecelui, afirmând că el nu se satură chiar dacă ar mânca tot grâul din Egipt şi dacă ar bea toată apa din Nil.

Toată tradiţia creştină ne învaţă că lăcomia pântecelui poate fi înlăturată cu ajutorul postului, prin cumpătare. În orice caz, nu există creştinism fără nevoinţă, fără asceză, fără post. Iată ce zice Sfântul Apostol Pavel în acest sens: *„Nu ştiţi voi că cei care aleargă în stadion,*

toţi aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergaţi aşa ca să-l luaţi. Şi oricine se luptă se înfrânează de la toate. Şi aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă. Eu, deci aşa alerg, nu la întâmplare. Aşa mă lupt, nu lovind în aer. Ci îmi chinuiesc trupul meu şi-l supun robiei, ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic".

Dacă Sfântul Apostol Pavel postea şi se nevoia, cu atât mai mult avem noi nevoie de aceste mijloace de despătimire, de înfrânare a lăcomiei pântecelui. Şi, revin, mijlocul pe care îl ştie toată lumea de tămăduire a lăcomiei pântecelui este postul. Atunci când vorbim de post, însă, trebuie să avem o dreaptă judecată. Noi ştim că sunt peste an, patru mari posturi; că tot anul postim miercurea şi vinerea; că pe lângă postul obişnuit, care presupune consumarea de mâncăruri vegetale şi abţinerea de la cele de origine animală, mai este şi ajunarea; mai sunt şi alte moduri de nevoinţă. Însă, toate acestea trebuie făcute cu dreaptă judecată. Pentru că postul este un mijloc şi nu un scop. În acest sens, Sfântul Ioan Casian, atunci când este vorba de înfrânare de la mâncare şi de băutură, ne învaţă că trebuie să fim cu dreaptă judecată, cu echilibru:" *Mulţi sleiţi de boală şi mai ales de bătrâneţe sunt în mare suferinţă, postind chiar până la pusul soarelui. Nici mâncarea slabă de legume înmuiate în apă, nu este potrivită pentru toţi, şi câţi pot suporta zarzavaturile crude, ori le prieşte hrana redusă la pâine uscată? Unul nu se simte sătul nici cu o hrană de două livre, în timp ce altul este apăsat chiar de mâncarea de o singură livră, ba încă şi de şase uncii. Totuşi scopul este acelaşi pentru toţi: nimeni să nu se încarce de mâncare până la săturare, chiar dacă i-ar sta în putinţă. Într-adevăr, nu numai calitatea, dar chiar cantitatea mâncării toceşte ascuţimea minţii, şi îngreuind duhul odată cu trupul, aţâţă focul primejdios al patimilor."*

Reiese foarte limpede de aici că postul este bun, este leac pentru înfrânarea pântecelui. Dar trebuie făcut cu dreaptă judecată. Pentru că nu toţi oamenii au aceeaşi constituţie fizică şi psihică.

Este foarte important, atunci când vorbim de post ca mijloc de tămăduire a lăcomiei pântecelui, să spunem şi acest lucru: Că nu-i bine, după ce am ţinut Postul Mare, Postul Crăciunului, Postul Maicii Domnului, sau Postul Sfinţilor Apostoli şi a venit sărbătoarea, să ne îmbuibăm cu de toate. Ceea ce am câştigat în timpul postului trebuie să rămână şi după. Adică dreapta judecată, înfrânarea, echilibrul. De aceea menţionăm cuvintele Sfântului Ioan Casian:" *Respectarea*

posturilor canonice este folositoare cu adevărat şi trebuie păstrate cu orice preţ; însă, dacă după ele nu va urma o masă cumpătată în mâncăruri, nu se va putea ajunge la treapta curăţiei duhului. Căci flămânzirea îndelungatelor postiri, urmată de saţiul trupului, duce mai de grabă la o oboseală de câtva timp, decât la curăţia sfinţeniei. Curăţia duhului este strâns legată de flămânzirea trupului. Nu are curăţenia unei sfinţenii necurmate cine nu se împacă cu gândul să păstreze necontenit o aceeaşi stăpânire de sine. Nişte postiri oricât de aspre, urmate de o îmblânzire fără măsură, devin zadarnice, şi alunecă îndată spre păcatul lăcomiei pântecelui. Mai bună este o hrană zilnică chibzuită cu moderaţie decât un post greu şi lung la intervale de timp. Pe de altă parte, flămânzirea fără măsură cunoaşte nu numai o slăbire a tăriei duhului, dar şi puterea de rugăciune scade din cauza oboselii."

Şi după postire, atunci când mâncăm de dulce, să avem echilibrul, dreaptă judecată, cumpătarea. Pentru că, postind peste măsură, slăbim atât trupeşte cât şi sufleteşte; şi invers, dacă ne îmbuibăm cu mâncare şi cu băutură nu ne putem ruga şi slăbeşte tăria noastră duhovnicească. *„Iată care au fost fărădelegile Sodomei şi ale fiicelor ei: mândria, îmbuibarea cu mâncare şi trufia, iar mâinile săracului şi ale celui nevoiaş nu le-au sprijinit."* Sigur că sunt multe alte citate de genul acesta, din care reiese limpede că îmbuibarea pântecelui duce şi la îndobitocirea spirituală a omului. De exemplu, Sfântul Grigore Palama, atunci când vorbeşte despre rugăciune este categoric. Să nu-şi închipuie omul că se va îndulci cu rugăciunea de pe vârful buzelor măcar, dacă nu se nevoieşte cu postul. Trebuie să existe un echilibru între trup şi suflet, lucrul acesta îl dă înfrânarea pântecelui. Înfrânarea pântecelui prin post, prin nevoinţă duce la înfrângerea lăcomiei de mâncare şi de băutură.

Nu numai îmbuibarea cu mâncare, ci şi îmbuibarea cu băutură duce la patima lăcomiei pântecelui. De multe ori este mai periculoasă decât îmbuibarea cu mâncare. „Beţivii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu" – ne spune Sfântul Apostol Pavel. În Sfânta Scriptură sunt nenumărate locuri în care este înfierat acest păcat al beţiei. Citim în Cartea Pildelor: *„Nu te uita la vin cum este el de roşu, cum scânteiază în cupă şi cum lunecă pe gât, căci la urmă ca un şarpe muşcă şi ca o viperă împroaşcă venin."*

Iar proorocul Isaia, ne spune:" *Vai de cei ce dis-de-dimineaţă*

aleargă după băuturi îmbătătoare; vai, de cei care până târziu seara se înfierbântă cu vin! Cei care doresc, la ospeţele lor, chitară, harpă, tobă, flaut şi vin. Ei nu iau în seamă faptele Domnului şi nu văd lucrurile mâinilor Sale".

Şi în Noul Testament este înfierat păcatul al beţiei. Sfântul Apostol Pavel zice:*" Şi nu vă îmbătaţi de vin, în care este pierzanie, ci vă umpleţi de Duhul"*.

Este arhicunoscut cuvântul împotriva beţiei al Sfântului Ioan Gură de Aur. El este foarte aspru când vorbeşte de beţivi, socotindu-i mai rău ca pe îndrăciţi: *„Beţia este o nebunie de bună voie, o trădare a gândurilor; beţia este o nenorocire ridiculizată, o boală expusă batjocorii, o îndrăcire de bună voie mai grea decât nebunia"*.

În cărţile noastre de evlavie populară găsim nenumărate povestiri din care reiese limpede că diavolul se foloseşte de mijloace ingenioase pentru a-l face pe om să fie cuprins de o patimă, sau de alta. Şi, după ce patima îl stăpâneşte, diavolul l-a câştigat de client. Iată una dintre ele: *„Am văzut ieri un măcelar ducând un porc la abator. Şi lucru ciudat, îl ducea dezlegat. Avea în buzunar câteva boabe de porumb, pe care le arunca din când în când porcului. Şi porcul mergea după el ca un mieluşel blând. Văzându-l, m-am gândit în mine: iată, aşa duce şi diavolul pe oameni la pieirea sufletească! Nu cu puterea, ci cu înşelăciunea. Are şi satana totdeauna la îndemână o traistă plină cu grăunţe, de pofte şi plăceri lumeşti, pe care le scutură şi le aruncă celor pe care vrea să-i prindă în cursele lui. Vai de cei ce pleacă după aceste grăunţe. Calea lor ajunge la abatorul dracului, la pieire trupească şi sufletească"*.

Se foloseşte diavolul de băutură, de mâncare şi, în lumea noastră postmodernă, de droguri.

b. Desfrânarea

Îmbuibarea îl duce pe om la desfrânare. Desfrânarea este o patimă grea, unul dintre gândurile răutăţii, cum spune Sfântul Ioan Casian, un lucru urât lui Dumnezeu. În a VII-a poruncă Dumnezeu porunceşte: *„Să nu fi desfrânat."*

Adică, să nu ai nicio legătură trupească cu femeie străină, în afara soţiei tale. Sau, dacă eşti tânăr sănătos şi cuminte, să trăieşti în

abstinenţă până la căsătorie.

Domnul Iisus Hristos, Adevărul absolut, pătrunde până la rădăcina răului. Nu-i suficient să-i pretinzi omului să nu fie desfrânat, ci trebuie, printr-o analiză serioasă, să-l ajuţi să smulgă rădăcina păcatului. De aceea, în Predica de pe Munte Domnul Hristos zice aşa, reluând cele zece porunci:*" Aţi auzit că s-a zis celor de demult: să nu săvârşeşti adulter. Eu însă vă spun vouă: că oricine se uită la femeie, poftindu-o, a săvârşit adulter cu ea în inima lui"*.

Deci, pentru a evita desfrânarea, e bine să ne păzim ochii şi urechile, precum şi simţul pipăitului. Aceasta pentru că înainte de a săvârşi păcatul desfrânării, în inima noastră apare pofta. Ochii noştri văd frumuseţe străină şi ne rănesc inima cu ea.

Mântuitorul Hristos militează pentru o viaţă sfântă şi curată. Idealul este cel din împărăţia cerurilor, unde oamenii nu se mai însoară şi femeile nu se mai mărită. Dar nu numai că militează pentru o viaţă sfântă, pentru o viaţă curată ci El este şi împotriva divorţului. Tot în Predica de pe Munte, Domnul Hristos se opreşte asupra unei permisiuni din legea veche: *„S-a zis iarăşi: cine va lăsa pe femeia sa, să-i dea carte de despărţire. Eu însă vă spun vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, o face să săvârşească adulter şi cine va lua pe cea lăsată săvârşeşte adulter".*

Aşadar, doar în cazuri extreme, când soţul sau soţia sunt neloiali şi au ajuns la o legătură trupească cu o altă persoană, numai în acele cazuri extreme este îngăduit divorţul. Sfântul Apostol Pavel, pleacă atunci când este vorba de bărbat şi de femeie, de soţ şi de soţie, de la modelul eclesiologic. Socoteşte că legătura dintre soţ şi soţie este asemănătoare cu legătura, indisolubilă, dintre Hristos şi Biserica lui.

Domnul Hristos este Capul Bisericii şi noi creştinii, fiecare în parte, suntem mădularele trupului mistic al lui Hristos. În momentul în care trupul nostru, care este mădular al lui Hristos, devine obiect de desfrânare, păcătuim împotriva trupului lui Hristos:*" Au nu ştiţi că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate? Nicidecum! Sau nu ştiţi că cel se alipeşte de desfrânată este un singur trup cu ea?… Fugiţi de desfrânare! Orice păcat pe care îl săvârşeşte omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuieşte în însuşi trupul său. Sau nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveţi de la Dumnezeu, şi că voi nu sunteţi ai voştri?"*

Este mare ispita desfrânării. Dintotdeauna ea a fost socotită ca atare. Astăzi lucrează cu o putere nemaiîntâlnită. În Cartea Pildelor, înţeleptul Solomon încearcă să ne facă atenţi la modul insidios în care se furişează ispita desfrânării în sufletul nostru:" *Odată stăteam la fereastra casei mele și priveam printre gratii, și am văzut printre cei lipsiţi de minte, un tânăr fără pricepere. El trecea pe uliţă pe lângă colţul casei ei și se îndrepta spre locuinţa ei. Era în amurgul serii, când se lasă umbra și întunericul nopţii. Și iată o femeie îl întâmpină, având înfăţișare de desfrânată și cu prefăcătorie în inimă; aprigă și de neţinut în frâu, picioarele ei nu se mai odihneau în casă; când în casă, când afară, stând la pândă lângă orice colţ. Ea îl apucă și-l sărută și cu o căutătură obraznică îi zise: Trebuie să aduc jertfe de pace; astăzi am împlinit făgăduinţele mele; pentru aceasta am ieșit în întâmpinarea ta, ca să te caut și iată că te-am găsit. Cu scoarţe am gătit patul meu, cu așternuturi de in din Egipt, cu miresme am stropit patul meu, cu mir, aloe și chinamon. Vino, să ne îmbătăm de iubire până dimineaţă, să ne cufundăm în desfătări de dragoste, că bărbatul meu nu este acasă, plecat-a la drum departe, luat-a la dânsul o pungă cu bani și se va întoarce acasă la lună plină. Ea îl ademenii prin mulţimea cuvintelor ei și-l smulse prin graiurile ademenitoare ale buzelor sale; el începu să meargă dintr-odată după ea ca un bou la junghiere și ca un cerb care se zorește prin capcană. Până când o săgeată îi străpunge ficatul; după cum o pasăre grăbește spre laţ și nu-și dă seama că acolo își sfârșește viaţa. Și acum fiule, ascultă-mă și ia aminte la cuvintele gurii mele! Inima ta să nu se plece spre căile ei și să nu te rătăcești pe potecile ei, căci ea a rănit pe mulţi și pe foarte mulţi i-a omorât. Casa ei sunt căile iadului, care duc la cămările morţii".*

Dacă atunci, în antichitate, lucrurile se petreceau aşa, în vremurile noastre felul în care lucrează patima desfrânării este mult mai rafinat. Omul modern nu mai este atent asupra vieţii sale. Puţin fiind preocupat de viaţa spirituală, cade în păcatul desfrânării fără să-şi facă probleme de conştiinţă.

Ernest Bernea, personalitate de marcă a culturii noastre din perioada interbelică, are un eseu legat de drama omului civilizat:" *Omul <civilizat> este în genere înclinat să trăiască mai mult prezentul, prezentul care, fără un sens și o luptă a noastră nu reprezintă nimic și*

fuge să-l trăiască prin toate simţurile trupului, atât de rafinate de civilizaţia aceasta de care suntem atât de mândri. A mânca bine, a îndrăgi femei frumoase, a fura şi exploata pe cei slabi, a dormi în lenea unui trup obosit de senzaţii tari, a te închina icoanelor rotunde ale banului devenit în acest fel un adevărat Dumnezeu făcător de minuni, iată expresia unei vieţi pentru care a trudit o lume întreagă de milenii".

Aceasta este tragedia omului modern. Pentru el trupul și banul devine zeitate la care se închină. Este tragic faptul că tineri, frumoşi şi sănătoşi, cad în desfrânare irosindu-şi puterile trupeşti şi sufleteşti, pângărindu-și viaţa sfântă, pângărindu-și fiinţa pe care le-a dăruit-o Dumnezeu şi care ar trebui păstrată curată până la căsătorie.

Întrebarea firească pe care ne-o punem este cum putem scăpa de această patimă a desfrânării? Pentru că, mai ales în vremurile noastre, ea s-a lăţit ca o pecingine. Pentru a scăpa de ea, spiritualitatea noastră creştină ne pune la îndemână o serie de mijloace. Întâi de toate trebuie să ducem o viaţă duhovnicească normală. Viaţa duhovnicească normală presupune rugăciune, presupune post, presupune participarea la slujbele bisericii, presupune echilibru întru toate.

Este mare lucru să ne păzim gândurile, pentru că fărădelegea, păcatul, întâi se naşte în gând, apoi se face cu fapta. Să ne păzim ochii, deoarece ispitele vin de dinafară, în mod special pe calea imaginaţiei. Spune Sfântul Siluan Athonitul că imaginaţia este tunelul pe care dracul intră în suflet. Ori, imaginaţia este stimulată de televiziune, de revistele imorale, de priveliştile păcătoase din jurul nostru.

Apoi, pentru a scăpa de păcat, e nevoie să avem un duhovnic care să ne povăţuiască, la care să ne spovedim regulat, cu care să ne sfătuim. Şi atunci viaţa noastră poate depăşi ispitele. Mai este necesară participarea la Sfânta Liturghie şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului, pentru că, pe lângă efortul nostru susţinut de a depăşi această ispită, avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Şi Dumnezeu ne ajută, vine în fiinţa noastră şi ne întăreşte în lupta cu păcatul.

Şi, apoi, aş mai adăuga un mijloc: lectura bine aleasă, lectură susţinută din Sfânta Scriptură, din scrierile Sfinţilor Părinţi, din scrierile oamenilor care au o viaţă duhovnicească aleasă.

c. Iubirea de arginţi

Până acum ne-am oprit la lăcomia pântecelui şi la desfrânare. De data aceasta vom aborda o altă patimă, şi anume, iubirea de arginţi.

Între cele trei este o legătură puternică, pentru că, atunci când vrei să petreci în ospeţe îmbelşugate şi să-ţi permiţi multe desfătări trupeşti, ai nevoie de bani.

Sfântul Maxim Mărturisitorul face o analiză foarte competentă a modului în care se înlănţuiesc aceste patimi:" *Iubitorul de plăcere iubeşte argintul, ca să-şi procure dezmierdări printr-însul; iubitorul de slavă deşartă, ca să se slăvească printr-însul; iar necredinciosul, ca să-l ascundă şi să-l păstreze, temându-se de foamete, de bătrâneţe, de boală sau de ajungerea între străini. Acesta nădăjduieşte mai mult în argint decât în Dumnezeu Făcătorul lucrurilor şi Proniatorul tuturor, până şi acelor mai de pe urmă şi mai mici vietăţi."*

Este o analiză pertinentă şi care ne limpezeşte legătura dintre lăcomia pântecelui, desfrânare şi iubirea de arginţi.

Din nefericire, de unde la început banii sunt un mijloc, mai pe urmă ei pot deveni un scop. Această sete după avuţie, după bani, pentru a-ţi procura plăceri, până la urmă devine un scop în sine. Sfântul Apostol Pavel face o analiză temeinică a patimii iubirii de arginţi:" *Evlavia este mare câştig, atunci când se îndestulează cu ce are. Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot aşa cum nici nu putem scoate afară din ea ceva; ci, având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulaţi. Cei ce vor să se îmbogăţească, dimpotrivă, cad în ispită şi-n cursă şi-n multe pofte nebuneşti şi vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină şi-n pierzare. Căci iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor şi cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credinţă şi s-au străpuns cu multe dureri."*

Este adevărat că nu banii şi averile sunt un rău în sine, ci ataşamentul pervertit al omului faţă de aceste bunuri. O atitudine patologică faţă de bani îl desparte pe om de Dumnezeu şi de semenii săi. Omul rămâne cu banii şi cu bunurile sale. În Predica de pe Munte, Domnul Iisus Hristos, dascălul desăvârşit, zice aşa:" *Nu vă adunaţi comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură. Ci adunaţi-vă comori în cer, unde nici molia nici rugina nu le strică, nici furii nu le sapă şi nu le fură, căci unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta!"*

Acesta este verdictul: unde este comoara ta, acolo este şi inima ta!

Banul dezumanizează. Literatura clasică, înfierează această patimă, iar cea moralizatoare, îi subliniază tragismul. Îl vom menţiona

doar pe Ioan Slavici, cu cele două nuvele de referinţă: *„Moara cu noroc"* şi *„Comoara".* Protagonistul din „Moara cu noroc" este distrus de patima iubirii de arginţi. Ştim că la începutul acestei cărţi este aşezat un moto, foarte grăitor:*" Liniştea colibei tale te face fericit"*. Nu bogăţia multă, ci liniştea. În „Comoara", din fericire, personajul principal, Duţu, scapă din ghearele acestei patimi, însă numai după ce Dumnezeu l-a eliberat mai întâi de bogăţie, de comoară.

Bogăţia îl dezumanizează pe om. Omul se crede stăpân absolut al bunurilor, pe când, de fapt, el este un simplu administrator. În acest sens, Sfântul Vasile cel Mare, zice:*" Bogaţii consideră averile, care sunt comune tuturor oamenilor, ca ale lor, pentru că ei au pus mâna mai întâi pe ele. Dacă fiecare om şi-ar opri pentru sine numai atât cât îi trebuie pentru satisfacerea nevoilor sale şi dacă ar da ce-i prisoseşte celui nevoiaş, atunci nimeni n-ar fi bogat şi nimeni n-ar fi sărac. Oare nu eşti lacom, nu eşti hoţ când îţi însuşeşti cele date în administrarea ta? Cel ce dezbracă pe cel îmbrăcat se numeşte borfaş. Merită oare alt nume cel care nu îmbracă pe cel gol, odată ce poate aceasta? Pâinea pe care tu o ţii este a celui flămând; haina pe care tu o păstrezi în lăzile tale, este a celui dezbrăcat; încălţămintea care se strică în casele tale, este a celui desculţ; argintul pe care îl ţii îngropat este a celui nevoiaş. Deci, pe atâţia oameni nedreptăţeşti, câtorva ai putea să le dai din avuţiile tale şi nu le dai."*

Acest lucru, pe care îl spunea Sfântul Vasile cel Mare la începuturile creştinismului, este valabil şi astăzi, mai ales în lumea „capitalului sălbatic". Nu se dau oamenii înapoi de la nimic pentru a face bani. Vedem un procent mic al omenirii, din lumea civilizată, petrecând în huzur. Şi, pe de-altă parte, în lumea a trei a se moare de foame. Ba chiar în România, aflată în tranziţie, marea majoritate a oamenilor o duc greu. Câteva persoane, care s-au căpătuit, huzuresc. Cei mulţi duc lipsă. Banul dezumanizează. În rare cazuri oamenii bogaţi, pe măsura bogăţiei, sunt mărinimoşi şi credincioşi. De obicei opere de caritate fac cei mulţi şi modeşti. Această patimă a iubirii de arginţi este o pacoste. Însă, pe măsură ce mesajul Domnului Hristos pătrunde în sufletul unui om, el reuşeşte să depăşească această patimă, să se socotească, aşa cum şi este, doar un simplu administrator a bunurilor pe care Dumnezeu i le-a încredinţat. Și încearcă să le administreze bine.

Bogăţia sufletească e mult mai importantă decât cea materială. În acest sens Părintele Trifa, printre multe istorioare, ne-a lăsat una cu cel mai bogat om din sat:" *Boierul unui sat trecea călare pe lângă spărgătorul de piatră din marginea drumului.*

— Bună-ziua, cucoane boierule!

— Bună-ziua, nene moşule!

— Slavă Domnului, de sărăcie am scăpat. E adevărat că sunt sărac, de avere, dar am aflat o bogăţie care întrece toate averile şi bogăţiile din lumea aceasta.

— Glumeşti moş Ioane!

— Nu, cucoane boierul. Bogăţia pe care o am eu nu o dau pe toate averile dumnitale!

— Şi câţi ani ai moş Ioane?

— 75, din care peste 30 i-am petrecut spărgând piatră la marginea drumului.

— Ei, şi asta se cheamă viaţă? O viaţă întreagă să spargi piatră la marginea drumului?

— Desigur boierule, asta nu-i viaţă, şi-I mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să aflu viaţa adevărată.

Boierul, care era om necredincios, plecă zâmbind şi zicându-şi în sine: a slăbit de minte, bietul moş Ion. Dar, peste noapte, boierul avu un vis fioros. Se făcea că murise cel mai bogat om din sat. Dimineaţa, se trezi tremurând sub fiorul acestui vis. Pentru că el era cel mai bogat om din sat. Într-aceasta, intră logofătul lui. Îi aduce veşti şi aşteaptă porunci.

— Cucoane, o noutate, azi-noapte a murit bătrânul spărgător de piatră. L-am văzut şi eu. Parcă doarme. A murit cu Biblia în mână.

Boierul se cutremură din nou. Acum înţelese totul. Bătrânul de ieri şi visul de azi-noapte îi spuneau un mare adevăr.

— Să ştii logofete, că azi noapte a murit cel mai bogat om din satul nostru. Logofătul căscă ochii mari şi nu înţelese nimic.

— Da, da, să ştii că acesta a fost cel mai bogat om din sat. Pentru că avea o bogăţie care va merge dimpreună cu el dincolo. Şi din acel ceas boierul deveni un credincios. Şi începu a se îmbogăţi în Domnul".

—

d) Mânia

Oamenii robiţi de patimi au nevoie de bani. Nu numai un anume

pătimaş, un anume păcătos, are nevoie de bani, pentru a duce o viaţă de huzur, ci sunt mulţi asemenea indivizi. Şi, cum fiecare doreşte cât de mult şi cât de îmbelşugat huzur, intră în coliziune cu alţii. Din această ciocnire de interese se naşte o altă patimă, se naşte *mânia.* La mânie ne oprim acum.

Este o patimă urâtă mânia. Greu reuşeşte omul să scape de ea. Dacă pentru moment suntem cuprinşi de mânie, nu trebuie să rămânem în această stare. În acest sens Sfântul Apostol Pavel ne spune: *„Mâniaţi-vă şi nu greşiţi; soarele să nu apună peste mânia voastră”*.

Omul are pornirea lăuntrică, atunci când este lezat, să se răzbune. Se mânie pe celălalt şi încearcă să se răzbune, să pună lucrurile la punct. Nu-L lasă pe Dumnezeu să le pună la punct, doreşte el să le pună la punct. Din punct de vedere spiritual această atitudine nu e bună. Sfântul Apostol Pavel ne spune care-i atitudinea cea bună atunci când suntem cuprinşi de mânie şi am dori să ne răzbunăm pe celălalt: *„Nu vă răzbunaţi, singuri iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei lui Dumnezeu, căci scris este: „A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti” – zice Domnul. Deci, dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui”*.

Nu numai Sfânta Scriptură consideră mânia un păcat greu, o patimă ce trebuie înlăturată, ci toată Tradiţia noastră creştină. Pentru că mânia, sau setea de răzbunare, nu-i face rău numai celuilalt, ci în primul rând ne face rău nouă, celor ce ne mâniem, celor ce dorim să ne răzbunăm. Mânia roade înăuntrul nostru şi ne creează o stare de disconfort. Sfântul Ioan Casian, zice: *„Mocnind mânia tăinuit în inima noastră şi orbind cu tulburări întunecate ochii inimii, nu putem dobândi puterea de a deosebi cele ce sunt de folos şi cele ce nu sunt de folos, nici pătrunderea cunoştinţei duhovniceşti”*.

Deci, atunci când mocneşte mânia în inima noastră, nu avem puterea de-a deosebi lucrurile folositoare de cele nefolositoare. Omul cuprins în iureşul mâniei nu mai judecă bine; se poate dezlănţui şi poate face fapte necugetate. Din această mânie se poate naşte ceartă, bătaie şi până la urmă chiar omor. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur,

observându-i foarte atent pe mânioşi, va trage o concluzie: *„Între mânie şi nebunie nu este nicio deosebire”*.

În Pateric, Maica Singlitichia, zice: *„Bine este a nu te mânia. Iar dacă se va întâmpla, nicio parte din zi să nu ţi se lase spre patimă zicând: să nu apună soarele; dar tu să aştepţi până ce toată vremea ta apune! De ce urăşti pe omul care te-a mâhnit? Nu este el cel ce ţi-a făcut strâmbătate, ci diavolul. Urăşte boala, iar nu pe cel ce boleşte”*.

Şi atunci care e remediul? Ne spune Evagrie Ponticul: *„Nu va putea să alunge de la sine amintirile pătimaşe omul care nu avut grijă de poftă şi de mânie, pofta stingând-o cu postiri, cu privegheri şi cu culcatul pe jos; iar mânia îmblânzindu-o cu îndelungă răbdare, cu suferirea răului, cu nepomenirea de rău şi cu milostenia”*.

Deci, mânia o îmblânzim cu îndelunga răbdare şi cu milostenia. Acesta este remediul: îndelunga răbdare şi milostenia.

În final vă redau o afirmaţie a Sfântului Ioan Gură de Aur legată de setea noastră de a ne răzbuna: *„Tocmai pentru că v-a supărat, iertaţi-l. Aţi suferit multe nedreptăţiri, aţi fost despoiaţi, aţi fost vorbiţi de rău, aţi fost păgubiţi în cele mai grele prilejuri şi vreţi să vedeţi pe duşmanul vostru pedepsit? Iată, ceea ce vă va sluji în schimb: să-l iertaţi. Dacă singuri vă faceţi dreptate şi vă săvârşiţi înşivă răzbunarea prin vorbe sau prin fapte, sau prin blesteme împotriva celuilalt, Dumnezeu nu va mai sta să vă răzbune, pentru că înşivă voi aţi făcut aceasta. Şi nu numai că deloc n-are să vă răzbune, dar are să vă pedepsească fiindcă L-aţi supărat. În obştea omenească, dacă lovim slujitorul altuia, stăpânul lui se supără şi ia drept o jignire adusă lui fapta noastră. Că suntem jigniţi, fie de slujitori, fie de oamenii liberi, datori suntem a aştepta judecata stăpânilor lor sau a judecătorilor. Aşadar, dacă înaintea oamenilor e cu totul nechibzuit ca cineva să-şi facă dreptate singur, cu atât mai mult când Dumnezeu e judecător. El va face treaba mult mai bine decât noi”*.

e. Invidia sau pizma

În cursa pentru bunuri şi plăceri oamenii ajung şi la o altă patimă: *invidia*. Este o părere de rău pentru binele aproapelui şi o părere de bine pentru necazurile lui. Invidia este o stare de suflet

josnică. Ea-l chinuie mai rău pe cel ce-o are, decât pe cel invidiat. Nimeni nu câştigă nimic din invidie. Nici invidiosul şi nici cel invidiat. Dimpotrivă, pierd cu toţii.

Invidiosul socoteşte binele altora ca un rău pentru sine. Sfinţii Părinţi au încercat să analize pricinile care nasc invidia; ei socoteau că oamenii mândri şi oamenii mici la suflet, au toată deschiderea spre acest păcat al invidiei. Invidia păcătuieşte împotriva iubirii. În Sfânta Scriptură sunt nenumărate locuri în care Domnul Hristos înfierează păcatul invidiei. Iată, în Evanghelia după Matei, ne este redată pilda cu lucrătorii tocmiţi la vie. Un gospodar avea o vie. Dis-de-dimineaţă s-a dus în piaţă, a găsit oameni fără lucru şi i-a tocmit cu un dinar pe zi în via sa. A mers din nou în piaţă la ceasul al treilea şi a găsit alţi oameni fără lucru, şi i-a trimis şi pe ei în via sa. A mers la ceasul al şaselea şi la ceasul al nouălea. Când a sosit seara, au venit toţi muncitorii la el ca să-şi primească răsplata. A început să-i plătească întâi pe cei din ceasul al nouălea şi le-a dat câte un dinar. Cei ce-au venit de dimineaţă nădăjduiau, în sufletul lor, că vor primi mai mult. Dar stăpânul lor le-a dat tot câte un dinar. Şi, ne spune Evanghelia, după ce au luat câte un dinar cârteau împotriva stăpânului casei, zicând:*" Aceştia de pe urmă au făcut un ceas şi i-ai pus deopotrivă cu noi, care am dus greutatea zilei şi arşiţa. Iar el, răspunzând, i-a zis unuia dintre ei: Prietene, nu-ţi fac nedreptate. Oare nu te-ai învoit cu mine cu un dinar? Ia ce este al tău şi pleacă. Voiesc să dau acestuia de pe urmă ca şi ţie. Oare nu mi se cuvine mie să fac ce voiesc cu ale mele, sau ochiul tău este rău pentru că eu sunt bun?"*

Mântuitorul este împotriva invidiei. Invidia se naşte din doi părinţi: din mândrie şi din iubirea de sine. Ea are ca dascăl iscusit pe diavolul. Aşa ne spun Sfinţii Părinţi. Din această patimă a invidiei se nasc alte cinci păcate. Le trecem în revistă. Primul păcat care se naşte din invidie este ura. Dacă eşti invidios pe celălalt, pentru că este mai cuminte, mai deştept, mai realizat, mai bine situat decât tine, îl şi urăşti. În al doilea rând îl cleveteşti. Îi găseşti păcate reale sau imaginare, neajunsuri reale sau imaginare, şi îl cleveteşti către cine îţi iese în cale. Al treilea păcat care se naşte din invidie este osândirea. Nu numai că-l cleveteşti pe semenul tău, dar îl şi judeci şi îl osândeşti. Al patrulea păcat care se naşte din invidie este bucuria pentru răul altuia. Când îi merge rău semenului tău, drăceşte, te bucuri. Şi încă un păcat

se naşte din invidie, al cincilea: necazul pentru binele aproapelui. Când îi merge celuilalt bine, în sufletul tău fierbi de necaz pentru binele aproapelui. Este mare această patimă a invidiei. Este mare patimă şi, repet, părinţii săi sunt mândria şi iubirea de sine, iar dascăl este diavolul.

Ne întrebăm: cum poate fi tămăduită invidia, când ea, din păcate, apare în sufletul nostru? Ne învaţă Sfinţii Părinţi: invidia se tămăduieşte prin trezirea în suflet a dragostei pentru aproapele. Dacă te gândești că, în Domnul Hristos, toţi suntem un singur trup, toţi suntem fraţi, atunci în sufletul tău ar trebui să se nască dragostea pentru fraţi, bucuria pentru binele lor, pentru realizările lor.

Aşa este concepută viaţa creştină în Scripturi. Iată, Sfântul Apostol Pavel, scriindu-le creştinilor din Roma, zice:" *Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură; plângeţi cu cei ce plâng. Cugetaţi același lucru unii pentru alţii; nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite*".

Când îl invidiezi pe semenul tău pentru viaţa lui duhovnicească, faci păcat şi împotriva Sfântului Duh.

Toţi părinţii s-au oprit asupra acestei patimi. Iată, Sfântul Ioan Gură de Aur, spune despre invidios că *„el se mănâncă în sine când vede izbânzile altuia. Fără să-şi dea nicio osteneală să se înalţe, plânge când îl vede pe altul ridicându-se şi face orice ca să-l coboare… E asemenea unui măgar leneş şi plin de osânză, înhămat alături de un cal plin de vioiciune, care nu vrea să se pună pe picioare încercând prin greutatea lui să tragă în jos pe vrednicul lui tovarăş"*

.

Ca să înţelegem mai bine cât de teribilă este această patimă a invidiei, redăm o întâmplare din:" *Mărturisirea păcătoşilor*".

Ni se spune acolo că un împărat avea doi slujitori pătimaşi. Unul era invidios şi celălalt lacom. Împăratul voia să-i tămăduiască de aceste patimi pe amândoi. Şi, într-o anume zi, îi cheamă la el şi le spune: „M-am gândit să vă fac un dar. Însă băgaţi bine de seamă: unul dintre voi va cere darul pe care îl doreşte; iar celălalt va primi de două ori mai mult decât el". În ce situaţie i-a pus împăratul pe cei doi! Se codeau amândoi. Iubitorul de arginţi nu vroia să ceară el primul. Dorea să-l lase pe invidios ca el să ia dublu. Invidiosul se codea. Cum să ceară el primul şi iubitorul de arginţi să primească de două ori cât el? Invidia i-ar fi rănit grozav sufletul. Văzând că niciunul, nici altul, nu se decide să facă o propunere, Împăratul îl provoacă pe invidios. Şi ce face

invidiosul? Sfătuit de dracul se gândeşte, se gândeşte, şi cere: „Măria Ta, mie să-mi scoţi un ochi, iar colegului meu pe amândoi!" Aceasta este patima invidiei.

f. Lenea

În viaţa spirituală avem de dezrădăcinat două patimi asemănătoare, dar nu identice, şi anume: *acedia* şi lenea. Le tratăm împreună, deşi le-am putea analiza şi separat.

Acedia sau *akedia*, este o stare de lene şi de întunecare sufletească, dar şi o stare de dezgust, de aversiune, de oboseală, de abatere, de descurajare, de melancolie, de depresie, de nepăsare, de toropeală, de somnolenţă, de apăsare sufletească şi trupească. S-a constatat că *acedia* îi încearcă mai ales pe călugării retraşi din viaţa zgomotoasă a lumii. Or fi cazuri când şi credincioşii obişnuiţi sunt cuprinşi de această patimă, dar mai rar. În prima apoftegmă a Patericului se spune că: *„Sfântul Avva Antonie șezând odată în pustie, a venit întru „acedie" și în multă întunecare de gânduri și zicea către Dumnezeu: Doamne, voi să mă mântuiesc și nu mă lasă gândurile. Ce voi face în scârba mea? Cum mă voi mântui? Şi sculându-se puţin, a ieșit afară și a văzut pe cineva ca pe sine șezând și împletind funie, apoi iarăși sculându-se la rugăciune. Acesta era îngerul Domnului trimis spre îndreptarea și întărirea lui Antonie. Şi a auzit pe înger zicând: „Așa fă și te mântuiește!". Iar el auzind aceasta, a luat multă bucurie și îndrăzneală și făcând așa se mântuia"*.

Acedia, starea aceasta de plictis, de lene, de dezgust, de oboseală, de abatere îi poate cuprinde, cu precădere, pe călugării care s-au însingurat pentru o viaţă spirituală aparte.

Dacă patima *acediei* e o stare sufletească mai complicată, lenea e mai simplu de înţeles. Lenea, ca patimă, îi poate cuprinde pe toţi creştinii: călugări şi mireni. Ea este în general un defect al voinţei, o lipsă de energie fizică şi spirituală care se arată prin dezgustul şi nepăsarea pe care o simte cineva faţă de orice activitate, fie fizică, fie intelectuală.

În *„Mărturisirea Ortodoxă"* alcătuită de Mitropolitul Petru Movilă și aprobată la Iaşi în 1642 de un Sinod panortodox, se spune că lenea este *„o răceală şi nepăsare pentru mântuirea veşnică a sufletului, prin care omul se întristează şi se dezgustă de binele ce trebuie să-l facă;*

pentru aceasta el fuge de osteneala cu care se face binele”.

Lenea se opune muncii, adică activităţii făcută cu sforţare şi cu metodă pentru a da naştere la bunuri spirituale şi materiale necesare satisfacerii aspiraţilor noastre trupeşti şi sufleteşti.

În perioada comunistă s-a făcut o propagandă demagogică deşănţată în favoarea muncii. De fapt, sistemul comunist i-a învăţat pe oameni să fie leneşi. N-a stimulat competiţia, nici valorile, ci i-a uniformizat pe oameni întru mediocritate. Din nefericire, de această boală încă nu s-a tămăduit, totalmente, societatea noastră. Foarte mulţi oameni ar dori să fie mai bine în România, dar nu se înjugă la o muncă serioasă pe tărâm spiritual şi material. E nevoie de muncă, de seriozitate pentru a realiza lucruri importante.

În Sfânta Scriptură lenea este înfierată. Înţeleptul Solomon îl îndeamnă pe leneş cu următoarele cuvinte: *„Du-te leneşule la furnică și vezi munca ei și prinde minte! Ea, care nu are nici mai mare peste ea, nici îndrumător, nici sfătuitor, își pregătește de cu vară hrana ei și strânge la seceriș mâncare. Sau mergi la albină și vezi cât e de harnică și ce lucrare iscusită săvârşește. Munca ei o folosesc spre sănătate și regii și oamenii de rând. Ea e iubită și lăudată de toţi, căci deși e slabă în putere, e minunată cu iscusinţa. Până când, leneşule, vei mai sta culcat? Când te vei scula din somnul tău? Puţin somn, încă puţină aţipire, puţin să mai stau în pat cu mâinile încrucișate! Iată vine sărăcia ca un trecător și nevoia te prinde ca un tâlhar. Dar dacă nu vei lenevi, atunci va veni secerișul tău ca un izvor, iar lipsa va fi departe de tine”*.

Domnul Iisus Hristos este pedagogul absolut. În Evanghelia de la Matei ne dă o pildă legată de hărnicie: este vorba de pilda talanţilor. Un stăpân le-a împărţit slujitorilor talanţii: unuia i-a dat cinci, altuia doi şi altuia unul. Le-a dat talanţii şi a plecat, poruncindu-le să lucreze cu ei. După un timp, stăpânul s-a întors şi i-a chemat pe cei trei pentru a face bilanţul. Cel care primise cinci talanţi, i-a investit şi a mai câştigat cu ei alţi cinci talanţi și stăpânul s-a bucurat și i-a zis: *„Bine, slugă bună și credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău”.* A venit şi cel ce primise doi talanţi şi i-a zis stăpânului: Doi talanţi mi-ai dat, i-am investit și am mai câştigat doi talanţi cu ei. Și lui i-a zis stăpânul:*” Bine, slugă bună și credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune, intră întru bucuria domnului tău”.* Cel care primise un talant, s-a

prezentat în faţa stăpânului şi i-a spus: Ştiam că eşti om aspru, de aceea am înfăşurat talantul tău într-un ştergar şi l-am îngropat. Iată, talantul tău! Auzind stăpânul s-a supărat, şi i-a zis aşa: *„Slugă vicleană şi leneşă, ştiai că secer unde n-am semănat şi adun de unde n-am împrăştiat. Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, şi eu, venind, aş fi luat ce este al meu cu dobândă. Luaţi deci de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi!”*

Sfântul Apostol Pavel observă la un moment dat că o parte dintre creştini încep să aibă o atitudine sectară, în sensul că socotind iminentă venirea cea de-a doua a Domnului Iisus Hristos, nu mai munceau. Atunci, supărat fiind pe ei, le-a scris o scrisoare: *„Când ne aflam la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce. Pentru că auzim că unii de la voi umblă fără rânduială nelucrând nimic, ci iscodind. Dar unora ca aceştia le poruncim şi-i rugăm, în Domnul Hristos, ca să muncească în linişte şi să-şi mănânce pâinea lor”*.

Biserica creştină a propovăduit dintotdeauna sublimitatea muncii. Bărbaţii de seamă ai neamului nostru, crescuţi în cultul muncii, au lăsat rânduri scrise referitoare la muncă, de-o frumuseţe aparte. Vă dau doar un exemplu: Vasile Militaru a închinat muncii un adevărat poem intitulat: *„Slavă muncii”.*

Muncă rugăciune sfântă,
Sub al cărei tainic har
Cine se avântă cântă,
Şi se-nalţă ca mireasma de tămâie într-un altar.
Slavă ţie
Pe vecie,
Evanghelie curată,
Din al cărei psalm se gustă fericire adevărată!
*
Muncă binefăcătoare, neamul meu îţi ştie harul
Că de veacuri, frânt pe glie,
Sub alean de ciocârlie,
Cu sudoarea, mir pe frunte, ţi se-nchină tot plugarul.
*
Neamul meu cunoaşte taina că, sub cer, numai prin tine

Când cu plânsu-n sita genii
Nu l-au zbuciumat bejenii
A-nţeles ce-i bucuria unor zile de mai-bine.
Şi de-aceea-n revărsatul zorilor de primăvară,
Când cu plugurile ară,
Neamul meu, prin brazde negre, lungi şi late, scrie ţie
Imn de slavă, cu-nţelesuri de nespusă măreţie.
Muncă, fericire vie sau măiastră zeitate,
Ce dezgropi comori într-una şi-ai comori nedezgropate.
Azi, când nu mai vin bejenii peste noi, ca-n vremuri crunte,
Dăruieşte-ne tot harul, ca – prin tine – neamul meu,
Cu sudoarea mir pe frunte,
Sufletul să şi-l înalţe până-n slăvi, la Dumnezeu!

g. Mândria

Cea mai mare patimă, dintre cele enumerate, este *mândria*. Mândria, sau trufia, este o preţuire exagerată a însuşirilor şi meritelor proprii şi o atitudine de superioritate sau de dispreţ faţă de ceilalţi oameni. Sfântul Iacob ne spune în Epistola sa că:" *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har."*

Mântuitorul Iisus Hristos ne-a lăsat cunoscuta pildă cu vameşul şi fariseul, care scoate în evidenţă hidoşenia păcatului mândriei. Vă citesc această pildă: *„Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu şi celălalt vameş. Fariseul, stând, aşa se ruga în sine: „Dumnezeule, Îţi mulţumesc că nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, nedrepţi, adulteri sau ca acest vameş. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din câte câştig". Iar vameşul, departe stând, nu voia nici ochii să şi-i ridice către cer, ci-şi bătea pieptul zicând: „Dumnezeule, fii milostiv mie păcătosul". Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa decât acela. Fiindcă oricine se înalţă pe sine, se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine, se va înălţa"*.

Mândria este considerată cea mai mare şi cea mai insidioasă patimă. Ea-i poate cuprinde şi pe cei sporiţi în virtuţi; sau, poate, pe ei mai puternic şi mai subtil îi înlănţuieşte. Sfântul Ioan Casian spune lucrul următor:" *Nu există păcat care să aducă atâta slăbire tuturor virtuţilor şi să-l jefuiască şi să-l golească pe om de toată dreptatea şi sfinţenia, ca răul trufiei. E întocmai ca o boală generalizată, cumplită,*

care nu se împacă să vateme un singur mădular, sau o parte a lui, ci prăvăleşte întreg corpul într-o distrugere totală şi tocmai pe cei aşezaţi pe culmea cea mai înaltă a virtuţilor se sileşte să-i doboare şi să-i zdrobească într-o grea prăbuşire. Orice păcat se opreşte la hotarele lui sau la obiectul fixat. Şi chiar dacă afectează şi alte virtuţi, totuşi, vizează în mod deosebit una asupra căreia se năpusteşte în mod special să o sugrume. Şi pentru a se putea înţelege mai limpede, ceea ce am de spus, lăcomia la mâncare, adică pofta pântecelui sau a gurii slăbeşte înăsprirea înfrânării. Desfrâul întinează fecioria, mânia distruge răbdarea. În felul acesta, cel stăpânit de un păcat nu este obligatoriu lipsit de alte virtuţi, ci fiindu-i retezată numai acea virtute care neputând rezista unui păcat opus piere, pe celelalte le poate păstra măcar în parte. Însă trufia, de îndată ce a pus stăpânire pe biata minte, ca un tiran crud când a cucerit cea mai înaltă fortăreaţă, surpă şi nimiceşte din temelii întreaga cetate a virtuţilor. Şi făcând una cu pământul patimilor zidurile înălţate ale sfinţeniei de odinioară, de aici încolo nu mai îngăduie să persiste nicio umbră de libertate în sufletul celui supus lui”.

Avva Doroftei ne spune că sunt două smerenii, precum şi două mândrii: *„Cea dintâi mândrie este când cineva dispreţuieşte pe fratele, când îl socoteşte ca nefiind nimic, şi pe sine ca fiind mai presus de el. Acesta de nu se va trezi repede şi de nu se va sârgui să scape de ea vine, pe încetul, şi la a doua mândrie, prin care se mândreşte şi împotriva lui Dumnezeu, şi-şi pune pe seama sa isprăvile săvârşite, nu pe seama lui Dumnezeu”*.

Şi, simetric, *„smerenia cea dintâi stă în a socoti cineva pe fratele său mai înţelept decât pe sine, întrecându-l pe el în toate şi simplu grăind, aşa cum a zis sfântul acela, în a se socoti pe sine mai prejos de toţi. Iar a doua smerenie stă în a pune pe seama lui Dumnezeu toate isprăvile. Aceasta este smerenia desăvârşită a sfinţilor”*.

Pe bună dreptate oamenii s-or fi întrebând: Ce urmări are mândria? De ce ne preocupă această patimă? Poate că nu face rău nimănui. Adică de ce nu-l lăsăm pe cel mândru să se simtă bine? Dacă am fi lipsiţi de înţelepciune, am trata patima mândriei cu indiferenţă. Însă, din nefericire, urmările mândriei sunt catastrofale. Două exemple sunt foarte cunoscute. Lucifer a fost căpetenie de îngeri şi a ajuns

căpetenia dracilor. Citim în prorocia lui Isaia că intenţia lui era să-şi aşeze scaunul de domnie mai presus decât scaunul lui Dumnezeu. Acesta a fost păcatul lui, păcatul mândriei. Şi a căzut până-n fundul iadului. Un alt exemplu este Adam. Ispitit de diavolul, a fost îndemnat să mănânce din pomul cunoştinţei binelui şi răului. De ce l-a tentat? Pentru că diavolul i-a pervertit gândirea spunându-i că în momentul în care va mânca din pom va fi ca Dumnezeu. Adam a dorit să fie ca Dumnezeu, fără ca să aibă ajutorul lui Dumnezeu. Ori această mândrie, inspirată de diavolul, l-a făcut să se prăbuşească şi să cadă din rai. S-ar putea da multe alte exemple.

În ce ne priveşte pe fiecare din noi în parte, mândria este foarte păguboasă. Şi ne vom întreba: „De ce?" Pentru un motiv foarte simplu: omul mândru se crede „perfect"; şi dacă este „perfect" nu mai are ce îndrepta în modul său de a fi. Omul mândru nu-şi vede lipsurile, n-are asupra sa o privire obiectivă. Cine citeşte literatura duhovnicească va găsi, printre alte argumente, şi pe acesta: omul, subiectiv fiind, de obicei se vede mai bun pe sine decât este. Şi, atunci, are nevoie de o oglindă; de o oglindă bună, o oglindă veridică. Şi această oglindă este duhovnicul. Duhovnicul trebuie să-i arate omului lipsurile. Din cauza mândriei nu ne vedem lipsurile şi, nevăzându-le, nu ne putem îndrepta. Nu putem face paşi, nu putem face progres duhovnicesc. Iată, paguba mare pe care ne-o aduce mândria. Sunt atât de multe exemple, date de Sfinţii Părinţi, legate de această patimă.

O asemănare simplă: omul este ca şi pomul. Pomul încărcat de roade are ramurile aplecate înspre pământ, este smerit. Pomul plin doar de frunze are ramurile drepte, băţoase ridicate înspre cer. Omul mândru, plin de sine, este băţos. Stă drept. Se consideră mai brav decât toţi ceilalţi. Omul plin de virtuţi este smerit. Îşi cunoaşte neajunsurile şi are o atitudine corectă în relaţiile cu semenii săi. Din cele spuse se vede bine că leacul mândriei este smerenia. Dascălul deosebit al smereniei este Domnul nostru Iisus Hristos. În Evanghelia după Matei, El ne spune aşa:*" Luaţi rugul Meu asupra voastră şi învăţaţi de la mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre"*

.

Sfântul Apostol Pavel, când le scria filipenilor, le dădea ca exemplu de smerenie tot pe Domnul nostru Iisus Hristos: *„Nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din slavă deşartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuşi. Să nu caute nimeni numai*

ale sale, ci fiecare şi ale altuia. Gândul acesta să fie în voi, care era în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca om, S-a smerit pe sine, ascultător făcându-se până la moarte”.

4. Înfrânarea

După ce ne-am pocăit de păcatele făcute, după ce am făcut o bună Spovedanie, e periculos să recădem. Recidiva are urmări catastrofale. Cu cei ce recad, spune Sfântul Apostol Petru, se întâmplă adevărul din zicală: *„Câinele se întoarce la vărsătura lui şi porcul scăldat la noroiul mocirlei lui”* (2 Petru 2, 22).

Şi totuşi, e greu să te înfrânezi, dar e necesar. Înfrânarea este o lucrare grea şi pentru faptul că ne-am obişnuit cu păcatul şi pentru că diavolul nu se dă uşor bătut: *„Când duhul necurat a ieşit din om,* spune Mântuitorul, *umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă şi nu găseşte. Atunci zice: mă voi întoarce la casa mea de unde am ieşit; şi venind, o află golită, măturată şi împodobită. Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi intrând, sălăşluiesc aici şi fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi”.*

Duhurile sunt o realitate teribilă. De aceea Sfântul Efrem Sirul îi cere lui Dumnezeu: *„Doamne şi Stăpânul vieţii mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi al grăirii în deşert nu mi-l da mie”.*

Lupta cu patimile, lupta cu duhurile, este grea şi avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu pentru a birui, deoarece patimile de care ne-am eliberat au devenit o a doua natură. Când ne-am hotărât să nu le mai facem, după ce ne-am spovedit, nu-i deloc uşor să ne înfrânăm.

“Vreţi să vă povestesc istoria unuia¸ zice Avva Dorotei, *care avea o patimă devenită obişnuită?... Într o bună zi a venit la mine un frate şi mi-a zis: „Iartă-mă şi roagă-te pentru mine că eu fur pentru a mânca”. Eu i-am zis: „De ce furi? Ţi-e foame?” „Da, mi-a zis el, mi-e foame înaintea mesei rânduite pentru fraţi, şi nu pot cere de mâncare mai devreme”. Eu i-am zis: „De ce nu mergi să vorbeşti cu avva?” El mi-a spus: „Mi-e ruşine”. Eu i-am zis: „Vrei să mergem împreună?” Mi-a*

răspuns: „Cum vrei tu părinte”. Am mers deci să-i spunem avvei și el mi-a zis: „Fii bun și ocupă-te de el”. Atunci l-am luat cu mine și în prezenţa lui i-am spus chelarului: „Fii bun și de câte ori va veni acest frate la tine, nu importă la ce oră, dă-i tot ce dorește, și nu-i refuza nimic”. Chelarul m-a ascultat, zicându-mi: „Dacă-mi poruncești, eu o să fac”. Fratele cu pricina a făcut acest lucru câteva zile, apoi s-a întors să-mi zică: „Iartă-mă părinte, eu am reînceput să fur”. Eu i-am zis: „De ce? Nu-ţi dă chelarul tot ce vrei?” „Ba da, dar mi-e rușine de el”. L-am întrebat atunci: „Dar de mine îţi este rușine?” „Nu!” Mi-a spus el. Eu i-am zis: „Ei bine, când ai nevoie de ceva vino și ia de la mine, și nu mai fura”. Eu atunci aveam ascultarea la botniţă. Fratele venea, deci, la mine și lua tot ce dorea. Totuși peste câteva zile a reînceput să fure și a venit la mine foarte trist și mi-a spus: „Iartă-mă că eu iarăși fur!” Eu i-am zis: „De ce, frate? Nu-ţi dau eu tot ce-ţi trebuie?” El a răspuns: „Ba da”. Și eu i-am zis: „Atunci de ce furi?” El mi-a zis: „Iartă-mă, nu știu de ce, așa din senin, fără motiv”. Atunci eu l-am întrebat: „Spune-mi sincer, ce faci cu cele furate? Le dau asinului să le mănânce...”

A fura devenise pentru el ca o a doua natură. Cu ajutorul lui Dumnezeu și a duhovnicului, până la urmă a scăpat. A fost nevoie de mare înfrânare.

Același lucru se petrece cu fumătorii, cu beţivii, cu desfrânaţii și mai ales cu drogaţii. Înfrânarea nu-i deloc ușoară. Dar este posibilă. Ce-i de făcut, pentru a te înfrâna? Primul lucru, și cel mai elementar, este să te ferești de ocazii. De locurile, de persoanele și de împrejurările în care eram obișnuiţi să comitem păcatele.

„Păcatele nu le iubim, spune Sfântul Isaac Sirul, *dar pricinile ce le aduc în noi le primim cu plăcere. De aceea, cele din urmă se fac pricinuitoare celor dintâi prin lucrarea lor. Cel ce iubește prilejurile patimilor se supune fără voie patimilor și se face rob lor. Cel ce-și urăște păcatele sale încetează a le face, și cel ce le mărturisește dobândește iertare”.*

Pentru un tânăr, discotecile cu prost renume, barurile și gașca de cartier pot fi ucigătoare de suflet. În acest sens, Mântuitorul spune: *„Dacă mâna ta sau piciorul tău te smintește, taie-l și aruncă-l de la tine că este bine pentru tine să intri în viaţă ciung sau șchiop, decât, având amândouă mâinile sau amândouă picioarele, să fii aruncat în focul veșnic. Și dacă ochiul tău te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine, că*

mai bine este pentru tine să intri în viață cu un singur ochi, decât, având amândoi ochii, să fii aruncat în gheenă".

Mâna ta este „persoana" care te ajută. Dar dacă te și sminteşte? Trebuie să renunţi la ea. Ochiul tău e „omul" care îţi este drag din cale afară. Dar dacă te duce la păcat, trebuie să te debarasezi de el.

Dacă elementar este să ne ferim de locurile, personale şi împrejurimile care ne duc la păcat, analizând mai serios lucrurile, trebuie să ne păzim și gândurile. Păcatul se aşează întâi în gând. Imaginaţia este tunelul prin care intră diavolul în suflet. Bătălia o pierdem întâi pe plan mental. Punerea în practică a păcatului devine, după ce am consimţit în gând să-l facem, doar o problemă de timp și de conjunctură prielnică.

Gândurile păcătoase sunt stimulate de simţuri. Cele cinci simţuri trebuiesc păzite, şi, în primul rând, văzul. Televiziunea, internetul, revistele şi alte publicaţii stimulează gândurile rele cu ajutorul imaginilor. Muzica și vorbele ruşinoase pot incita auzul la păcat, iar mirosul și pipăitul contribuie, la rândul lor, la stârnirea patimilor. De aceea toţi Părinţii ne îndeamnă să ne păzim simţurile.

Iov, cât era el de credincios și duhovnicesc, își păzea ochii de imagini păcătoase: *„Făcusem legământul cu ochii mei și asupra unei fecioare nu-i ridicam".*

Dacă Iov își ferea ochii de priviri periculoase, ce să zicem noi?

Nu e bine să bravăm. N-am ajuns la o asemenea măsură încât, neînlăturând ocaziile, să rămânem neatinși. Evagrie Monahul zice că *„toate gândurile necurate, stăruind în noi din pricina patimilor, duc mintea la stricăciune și pieire. Căci, precum icoana pâinii zăboveşte în cel flămând din pricina foamei sale și icoana apei din pricina setei, tot aşa şi ideea avuţiei şi a banilor stăruie din pricina lăcomiei, iar înţelesurile gândurilor ruşinoase ce se nasc din bucate, zăbovesc din pricina patimilor noastre, același lucru se întâmplă și în cazul gândurilor slavei deşarte și a altor gânduri".*

Cu înţelepciune, evitând ocaziile, păzindu-ne gândurile, apelând la ajutorul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine, ne vom putea înfrâna de la păcate.

5. Răbdarea

Omul care s-a îndreptat de rele şi care se înfrânează de la păcate are multe ispite şi încercări. În această confruntare cu necazurile, cu greutăţile, cu ispitele, cu încercările, ce-i rămâne de făcut? Nu-i rămâne altceva de făcut decât să rabde. Iată de ce, a cincia treaptă pe calea despătimirii, este răbdarea.

În Cartea Înţelepciunii lui Isus Sirah, citim următorul îndemn:" *Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşti-ţi sufletul tău spre ispită".*

Este clar! Omul care s-a smuls din rele, care nu mai bate calea păcatului, care evită un anume loc, o anume stare, un anume cerc de prieteni, acela se va confrunta cu multe ispite. Ispitele sau încercările, îi vin din trei părţi: de la diavolul, de la oameni şi de la firea lui slabă. Diavolul umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Atunci când un om pătimaş, un om care până la un moment dat era iubitor de plăceri, era dedat la multă băutură, sau era cuprins în mreaja plăcerilor trupeşti, a desfrânărilor, sau a fumatului, sau, mai rău, era cuprins de patima consumării de droguri, în momentul în care a apucat-o pe calea cea bună şi a făcut o spovedanie sinceră, şi încearcă să se înfrâneze, omul acela sigur va avea multe încercări. Întâi de toate de la diavolul.

Dar necazuri îi fac şi oamenii. Numai că aceste necazuri, interpretate duhovniceşte, îl ajută la mântuire. *„Oamenii buni,* spune Părintele Arsenie Papacioc, *vă ajută la mântuire mult, dar cei răi şi mai mult, răbdaţi-i fără necaz. Toate veacurile au fost pline de duşmani, dar duşmanii din veacul acesta au umplut cerul cu sfinţi".*

Şi firea slabă, neîntărită în bine, îi poate face omului multe surprize neplăcute. Şi în faţa acestor încercări ce-i rămâne? Singură răbdarea. Creştinul bun *„se laudă şi în suferinţă, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfânt".*

Exemplu clasic de răbdare este Dreptul Iov. Îl foloseşte şi Sfântul Iacov: *„Aţi auzit de răbdarea lui Iov şi aţi văzut sfârşitul hărăzit lui de Domnul".*

Iov, după ce îşi pierde copiii şi toate bunurile, a spus un cuvânt ce rămâne unic: *„Gol am ieşit din pântecele mamei mele şi gol mă voi*

întoarce în pământ! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat".

Părinţii Patericului sesizau rolul pozitiv pe care-l au încercările: *„Stejarul de nu va fi clătinat de vânturi, nici nu va creşte, nici rădăcină nu va slobozi. Aşa şi călugărul: de nu va pătimi şi nu va răbda, nu poate să fie ostaş a lui Hristos".*

Iar Avva Dorotei, în acelaşi spirit, spune *„că foarte mult folosesc încercările celor ce le suportă fără tulburare. Chiar de ne-ar supăra vreo patimă, nici atunci nu trebuie să ne tulburăm de aceasta. Căci de se tulbură cineva de o patimă care-l supără, este un semn al neştiinţei şi al mândriei, al necunoaşterii stării sale şi a fugii de osteneală".*

6. Nădejdea

A şasea treaptă pe calea despătimirii la care ne oprim acum este nădejdea. Este imposibil să răbdăm necazurile, greutăţile şi încercările dacă n-am întrezări un sfârşit al lor. Sfântul Apostol Pavel zice că noi" *ne lăudăm şi-n suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde"*.

Aşadar, răbdând suferinţele, necazurile, încercările şi greutăţile care ne vin dintr-o parte şi din alta, vedem cum apare la orizontul vieţii noastre spirituale nădejdea. E mare virtute nădejdea. În teologie e numită virtute teologică. Sfântul Apostol Pavel zice aşa:" *Şi acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea şi dragostea".*

Credinţa îşi are obiectul în viitor: este încredinţarea lucrurilor nădăjduite, dovada celor nevăzute. Nădejdea ne dă tărie pe această cale a ajungerii la lucrurile în care credem. Credem în Dumnezeu, credem în viaţa de dincolo, credem în împărăţia lui Dumnezeu. Şi, înspre toate acestea mergem însufleţiţi de nădejdea că vom ajunge odată la capătul drumului, la dragoste. „Dumnezeu este iubire" – aşa citim în Sfânta Scriptură.

La capătul drumului este unirea noastră cu Hristos şi în Hristos cu toţi cei dragi, de care veacul acesta trecător ne desparte vrând, nevrând, dar cu care ne vom întâlni odată acolo în împărăţia lui Dumnezeu. Răbdăm necazurile, privaţiunile, şicanele, lipsurile de tot

felul, cu nădejdea că lupta noastră nu este în zadar.

Dacă ar fi să analizăm modul în care se naşte în noi această virtute teologică numită „nădejde”, am spune aşa: nădejdea o naşte în suflet harul divin şi ne ajută să aşteptăm cu încredere promisiunile lui Dumnezeu. La un moment dat, Fericitul Augustin s-a întâlnit cu un creştin care era foarte necăjit, foarte deprimat, aproape căzut în deznădejde. A stat de vorbă cu el şi i-a spus un cuvânt, care rămâne valabil pentru toţi creştinii: „Cântă şi mergi înainte pentru că la capătul drumului te aşteaptă Dumnezeu.” Nădejdea te face să înţelegi acest cuvânt al Fericitului Augustin: „Cântă şi mergi înainte pentru că la capătul drumului te aşteaptă Dumnezeu.”

Părinţii sfinţi au zăbovit asupra acestei virtuţi importante. Iată, de exemplu, Sfântul Marcu ascetul spune: *„Nădejdea în Dumnezeu face inima largă, iar grija trupească o îngustează”.*

Omul care are nădejde în Dumnezeu are inima veselă, chiar dacă în jurul lui sunt multe motive de îngrijorare, de supărare, de îndoială. Peste toate acestea trece, pentru că nădejdea în Dumnezeu îi face inima largă, îi face inima uşoară.

Putem da nenumărate exemple din Sfânta Scriptură. Ne oprim doar la unul: În „Faptele Apostolilor” ne este istorisită călătoria pe mare a Sfântului Apostol Pavel, înspre detenţia de la Roma. La un moment dat, corabia în care erau câteva sute de oameni, a fost cuprinsă de furtună. Nimeni nu mai avea nădejde de scăpare, numai Sfântul Apostol Pavel, pentru că în sufletul lui era nădejde. Era nădejde, deoarece el a fost încredinţat de Dumnezeu că va ajunge să-L mărturisească pe Hristos la Roma. Şi după patrusprezece nopţi de coşmar, Sfântul Apostol Pavel, degajat, a început să mănânce şi le-a zis celorlalţi:” Încurajaţi-vă pentru că Dumnezeul căruia îi slujesc cu credincioşie, m-a încredinţat că niciun suflet de pe această corabie nu va pieri.”

Era plin de nădejde, ştiind că Dumnezeu nu e mincinos. Avea nădejdea că va sosi la Roma să binevestească Evanghelia şi astfel i-a încurajat şi pe ceilalţi. Au mâncat şi cu toţii, pentru că nădejdea pe care o are cineva în suflet îi contaminează pe cei din jur. După cum şi deznădejdea îi contaminează pe cei din jur. E mare lucru ca omul care are credinţă să îi influenţeze pozitiv pe ceilalţi.

Dacă de nădejde avem nevoie chiar în viaţa noastră obişnuită, cu atât mai mult avem nevoie de nădejdea ultimă şi definitivă, care ne

face să fim încrezători în cuvântul lui Dumnezeu și să avem o viziune optimistă asupra existenţei noastre. Nădejdea ultimă şi definitivă este că nu se termină totul cu moartea. Domnul Hristos va veni a doua oară, vor învia morţii, şi cei ce şi-au pus nădejdea în Hristos vor moşteni dimpreună cu El viaţa veşnică fericită.

În acest sens ne oprim doar asupra a două citate din Sfânta Scriptură. Primul este luat din prima Epistolă către Corinteni:*" Acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, vom vedea față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, cum am fost cunoscut și eu pe deplin"*.

În ultima parte a Apocalipsei ne este dată nouă perspectiva raiului, atât cât o putem înţelege: *"Şi am văzut un cer nou și un pământ nou. Căci cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut și marea nu mai este. Şi am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei. Şi am auzit din tron, un glas puternic care zicea: „Iată cortul lui Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei. Şi va șterge orice lacrimă din ochii lor și moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu va mai fi, căci cele dintâi au trecut…". Şi mi-a arătat apoi râul și apa vieţii, limpede cum e cristalul care izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi al Mielului, şi-n mijlocul pieţii din cetate, de-o parte și de alta a râului, creşte pomul vieţii, făcând rod de douăsprezece ori pe an, în fiecare lună dându-şi rodul; și frunzele pomului sunt spre tămăduirea neamurilor. Niciun blestem nu va mai fi. Şi tronul lui Dumnezeu și al Mielului va fi în ea şi slugile Lui Îi vor sluji în veci"*.

Aceste două citate din Sfânta Scriptură revarsă o lumină mângâietoare şi binefăcătoare în sufletele noaste, legată de nădejdea ultimă, definitivă şi finală. Până atunci, cât suntem în viaţa aceasta, trebuie să răbdăm necazurile și greutăţile ce vin asupra noastră. Dar le răbdăm cu nădejdea că ele toate vor avea un final.

Înainte de Patimi, ucenicii Domnului Hristos erau foarte necăjiţi. Şi, atunci, Domnul Hristos le-a spus:*" Adevărat, adevărat zic vouă că voi veţi plânge şi vă veţi tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veţi întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie. Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-şi mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume.*

Deşi şi voi acum sunteţi trişti, dar iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi".

Acesta e mesajul pe care ni l-a lăsat Domnul nostru Iisus Hristos şi care ne umple de nădejde. Ne face optimişti, atunci când ne confruntăm cu necazurile şi cu greutăţile vieţii acesteia.

7. Nepătimirea

Capătul demersului nostru spiritual este despătimirea şi unirea cu Hristos în dragoste. Rezumatul acestui drum, al acestui demers, al acestui zbucium, îl face Sfântul Apostol Pavel: *„M-am răstignit împreună cu Hristos şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine."*

Lucrul acesta în spunea Sfântul Pavel, din propria-i experienţă. A făcut urcuşul până aici, pe a şaptea treaptă:" *Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine."*

Răstignirea cu Hristos nu-i un lucru uşor, dar este un lucru necesar. În săptămâna Patimilor, o cântare de la „Denii", redă tocmai această învăţătură, legată de răstignirea noastră împreună cu Hristos:" *Mergând Domnul spre patima cea de bunăvoie, a zis Apostolilor pe cale: Iată ne suim la Ierusalim şi se va da Fiul Omului precum scrie pentru Dânsul"*. Şi Ucenicii răspund: *„Să venim dar şi noi cu gânduri curate, să mergem împreună cu Dânsul şi împreună să ne răstignim şi să ne omorâm pentru Dânsul, despre desfătările lumeşti; ca să şi vieţuim împreună cu Dânsul".*

Acest răspuns îl dau ucenicii şi-l dăm noi toţi. Aceasta este chemarea lăuntrică: veniţi şi noi să mergem împreună cu El şi împreună să ne răstignim faţă de toate răutăţile de pe pământ. Acest demers, această răstignire împreună cu Hristos, are ca rezultat trăirea împreună cu Hristos sau nepătimirea, adică unirea cu Hristos în dragoste. Nu numai această cântare, ci chiar slujba Sfintei Învieri, ne aduce aminte că facem acest drum al Răstignirii şi al Învierii pentru o viaţă duhovnicească, împreună cu Domnul Hristos: *„Ieri m-am îngropat împreună cu Tine Hristoase; astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat. Răstignitu-m-am împreună cu Tine; Însuţi preamăreşte-mă, Mântuitorule, întru împărăţia Ta".*

Sfinţii Părinţi, urmându-l pe Sfântul Apostol Pavel, au meditat asupra acestei răstigniri împreună cu Hristos. Noi ne răstignim împreună cu Hristos prin post, prin rugăciune, prin citirea Evangheliilor, prin fapte bune sau, cum zic Părinţii, prin patru cuie duhovniceşti, care sunt: aducerea aminte de moarte, aducerea aminte de Judecată, aducerea aminte de Rai, aducerea aminte de Iad.

Starea de nepătimire la care ajungem presupune pacea sufletului. Cel ce a ajuns la nepătimire are o stare de pace şi de linişte şi nu mai păcătuieşte:*" Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârşeşte păcat, pentru că sămânţa lui Dumnezeu rămâne în acesta; şi nu poate să păcătuiască, pentru că este născut din Dumnezeu".*

Acesta este capătul drumului. Ne-am răstignit cu Hristos şi nu mai trăim noi, ci El trăieşte în noi. Ne-am îngropat împreună cu El, am înviat împreună cu El şi nu ne mai permitem să păcătuim.

Ne întrebăm: „Cum putem cunoaşte că am ajuns la nepătimire?" „Cum cunoaşte cineva că a ajuns la nepătimire?" Iată, ne dă un criteriu Avva Longhin: *„Femeia atunci cunoaşte că a zămislit când i se va opri sângele. Aşadar şi sufletul, atunci cunoaşte că a primit Duhul Sfânt când i se vor opri patimile cele ce curg jos dintr-însul. Iar câtă vreme petrece într-însele, cum poate să se mărească în deşert că este fără patimă? Dă sânge şi ia Duh".*

În urma efortului, care merge până la „sânge", primeşti Duhul Sfânt. Cei din jurul nostru pot observa dacă suntem nepătimaşi. Cum? Iată un răspuns din Pateric: *„Trei cete erau desăvârşite între Sfinţii Părinţi: cei dintâi nu primeau uşor de la cineva ceva. Cei de mijloc nu cereau de la nimeni să le dea ceva. Cei mai de pe urmă, de le aducea cineva ceva şi le da de bună voia lor pentru Dumnezeu, ei primeau şi luau cu mulţumire, ca din mâna lui Dumnezeu trimisă lor".*

Aşadar, pe omul nepătimaş, întâi de toate îl cunoaştem pentru că este absolut indiferent faţă de bunurile materiale: Iar, în al doilea rând, omul nepătimaş este lipsit de egoism şi plin de dragoste pentru toată făptura. Absolut pentru toată făptura. În acest sens, ne spune Sfântul Isaac Sirul, că inima omului nepătimaşă este plină de milă, plină de compasiune pentru toată zidirea. Această milă, concret, se manifestă prin: *„arderea inimii pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru păsări, pentru dobitoace, pentru draci şi pentru toată făptura. În acest caz, gândul la acestea şi vederea lor fac să curgă din ochi şiroaie*

de lacrimi. Din mila multă și apăsătoare ce stăpânește inima și din străduință, inima se micşorează şi nu mai poate răbda sau auzi, sau vedea vreo vătămare, sau vreo întristare cât de mică ivită în vreo zidire".

Aşadar, îi cunoaştem pe oameni dacă sunt nepătimaşi prin aceste două criterii: că sunt indiferenţi faţă de bunurile materiale, şi-n acelaşi timp, sunt lipsiţi de egoism şi plini de dragoste pentru toată făptura. Aceste două criterii pot fi exprimate altfel: Ai ajuns la o stare bună, ai ajuns la nepătimire, când îţi este totuna câştigul cu paguba şi când poţi să-l iubeşti cu aceeaşi intensitate pe vrăjmaş ca şi pe prieten.

Acum ne întrebăm cum arată un om despătimit, un om al lui Dumnezeu, un om care a ajuns pe a șaptea treaptă? Domnul Hristos, zice aşa: *„Cei drepţi vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor"*.

Oamenii nepătimaşi, cu inima plină de iubire, lipsiţi de egoism, ajung să se îmbrace în lumină, şi încă de pe pământ să ia chipul pe care îl vor avea în Împărăţia lui Dumnezeu; sau să aibă înfăţişarea lui Adam înainte de a cădea.

Sunt nenumărate exemple în literatura duhovnicească din care aflăm cum arată un om despătimit. *„Se spune despre Avva Pamvo, că precum a luat Moise icoana slavei lui Adam, când s-a slăvit faţa lui, aşa şi faţa lui Avva Pamvo ca fulgerul strălucea. Şi era ca un împărat şezând pe tron. De aceeaşi lucrare erau şi Avva Siluan şi Avva Sisoe".*

Celebru este şi cazul Sfântului Serafim din Sarov. Un boier sceptic, Motovilov, frământat să găsească adevărul, să-L găsească pe Dumnezeu, ajunge la sihăstria Sfântului Serafim din Sarov. După o discuţie, Sfântul Serafim îi face o demonstraţie practică. Motovilov vede cum arată un om despătimit: *„Atunci părintele Serafim m-a prins de umeri şi trăgându-mă puternic mi-a zis:*

— Suntem numai noi doi, tu şi eu în plinătatea Sfântului Duh. De ce nu mă priveşti?

— Nu vă pot privi părinte, fulgere vă ţâşnesc din ochi, faţa v-a devenit mai luminoasă ca soarele, mă dor ochii! Părintele Serafim a zis:

— Nu te teme, prietenul lui Dumnezeu, ai devenit şi tu la fel de luminos ca mine. Eşti în plinătatea Sfântului Duh. Altfel nu m-ai putea vedea!"

—

Mai putem găsi multe alte asemenea relatări. Cu ani în urmă, o parte dintre noi l-am putut vedea, din când în când, pe părintele Paisie

de la Sihla. Eu cutez să spun că era un om a lui Dumnezeu, nepătimaş, ajuns pe cea de-a şaptea treaptă. Pentru că oricine ajungea până la sihăstria lui, şi purta un mic dialog, sau primea o dezlegare, efectiv simţea cum lucrează Duhul Sfânt. Pacea, binecuvântarea, armonia cu care plecai de acolo, de la chilia lui, le cuprinzi greu în cuvinte. Şi sunt sigur că Dumnezeu are şi acum în România, şi-n toată lumea creştină, încă mulţi oameni bineplăcuţi Lui.

II. ILUMINAREA

1. Generalităţi

Până acum, în această lucrare de spiritualitate creştină, ne-am preocupat de purificarea lăuntrică, de curăţirea noastră de patimi. De fapt, aceasta este prima fază a vieţii spirituale: *purificarea sau curăţirea*.

Începem acum să ne ocupăm de a doua fază a vieţii spirituale care este *iluminarea.* Precizăm însă că până ce nu ne curăţim de patimi, darurile Sfântului Duh, primite prin Taina Sfântului Mir, nu se arată deplin; iluminarea nu este posibilă. Iluminarea este în corespondenţă cu Taina Sfântului Mir şi o prelungire a ei, după cum curăţirea sau purificarea am considera-o în corespondenţă cu Botezul şi ca o prelungire a lui.

Botezul creştin este moarte şi înviere, este purificare, iar Mirungerea sau Taina Sfântului Mir este o confirmare şi o întărire a iluminării baptismale cu pecetea darului Sfântului Duh. Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că reînnoirea primită prin Botez pune în lucrare puteri şi lucrări lăuntrice înrudite *„dar cel care le trezeşte la viaţă este Sfântul Mir. El este cel ce pune în lucrare una sau alta din puterile duhovniceşti, sau chiar mai multe de-o dată, după cât e de simţitor sufletul la lucrarea tainei. Ungerea cu Sfântul Mir aduce aceleaşi roade în cei botezaţi ca şi punerea mâinilor Apostolilor peste cei botezaţi de dânşii. Căci prin punerea mâinilor Apostolilor, spune Sfânta Scriptură, Duhul Sfânt se pogora peste cei de curând botezaţi. Tot aşa coboară şi azi Mângâitorul peste cei ce se ung cu Mir sfânt*”.

Efectele harului Duhului Sfânt primit la miruire se vor manifesta mai târziu. Datorită purificării, datorită efortului nostru de curăţire şi

dragostei faţă de Hristos, în fază iluminării darurile Duhului Sfânt devin evidente.

Odinioară Taina Mirului transmitea celor botezaţi harismele vindecărilor, profeţiei, limbilor străine, care arătau tuturor puterea supranaturală a lui Hristos. Aceste semne extraordinare erau necesare la vremea întemeierii Bisericii. Dar, chiar şi în zilele noastre, unii creştini cu viaţa purificată de păcate pot fi favorizaţi cu aceste harisme. Şi azi, în toţi creştinii ajunşi la despătimire, Duhul Sfânt intensifică puterile de cunoaştere ale sufletului şi de stăruire bărbătească în Dumnezeu. Darurile Duhului Sfânt luminează mintea şi o fortifică în orientarea ei spre Dumnezeu.

Sfântul Ioan Teologul spune: „*Iar voi ungere aveţi de la cel Sfânt şi ştiţi toate*".

În faza iluminării Duhul Sfânt ne ajută ca în locul celor şapte păcate capitale, smulse în faza curăţitoare, să plantăm cele şapte virtuţi de căpetenie, şi anume: credinţa, nădejdea şi dragostea, numite şi virtuţi teologice, la care se adaugă înţelepciunea, dreptatea, curajul şi cumpătarea, numite şi virtuţi cardinale. Apoi, tot în faza iluminării, se fac văzute cele şapte daruri ale Duhului Sfânt: şapte pomenite de Sfântul Prooroc Isaia, sau zece, amintite de Sfântul Apostol Pavel.

Omul purificat de patimi, în faza iluminării are privilegiul contemplării lui Dumnezeu în creaţie. Toată natura este o carte deschisă. Duhul Sfânt îi luminează mintea şi citeşte în toate; Îl găseşte pe Dumnezeu citind în cartea naturii. Îl contemplă pe Dumnezeu în lucrarea mâinilor Lui.

Un alt dar din faza iluminării este acela al interpretării duhovniceşti a Scripturilor. Citirea Scripturilor este necesară tuturor creştinilor. Înţelesurile ei adânci, însă, le are doar omul purificat de patimi. De aceea este un mare pericol să se hazardeze cineva în interpretarea Scripturilor, atâta vreme cât este robit de patimi. Deci, darul Duhului Sfânt, din perioada iluminării, îl ajută pe om să înţeleagă duhovniceşte Scripturile.

Apoi, am mai putea adăuga un alt dar pe care îl face Dumnezeu omului purificat de patimi în această fază a iluminării, şi anume: cunoaşterea apofatică a lui Dumnezeu, adică cunoaşterea tainică a lui Dumnezeu, cunoaşterea intimă a Lui. Ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos în rugăciunea arhierească spunea: „*aceasta este viaţa*

veşnică: Să Te cunoască pe Tine, Singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care Tu L-ai trimis".

Numai după ce ne-am purificat de patimi Îl putem cunoaşte tainic sau, cum spun teologii, apofatic pe Dumnezeu.

Tot o lucrare a Duhului Sfânt este rugăciunea curată. Omul ajuns în faza iluminării are o rugăciune curată, vorbeşte cu Dumnezeu în taina sufletului său, simte că Dumnezeu îl ascultă. Simte că Dumnezeu intră în dialog cu el.

În sfârşit, în această fază a iluminării omul poate fi părtaş la fenomene mistice extraordinare. Ceea ce n-a bănuit până atunci poate gusta. Poate fi părtaș la semne și minuni, poate fi părtaș la harisme pe care Dumnezeu i le dă la fel ca în prima perioadă a Bisericii; poate face vindecări, poate face minuni.

Vladimir Lossky îl citează pe Sfântul Simion Noul Teolog, pentru a ne face limpede înţelesul afirmaţiei Proorocului David:" *Întru lumina Ta vom vedea lumină*."

Această afirmaţie se experimentează în faza iluminării: "*Este tocmai ceea ce percepem și realitatea prin care percepem trăirea mistică. Pentru Sfântul Simion Noul Teolog trăirea luminii care este viaţa duhovnicească conştientă sau "gnoza", descoperă prezenţa harului dobândit de persoana umană. „Noi nu vorbim despre lucruri pe care nu le ştim* – spune el – *ci dăm mărturie despre ceea ce ne este cunoscut. Căci lumina străluceşte deja în întuneric, în noapte și în zi, în inimile și în minţile noastre. Această lumină fără apus, fără schimbare, nestricăcioasă, Care nu se întunecă niciodată, ne iluminează; ea vorbeşte, activează, ea este vie și dătătoare de viaţă, ea preschimbă în lumină pe cei pe care îi iluminează. Dumnezeu este Lumină și pe cei pe care îi învredniceşte să-L vadă, Îl văd ca lumină, cei care L-au primit, L-au primit ca lumină. Căci Lumina Slavei Sale premerge feţei Sale şi este cu neputinţă să se arate altfel decât în Lumină. Cei ce n-au văzut această Lumină nu L-au văzut pe Dumnezeu, căci Dumnezeu este Lumină. Cei ce n-au primit această Lumină, n-au primit încă harul, căci primind harul, se primeşte lumina dumnezeiască şi Dumnezeu. Cei care n-au primit-o încă, cei ce nu s-au împărtășit încă din Lumină, se găsesc mereu sub jugul legii, pe tărâmul umbrei şi al închipuirilor, sunt încă prunci ai roabei. Regi sau patriarhi, episcopi sau preoţi, prinţi sau slugi, mireni sau monahi ei vor fi de-o potrivă în întuneric şi călătoresc în beznă, dacă nu vor să se pocăiască așa cum ar trebui. Căci pocăinţa este*

uşa care duce de la tărâmul întunericului la cel al Luminii. Deci, cei ce nu sunt încă în lumină, n-au trecut cum se cuvine prin uşa pocăinţei. Robii păcatului urăsc lumina, temându-se să nu se dea la iveală faptele lor ascunse. Dacă viaţa în păcat este uneori în mod voit inconştientă, viaţa în har este un progres neîncetat al cunoştinţei, o trăire crescândă a Luminii dumnezeieşti".

2. Cele şapte virtuţi de căpetenie

După ce ne-am purificat, după ce ne-am curăţit de patimi, îşi face prezentă lucrarea Duhul Sfânt. Harurile Duhului Sfânt, primite la Taina Miruirii, lucrează cu putere.

Ne vom opri la cele şapte virtuţi de căpetenie, pe care Duhul Sfânt pe pune în lucrare. În perioada purificării ne-a preocupat eliminarea celor şapte păcate capitale. Iată, în perioada iluminării, încercăm să dăm loc Duhului Sfânt să lucreze în noi şi să crească cele şapte virtuţi de căpetenie. Este o realitate: după ce ne-am curăţit de patimi, după ce ne-am eliberat de cele şapte păcate de căpetenie, Duhul Sfânt primit la Miruire pune în lucrare cele şapte virtuţi de căpetenie. Ele însumează cele trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea, precum şi cele patru virtuţi cardinale: înţelepciunea, dreptatea, curajul şi cumpătarea. De aceste şapte virtuţi de căpetenie se face vorbire în cărţile de duhovnicie, în manualele de spiritualitate, de mistică.

Virtuţile teologice sunt specific creştine. Le pomeneşte Sfântul Apostol Pavel: *„Acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea şi dragostea. Iar cea mai mare dintre acestea este dragostea"*.

Despre credinţă şi nădejde am mai pomenit, atunci când ne preocupa dinamica despătimirii. Acum vom spune doar că virtutea credinţei ne ajută să primim ca adevărate toate descoperirile făcute de Dumnezeu referitoare la destinul nostru veşnic, descoperiri pe care le păstrează Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie. Cu nădejdea dobândirii celor promise înfruntăm toate necazurile şi greutăţile acestei vieţi până când ne vom uni cu Dumnezeu în dragoste. Sau, cum spune Sfântul Pavel: Acum vedem ca *„prin oglindă",* cu ajutorul credinţei, dar atunci vom vedea *„faţă către faţă"*.

Atunci când ajungem la unirea cu Dumnezeu în dragoste suntem părtaşi unei stări cu greu de exprimat prin cuvinte. Sfântul Isaac Sirul spune că: *„Dragostea de Dumnezeu este o căldură mai presus de fire şi când vine în cineva fără măsură face acel suflet să-şi iasă din sine. De aceea, inima celui ce o simte nu o poate cuprinde şi suporta, dar pe măsura calităţii iubirii venite în el, se arată în el o schimbare neobişnuită. Iar semnele ei simţite sunt acestea: faţa omului se face ca de foc şi plină de farmec şi trupul lui se încălzeşte. Frica şi temerea se îndepărtează de la el şi îşi iese din sine, intră în extaz. Puterea ce ţine mintea adunată pleacă de la el şi se face ca un ieşit din minţi. Moartea înfricoşătoare o socoteşte bucurie şi niciodată vederea minţii lui nu află vreo întrerupere în înţelegerea tainelor cereşti, iar nefiind de faţă, vorbeşte ca fiind de faţă, fără să fie văzut de cineva. Cunoştinţa şi vederea lui naturală încetează şi nu-şi simte în chip trupesc mişcarea lui, care se mişcă între lucruri. Chiar dacă face ceva, n-o simte aceasta de loc, ca unul ce are mintea înălţată în vedere. Şi cugetarea lui parcă e îndreptată pururea spre altcineva. De această „beţie" duhovnicească au fost cuprinşi odinioară apostolii şi mucenicii. Cei dintâi au străbătut lumea întreagă, ostenindu-se şi fiind osândiţi. Ceilalţi, cu mădularele tăiate, şi-au vărsat sângele ca apa şi pătimind cele mai cumplite chinuri nu s-au descurajat şi le-au răbdat cu bărbăţie; şi fiind înţelepţi au fost socotiţi nebuni. Alţii au rătăcit prin pustiuri, prin munţi, în peşteri şi în crăpăturile pământului şi lipsiţi de o aşezare statornică erau cei mai statornici aşezaţi. Această nebunie să ne învrednicească Dumnezeu să o dobândim şi noi".*

Aceasta este unirea cu Dumnezeu în dragoste. Aceasta este virtutea teologică a dragostei care lucrează cu putere în faza iluminării.

Atunci când ajunge la dragostea creştină, Sfântul Siluan spune: *„Duhul lui Dumnezeu învaţă sufletul să iubească tot ce-i viu până într-acolo încât el nu mai vrea să facă un rău nici măcar unei frunze verzi dintr-un pom. Şi n-ar mai vrea să strivească nicio singură floare a câmpului. Astfel Duhul lui Dumnezeu ne învaţă iubirea pentru tot ceea ce există şi atunci sufletului îi este milă de orice fiinţă: iubeşte chiar şi pe vrăşmaşii lui şi plânge chiar şi pentru demoni, pentru că prin căderea lor ei s-au dezlipit de bine"*.

Cele patru virtuţi cardinale au fost cunoscute şi în lumea

păgână. Filozofii şi înţelepţii şi le însuşeau prin experienţă şi le aplicau vieţii omeneşti. În creştinism însă nu mai au înţelesul şi proporţia pur naturală. Sub înrâurirea Duhului Sfânt aceste patru virtuţi capătă proporţii mult mai mari. În viaţa duhovnicească se vădeşte caracterul lor supranatural.

De exemplu cumpătarea, una dintre cele patru. La cei vechi, era virtutea prin care omul putea ţine calea de mijloc între două extreme, ambele la fel de periculoase.

La un creştin, chiar de statură mijlocie, cumpătarea e mai intensă şi mai aspră, presupunând reţinerea de la multe. Pentru un mistic ea devine asceză eroică, atunci când se transformă din evitarea desfrânării în feciorie, sau în blândeţe, în smerenia ascetică. Ea nu mai seamănă cu cumpătarea păgână, ci are o altă dimensiune. Cumpătarea creştină îl face pe omul duhovnicesc să renunţe chiar la binecuvântările îngăduite, în mod obişnuit, de către Dumnezeu".

Cât priveşte înţelepciunea, pentru Socrate de exemplu, era ştiinţa ştiinţei şi presupunea să te cunoşti pe tine însuţi. Pentru creştin adevărata înţelepciune este să cunoască voia lui Dumnezeu şi s-o urmeze. Citim în Epistola către Romani: *„Şi să nu vă potriviţi cu acest veac, ci să vă schimbaţi prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit"*.

Şi dreptatea capătă un nou înţeles. Ea era pentru cei vechi fundamentul oricărei orânduiri statornice. La antici legea talionului era expresia dreptăţii. Chiar şi în Vechiul Testament se cerea ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. Dreptatea era dură, aspră. Creştinismul are alt înţeles al dreptăţii. Ea presupune buna-înţelegere şi armonia dintre oameni, a nu răspunde răului cu rău ci a învinge răul cu binele.

Mântuitorul Iisus Hristos în Predica de pe Munte ne învaţă că celui ce vrea să ne ia haina să-i lăsăm şi cămaşa, iar Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, zice aşa: *„Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii. Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei lui Dumnezeu, căci scris este: a Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul. Deci, dacă vrăşmaşul tău este flămând dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea... Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele"*.

Aceasta este dreptatea creştină, plină de înţelegere, plină de dragoste. Iar curajul, sau bărbăţia, primeşte un nou înţeles. În antichitate era curajos cel ce înfrunta pericolele, omul temerar, omul care biruia în arenă, omul care se lupta cu fiarele. Curajul creştin se arată în suferinţă, în răbdare, în purtarea crucii, în suportarea necazurilor.

3. Darurile Sfântului Duh

În omul despătimit Duhul Sfânt pune în lucrare, pe lângă cele şapte virtuţi de căpetenie, o mulţime de daruri. Proorocul Isaia aminteşte şapte daruri ale Duhului Sfânt. Proorocindu-L pe Mântuitorul spune că: *„Se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei-credinţe. Şi-L va umple pe El duhul temerii de Dumnezeu”.*

Sfântul Apostol Pavel aminteşte zece daruri ale Duhului Sfânt: *„Roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia”.*

Darurile Sfântului Duh acţionează asupra puterilor noastre sufleteşti pentru a le face apte de virtuţi. Ele creează o bună dispoziţie, o fineţe şi o mlădiere care pregăteşte sufletul pentru a primi haruri duhovniceşti speciale. Jacques Maritain spune că orice cunoaştere mistică, fiind supranaturală, necesită o inspiraţie specială din partea lui Dumnezeu ca să putem ajunge la ea.

Darurile Duhului Sfânt pregătesc sufletul, făcându-l mai mobil şi mai apt de această inspiraţie divină.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, comentând cele şapte daruri ale Duhului Sfânt amintite de Isaia, le orânduieşte în felul următor: darul bunei-credinţe, darul temerii de Dumnezeu, darul tăriei, darul sfatului, darul cunoştinţei, darul înţelegerii, darul înţelepciunii. După cum vom vedea, această orânduire este logică.

Niciun demers duhovnicesc nu-i posibil fără credinţa în Dumnezeu; iar din credinţă se naşte frica, sau temerea, în sensul pozitiv al cuvântului. *„Duhul temerii de Dumnezeu se arată în înfrânarea cu fapta de la păcate; duhul tăriei, în pornirea şi mişcarea plină de râvnă spre lucrarea şi împlinirea poruncilor; duhul sfatului, în deprinderea discernământului care ne ajută să împlinim cu raţiune*

poruncile duhovniceşti şi să deosebim cele bune de cele rele; duhul ştiinţei ne face să ştim fără greşeală modurile activităţii virtuoase, după care lucrând nu cădem nicidecum din dreapta judecată a raţiunii; duhul cunoştinţei ne dă putinţa să cuprindem cu mintea raţiunile din porunci, pe care se întemeiază modurile de activitate ale virtuţilor; duhul înţelegerii este consimţământul afectuos al sufletului cu modurile şi raţiunile poruncilor, sau mai bine zis prefacerea lui în acelea, prefacere prin care se produce o fuziune a puterilor noastre naturale cu modurile şi raţiunile poruncilor; duhul înţelepciunii ne face să ne înălţăm la cauza raţiunilor duhovniceşti din porunci şi la unirea cu ea; prin aceasta cunoscând, pe cât este cu putinţă oamenilor, în chip neştiut, raţiunile simple ale lucrurilor, aflătoare de Dumnezeu".

La darul înţelepciunii se ajunge după ce ai dobândit toate virtuţile, ca o încununare a lor. Marii duhovnici dobândesc acest dar şi, ca urmare, sunt solicitaţi de către credincioşi să-i ajute în nedumeririle pe care le au. El ne ajută să pătrundem în adevărurile de credinţă şi le descoperim comorile ascunse. Darul cunoştinţei ne face să privim toate lucrurile în legătură cu Dumnezeu. Temerea, sau frica, ne previne asupra efemerităţii bunurilor din lume şi ne sporeşte dorul după bunurile cerului.

4. Contemplarea lui Dumnezeu în creaţie

Omul plin de Duhul Sfânt Îl poate contempla pe Dumnezeu în creaţie, pe când omul pătimaş nu e în stare să descopere raţiunile adânci şi duhovniceşti ale lucrurilor. El vede doar utilitatea trupească a acestora. Raţional, omul pătimaş, se străduieşte să-şi justifice punctul de vedere cu argumente de interes obştesc sau motivându-l ca o necesitate biologică. Omul curăţit de patimi, plin de Duh Sfânt, ajuns în faza iluminării vede, pe lângă rostul utilitar al lucrurilor, menirea lor de a exercita puterile noastre sufleteşti în urcuşul spre Dumnezeu.

Pentru omul duhovnicesc natura este o carte deschisă care grăieşte despre Dumnezeu. Înainte de a-L contempla pe Dumnezeu faţă către faţă, omul îl descoperă, îl contemplă în natură. Lucrurile ascund în ele raţiuni divine. Cel ce le descoperă urcă pe firul lor la cunoaşterea lui Dumnezeu. Lumea este deci un pedagog înspre Hristos.

În Sfânta Scriptură acest lucru este exprimat magistral. Dăm câteva exemple. Dreptul Iov spune lucrul următor: „*Dar ia întreabă dobitoacele şi te vor învăţa, şi păsările cerului, şi te vor lămuri; sau vorbeşte cu pământul, şi-ţi va da învăţătură şi peştii mării îţi vor istorisi cu de-amănuntul. Cine nu cunoaşte din toate acestea că mâna Domnului a făcut aceste lucruri*?"

Sau Proorocul David, în psalmul 18, înalţă un imn de laudă Creatorului, plecând de la lucrarea mâinilor Sale: „*Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor lui o vesteşte tăria. Ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă. În tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginea lumii cuvintele lor. În soare şi-a pus locaşul său; el este ca un mire ce iese din cămara sa. Bucura-se-va ca un uriaş, care aleargă drumul său. De la marginea cerului ieşirea lui, şi oprirea lui până la marginea cerului; şi nu este cine să se ascundă de căldura lui*".

Şi Înţeleptul Solomon merge pe aceeaşi linie: „*Deşerţi sunt din fire toţi oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu şi care n-au ştiut, plecând de la bunătăţile văzute, să vadă pe Cel ce este, nici din cercetarea lucrurilor Sale să înţeleagă pe meşter*".

În Epistola către Romani, Sfântul Apostol Pavel încearcă să le argumenteze celor ce n-au credinţa cea adevărată că, totuşi, Dumnezeu în virtutea revelaţiei naturale, în virtutea legii morale naturale, îi va chema la judecată pentru binele sau răul pe care l-au făcut. Nimeni nu va putea spune că n-a crezut în Dumnezeu pentru Dumnezeu nu i s-a arătat faţă către faţă. Pentru că, în cartea naturii, oricine îl poate citi pe Dumnezeu. Îl poate întâlni pe Dumnezeu. „*Pentru că ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Căci cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare*".

Ateii nu vor avea cuvânt de apărare pentru că nu s-a aplecat cu seriozitate asupra cărţii naturii să citească în ea, şi să ajungă pe firul raţiunilor ce le cuprinde creaţia la Creator.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că mintea ce se exercită cu evlavie în contemplarea naturii este *„bărbat*”, *„având drept cap raţiunea lui Dumnezeu, pe care o contemplă cugetarea prin credinţă, ca pricină creatoare a celor văzute*”. Iar *„din fiinţa celor văzute şi din mişcarea şi din varietatea lor, cunoaşte Monada cea în trei ipostazuri*”

, adică îl cunoaşte pe Dumnezeu.

Comentând vedenia Sfântului apostol Petru din Faptele Apostolilor, capitolul 11, cu pânzătura în care erau fel de fel de dobitoace necurate, Sfântul Maxim spune că: *„Cel care contemplă creaţia văzută în raţiunile ei, ca pe o înfăţişare a celei inteligibile, sau tipurile cele inteligibile din podoaba lucrurilor văzute, ca pe o pânzătură ce coboară de sus, nu va mai crede nimic necurat din lucrurile văzute, ne mai observând în raţiunile lor nimic care să trezească scârba*”.

Cu alte cuvinte, Sfântul Maxim Mărturisitorul subliniază această idee principală, şi anume că, lucrurile ascund în ele raţiunile divine şi cel ce le descoperă suie pe firul acestor raţiuni la cunoaşterea lui Dumnezeu. Această cunoaştere anticipează cunoaşterea directă, cunoaşterea faţă către faţă, cunoaştere la care au ajuns sfinţii încă de pe pământ şi ajung toţi cei mântuiţi în cer.

Fericitul Augustin duce un dialog cu natura: *„Am întrebat pământul: tu ești Dumnezeu meu? Și mi-a răspuns: Nu sunt! Și tot ce este pe el a mărturisit la fel. Am întrebat marea și adâncul și tot ce trăiește și se târăşte în ele și mi-au răspuns: Nu suntem Dumnezeu tău. Caută mai sus! Am întrebat vântul și mi-a răspuns întreg văzduhul și tot ce este în el: Nu sunt Dumnezeu! Am întrebat cerul, soarele, luna și stelele și mi-au răspuns: Nici noi nu suntem Dumnezeu pe care-L cauţi tu! Și am zis către toate cele ce sunt în jurul meu: Mi-aţi spus că voi nu sunteţi Dumnezeu meu, vorbiţi-mi acum despre El. Și mi-au răspuns toate într-un glas: El ne-a făcut pe noi!*”

Este extraordinar acest dialog al fericitului Augustin cu creatura care-i grăieşte despre Creatorul său, despre Dumnezeu.

Flamarion, într-o carte minunată, intitulată *„Dumnezeu în natură*”, spune, printre altele, şi lucrul următor: *„În desfăşurarea vieţii pământeşti, în mijlocul naturii strălucitoare, în lumina soarelui, pe ţărmul mărilor vijelioase, sau pe marginea apelor limpezi, în frumoasele priveliști de toamnă, sau grădini de primăvară, pretutindeni am căutat pe Dumnezeu. Firea toată, în lumina ştiinţei, mi L-a arătat în mod*

deosebit. L-am recunoscut în chip evident ca pe însăşi puterea lăuntrică a oricărui lucru, a tot ce există".

Pentru a citi însă în cartea naturii, aşa cum spuneam la început, este nevoie să fii curăţit de patimi şi să fii plin de Duhul Sfânt.

Închei cu următoarea întâmplare, grăitoare, asupra subiectului pe care l-am abordat: „*Un preot misionar, undeva într-o pustie, vorbea păgânilor despre Dumnezeu. Un păgân nedumerit, pe când făceau un mic popas, l-a întrebat: De unde putem noi să ştim că este Dumnezeu? Atunci preotul, arătându-i pe nisip urmele unei cămile, i-a răspuns: Iată, urmele acestea. Vedem numai urmele, şi cu toate acestea ştim că sunt şi cămile, deşi nu le vedem. Aşa este şi cu Dumnezeu. Nu-L putem vedea, dar Îi putem vedea urmele. Care sunt urmele lui Dumnezeu? Întrebă din nou păgânul. Iar preotul, arătând cu mâna spre soare răspunse: Iată, soarele este urma puterii lui Dumnezeu, căci El l-a făcut. Asemenea apele, asemenea vietăţile, asemenea copacii, toate sunt urmele lui Dumnezeu*".

Şi, ca o concluzie, tot ceea ce există, lumea întreagă, ne strigă că este Dumnezeu, „*un Dumnezeu şi Tatăl tuturor, Care este peste toate şi prin toate şi întru noi toţi*".

Pentru a-L vedea, însă, ai nevoie de suflet curat.

5. Înţelegerea duhovnicească a Scripturilor

În omul curăţit de patimi Duhul Sfânt lucrează cu putere. Am văzut că, în această stare, virtuţile de căpetenie, darurile Duhului Sfânt, contemplarea lui Dumnezeu în creaţie, sunt nişte realităţi experimentabile. Mai adăugăm încă o lucrare importantă a Duhului Sfânt, în inima creştinului purificat de rele, şi anume: înţelegerea duhovnicească a Scripturilor.

Din nefericire, astăzi foarte mulţi indivizi se hazardează să tâlcuiască Biblia. Sufletul lor fiind întunecat de păcate, se înţelege ce tâlcuire pot da Scripturilor.

Sfântul Petru ne spune că: „*Nicio prorocie a Scripturii nu se tâlcuieşte după socotinţa fiecăruia; Pentru că niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinţi ai lui Dumnezeu au grăit, purtaţi fiind de Duhul Sfânt*".

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că *„înţelegerea întocmai a cuvintelor Duhului se descoperă numai celor vrednici de Duhul, adică acelora care printr-o îndelungată cultivare a virtuţilor, curăţindu-şi mintea de funinginea patimilor, primesc cunoştinţa celor dumnezeieşti*”.

Acelaşi lucru, pe care l-a spus şi Sfântul Apostol Petru: Oamenii lui Dumnezeu mânaţi de Duhul Sfânt au scris Scripturile şi tot oamenii lui Dumnezeu pot tâlcui Scripturile.

Dumnezeu ne dă darul înţelegerii Scripturilor numai în măsura în care suntem în stare să-l primim: *„Prin urmare harul Duhului Sfânt nu lucrează înţelepciune în sfinţi fără mintea care să o primească; nici cunoştinţa, fără raţiunea capabilă de ea; nici credinţa fără convingerea minţii şi a raţiunii despre cele viitoare şi deocamdată nearătate; nici darurile vindecărilor fără iubirea de oameni cea după fire; nici vreun altul dintre celelalte daruri, fără deprinderea şi puterea capabilă de fiecare. Dar iarăşi nu va dobândi omul ceva din cele înşirate numai prin puterea naturală, fără puterea lui Dumnezeu, care să le dăruiască*”.

Tragem concluzia de aici că, pentru a înţelege duhovniceşte Scripturile, o anumită persoană trebuie să aibă o seamă de calităţi naturale şi duhovniceşti. În ce priveşte calităţile naturale, interpretul trebuie să fie sănătos la minte. Să nu fie extenuat de post şi nevoinţă peste măsură, încât facultăţile sufleteşti să nu mai funcţioneze deplin. Să fie un om cu sufletul echilibrat, cu raţiune clară, luminată şi sănătoasă şi cu o voinţă sigură. Să nu fie dominată de impresii momentane, de emoţii puternice şi de imaginaţii bolnăvicioase. Trebuie să aibă un anumit grad de instruire. Nu neapărat din şcoli, ci din ucenicia pe lângă un duhovnic.

Din punct de vedere moral trebuie să fie virtuos, sincer, nedoritor de slavă deşartă sau de câştig. Să aibă un duhovnic şi o viaţă spirituală frumoasă.

După cum Duhul Sfânt i-a inspirat pe autorii Bibliei, tot El este Cel care colaborează cu interpreţii Cărţilor Sfinte şi-i ajută să înţeleagă cele citite. Tâlcuirea Scripturii este o harismă.

Mântuitorul, arătându-Se după înviere ucenicilor Săi, „*le-a deschis mintea, ca să înţeleagă Scripturile*”.

Cei plini de patimi rămân numai la o înţelegere trupească a Scripturii, la litera moartă. Spune Sfântul Vasile cel Mare că un vas de

lichid rău mirositor nu poate primi în el lichidul mirului, dacă înainte n-a fost spălat. Adică, un om plin de orgoliu, un om plin de alte patimi, zadarnic încearcă să tâlcuiască Scripturile, pentru că din el emană duhoare. Atâta vreme cât nu s-a purificat, cât nu s-a sfinţit, cât nu s-a îndumnezeit, nu înţelege Biblia.

Trebuie să ne ridicăm mai sus de interpretarea în literă. Vă dau un exemplu din Evanghelia după Matei. Domnul Hristos spune: „*Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine, căci mai de folos îţi este să piară unul dintre mădularele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în ghenă. Şi dacă mâna ta cea dreaptă te sminteşte pe tine, taie-o şi o aruncă de la tine, căci mai de folos îţi este să piară unul dintre mădularele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în ghenă*".

Ne avizaţi am putea trage concluzia că Mântuitorul este absurd. Că Mântuitorul ne cere să ne mutilăm. Ori, lucrurile nici pe departe nu stau aşa. Textul trebuie înţeles în duhul lui şi nu în litera lui. Este vorba de ochi; este vorba de mână. Cum se înţelege duhovniceşte ochiul? O persoană care-ţi este dragă ca ochii din cap, şi care te duce la rele, trebuie îndepărtată. Foarte greu este lucrul acesta. Observăm noi, în viaţa de zi cu zi, cât de greu renunţă oamenii la persoane iubite. La persoane dragi, dar care îi duc la rele. Aşa interpretăm textul cu ochiul care te sminteşte şi trebuie să-l scoţi. E vorba de o persoană dragă ca ochii din cap.

Sau mâna. Dacă mâna ta te sminteşte, taie-o!

Ce e mâna? Înţelegem prin mâna dreaptă un om care ne ajută mult. Un om necesar pentru a realiza lucruri utile. Care ne ajută la multe dar, în acelaşi timp, ne duce şi la păcat. Chiar cu preţul de a trăi mai modest şi de a nu putea realiza unele lucruri, vom renunţa la persoanele care ne duc la păcat. Din nefericire, din oportunism, sau datorită greutăţilor vieţii, sunt oameni care renunţă la principiile lor morale pentru că cineva îi ajută. Şi, atunci, cad în păcate pentru că sunt ajutaţi de către ei.

Sfinţii Părinţi au fost curăţiţi de patimi. De aceea ei au înţeles bine Sfintele Scripturi. Numai împreună cu ei, şi cu întreaga Biserică, putem înţelege şi noi bine sensul duhovnicesc al Scripturilor.

În acest sens vă voi da două exemple. Unul este de la Sfântul Antonie cel Mare. Citim în Pateric: „*Oarecare fraţi au venit la Ava*

Antonie şi au pus înaintea lui un cuvânt din cartea Leviticului. Deci, a ieşit bătrânul în pustie şi a mers Avva Ammona pe urma lui, în ascuns, ştiind obiceiul lui. Şi, după ce s-a depărtat bătrânul, stând la rugăciune, a strigat cu glas mare: Dumnezeule, trimite pe Moise ca să mă înveţe cuvântul acesta! Şi a venit glas vorbind cu dânsul. Deci, a zis Ava Ammona, glasul care vorbea l-am auzit, dar puterea cuvântului n-am înţeles-o".

Ce lucru minunat! Au venit la Sfântul Antonie ucenicii să le tâlcuiască un verset din cartea Leviticului. Carte pe care a scris-o Moise. Nu-l ştia tâlcui nici Sfântul Antonie cel Mare. Şi atunci la cine a apelat?

A apelat la autorul cărţii. A avut îndrăzneala aceasta pentru că avea o viaţă curată. Şi a ieşit în pustie şi a vorbit cu Moise. Iată, un exemplu, înţelegerea Scripturilor. Înţelegerea duhovnicească a Scripturilor o au sfinţii.

Şi vă mai dau un exemplu. Uneori şi oameni cu o viaţă duhovnicească aleasă pot cădea în eroare pentru că, ori nu s-au curăţit de orgoliu, ori au vrut să ajungă la înţelesul Scripturilor singuri, fără Biserică; lucru absolut imposibil. "*Avva Daniil a povestit despre un alt bătrân mare, ce şedea în părţile cele de jos ale Egiptului, că zicea întru prostime că Mechisedec este fiul lui Dumnezeu şi s-a vestit Fericitului Chiril, Arhiepiscopul Alexandriei despre dânsul. Şi a trimis la el, dar ştiind că este făcător de minuni bătrânul şi orice cere de la Dumnezeu i se descoperă lui şi cum că întru prostime a zis cuvântul acesta, a întrebuinţat acest fel de înţelepciune, zicând: „Avvo, rogu-te, fiindcă gândul îmi zice că Melchisedec este fiul lui Dumnezeu şi alt gând îmi zice că nu, ci om este şi arhiereu a lui Dumnezeu. Deci, fiindcă mă îndoiesc pentru aceasta, am trimis la tine ca să te rogi lui Dumnezeu să-ţi descopere aceasta şi să cunoaştem adevărul. Iar bătrânul îndrăznind la petrecerea sa, a zis: dă-mi trei zile şi eu voi vesti ce este. Deci mergând, se ruga lui Dumnezeu pentru cuvântul acesta şi venind după trei zile a zis fericitului Chiril, că om este Melchisedec. Şi i-a zis lui arhiepiscopul: cum ştii Avvo? Iar el i-a zis: Dumnezeu mi-a descoperit pe toţi patriarhii, aşa câte unul trecând înaintea mea, de la Adam până la Melchisedec. Şi îngerul mi-a zis că acesta este Melchisedec, şi să cred că aşa este. Deci, ducându-se, singur propovăduieşte că om este Melchisedec şi foarte s-a bucurat fericitul Chiril*".

Aşadar în greşeală poate cădea şi un om cu viaţă curată, atunci când nu încearcă să înţeleagă Scripturile dimpreună cu întreaga Biserică. Sfinţii Părinţi au fost curăţiţi de patimi. De aceea au înţeles Scripturile. Numai împreună cu ei şi cu întreaga Biserică putem înţelege şi noi bine sensul duhovnicesc al Scripturilor.

6. Cunoaşterea apofatică a lui Dumnezeu

Omul plin de Duhul Sfânt Îl contemplă pe Dumnezeu în natură şi are o înţelegere duhovnicească a Scripturilor. Această cunoaştere, din natură şi din Scripturi, teologii o numesc cunoaştere catafatică. Catafatismul afirmă, folosindu-se de concepte, ce este Dumnezeu.

„Dumnezeu este lumină”, citim în prima Epistolă a Sfântului Ioan sau: *„Dumnezeu este iubire”.*

Dumnezeu este bunătate, Dumnezeu este înţelepciune, şi am putea continua cu aceste denumiri pe care I le dăm lui Dumnezeu.

Toate aceste concepte, însă, nu-L pot cuprinde pe Dumnezeu. Ele spun câte ceva despre El, dar Dumnezeu în fiinţa Sa transcendentă rămâne necunoscut. De aceea mai de grabă se poate spune ce nu este Dumnezeu, decât ceea ce este. Acest mod de cunoaştere se numeşte cunoaştere apofatică (de la grecescul apophasis, care se tâlcuieşte negaţie).

Această cunoaştere apofatică, sau teologia negaţiei, nu este totuna cu teologia negativă, care spune că Dumnezeu nu poate fi cunoscut. Dimpotrivă, apofatismul spune că Dumnezeu nu poate fi cunoscut prin puterea firii omeneşti, dar poate fi cunoscut prin Duhul Sfânt. Omul eliberat de patimi ajunge la această cunoaştere. Domnul Iisus Hristos zice în Evanghelia după Ioan: *„Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu şi Tatăl Meu, îl va iubi şi Vom veni la el şi vom face lăcaş la el”.*

Are loc în acest caz o cunoaştere tainică, intimă, apofatică, care te ancorează în eternitate. În acest sens Domnul Iisus Hristos îşi continuă gândul: *„Aceasta este viaţa veşnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis”*.

Părinţii Bisericii au stăruit asupra cunoaşterii apofatice a lui

Dumnezeu, Sfântul Dionisie Areopagitul, în cartea *„Despre numele divine”,* spune că Dumnezeu se află dincolo de cunoştibil şi necunoştibil. Dumnezeu este dincolo de orice posibilitate de cunoaştere prin definiţii, prin analiză, sau prin analogii. Este posibilă doar o pătrundere mistică, tainică, prin extaz, a lui Dumnezeu. Aceasta este de fapt o răsfrângere a luminii dumnezeieşti din suflet de o asemenea intensitate încât e simţită ca o scufundare într-un abis. Sufletul e plin de Duhul Sfânt, şi pe măsură ce înaintează în cunoaşterea lui Dumnezeu mintea se scufundă tot mai mult în „neştiinţă”, într-o nevedere desăvârşită.

Sfântul Dionisie spune că: *„trebuie să renunţi la simţuri, ca şi la orice lucrare a minţii, la orice obiect simţit, ori gândit, la tot ceea ce este, precum şi la tot ceea ce nu este, spre a putea ajunge în necunoaşterea absolută, la unirea cu Acela Care este mai presus de orice fiinţă şi de orice ştiinţă”*.

Pentru a ajunge aici, repetăm, este nevoie de un efort purificator, de un urcuş duhovnicesc. Este clasic exemplul lui Moise, care urcă pe muntele Sinai pentru a se întâlni cu Dumnezeu. Acest exemplu ni-l dă Sfântul Grigorie de Nyssa.

La poala muntelui Moise a avut o cunoaştere catafatică a lui Dumnezeu, Îl vedea pe Dumnezeu în lumină, în rugul care ardea şi nu se mistuia: *„În vremea aceea, Moise păştea oile lui Ietro, preotul din Madian, socrul său. Şi depărtându-se o dată cu turma în pustie, a ajuns până la muntele lui Dumnezeu, la Horeb; Iar, acolo, i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia. Atunci Moise şi-a zis: Mă duc să văd această arătare minunată că rugul nu se mistuieşte. Iar dacă a văzut Domnul că se apropie să privească, a strigat la el Domnul din rug şi-a zis: Moise! Moise! Şi el a răspuns: Iată-mă Doamne! Şi Domnul a zis: Nu te apropia aici! Ci scoate-ţi încălţămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt! Apoi i-a zis iarăşi: Eu sunt Dumnezeul tatălui tău, Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacob! Şi şi-a acoperit Moise faţa sa, că se temea să privească pe Dumnezeu”*.

Pentru o unire tainică cu Dumnezeu, aşadar, Moise urcă. Ne spune Sfântul Grigorie de Nyssa că *„urcând mereu, nu se opreşte*

niciodată din urcuş, nici nu-şi pune vreun hotar sieşi în mişcarea spre înălţime, ci, odată ce a pus piciorul pe scara care se sprijină de Dumnezeu, cum spune Iacob, păşeşte pururea spre treapta de deasupra şi nu încetează niciodată să se înalţe, prin aceea că mereu descoperă ceva deasupra treptei atinse în urcuşul spre înălţime. Respinge mincinoasa înrudire cu împărăteasa egiptenilor. Se face apărător al evreului. Se mută la vieţuirea în pustie, pe care nu o tulbură viaţa omenească. Paşte în sine turma vieţuitoarelor blânde. Vede strălucirea luminii. Îşi face neîngreuiat urcuşul spre lumină prin scoaterea încălţămintei, scoate la libertate pe cei înrudiţi şi de un neam cu el. Vede înecat pe vrăşmaşul ce se aruncă în valuri. E călăuzit de nor, potoleşte setea prin piatră, plugăreşte pâinea din cer. Nimiceşte apoi pe cei de alt neam prin întinderea mâinilor. Aude glasul trâmbiţei, intră în negură, pătrunde în cele nepătrunse ale cortul nefăcut de mână. Află tainele dumnezeieştii preoţii. Nimiceşte idolul, îmblânzeşte pe Dumnezeu, aduce din nou legea sfărâmată de păcatul iudeilor, străluceşte de slavă".

Nu-i este suficient lui Moise însă această cunoaştere afirmativă, catafatică, a lui Dumnezeu, ci el Îi zice: *„Arată-Te să Te văd!"*

Moise dorea o experienţă duhovnicească profundă, apofatică: *„Domnul însă grăia cu Moise faţă către faţă, cum ar grăi cineva cu prietenul său. După aceea Moise se întorcea în tabără; iar tânărul său slujitor Iosua, fiul lui Navi, nu părăsea cortul. Atunci a zis Moise către Domnul: Iată, Tu îmi spui: du pe poporul acesta, dar nu mi-ai descoperit pe cine ai să trimiţi cu mine, feşi mi-ai spus: te cunosc pe nume şi ai aflat bunăvoinţă înaintea ochilor Mei. Deci, de-am aflat bunăvoinţă în ochii Tăi, arată-Te să Te văd, ca să cunosc şi să aflu bunăvoinţă în ochii Tăi şi că acest neam e poporul Tău. Şi a zis Domnul către el: Eu Însumi voi merge înaintea ta şi Te voi duce la odihnă. Zisa Moise către Domnul: Dacă nu mergi Tu însuţi cu noi, atunci să nu ne scoţi de aici; căci prin ce se va cunoaşte cu adevărat că eu şi poporul Tău am aflat bunăvoinţă înaintea Ta? Au nu prin aceea ca Tu să fii însoţitorul nostru? Atunci eu şi poporul Tău vom fi cei mai slăviţi dintre toate popoarele de pe pământ. Şi a zis Domnul către Moise: Voi face şi ceea ce zici tu, pentru că tu ai aflat bunăvoinţă înaintea Mea şi te cunosc pe tine mai mult de cât pe toţi. Şi Moise a zis: Arată-mi slava Ta! Zisa Domnul către Moise: Eu voi trece pe dinaintea ta toată slava Mea, voi rosti numele lui Iahve înaintea*

ta şi pe cel ce va fi de miluit îl voi milui şi cine va fi vrednic de îndurare, de acela Mă voi îndura. Apoi a adăugat: faţa mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate vedea omul faţa Mea şi să trăiască. Şi iarăşi a zis Domnul: Iată aici la Mine un loc: şezi pe stânca aceasta; când va trece slava Mea, te voi ascunde în scobitura stâncii şi voi pune mâna mea peste tine până voi trece, iar când voi ridica mâna mea, tu vei vedea spatele meu, iar faţa mea nu o vei vedea".

Lucrul acesta are loc după un urcuş greu, pe muntele Sinai: *„Moise a stat acolo la Domnul patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi; şi nici pâine n-a mâncat, nici apă n-a băut. Şi a scris Moise pe table cuvintele legământului: cele zece porunci. Iar când se pogora Moise din Muntele Sinai, având în mâini cele două table ale legii, el nu ştia că faţa sa străluceşte, pentru că grăise Dumnezeu cu el. Deci Aron şi toţi fiii lui Israel, văzând pe Moise că are faţa strălucitoare, s-au temut să se apropie de el. Atunci i-a chemat Moise şi-au venit la el Aaron şi toate căpeteniile obştei şi Moise a grăit cu ei. După aceasta s-au apropiat de el toţi fiii lui Israel şi el le-a poruncit tot ce-i grăise Domnul în Muntele Sinai. Iar după ce a încetat de a grăi cu ei, Moise şi-a acoperit faţa cu un văl. Când însă intra el înaintea Domnului, ca să vorbească cu El, atunci îşi ridica vălul până când ieşea; iar la ieşire spunea fiilor lui Israel cele ce i se poruncise de către Domnul. Şi vedeau fiii lui Israel că faţa lui Moise strălucea şi Moise îşi punea iar vălul peste faţa sa, până când intra din nou să vorbească cu Domnul"*.

Este foarte limpede: această cunoaştere intimă, tainică, de ne exprimat în cuvinte, pe care o are omul credincios, este posibilă doar în urma purificării de patimi.

Mulţi dintre Sfinţii Părinţi au avut asemenea experienţe. De exemplu, Sfântul Maxim Mărturisitorul, în *„Ambigua"* şi în *„Răspunsurile către Talasie"* susţine caracterul tainic, apofatic, al cunoaşterii lui Dumnezeu. Zice şi el despre Moise că: *„urmând lui Dumnezeu care-l chema şi ridicându-se peste toate cele de aici, a intrat în întunericul unde era Dumnezeu, adică în vieţuirea cea fără formă, nevăzută şi netrupească, cu mintea eliberată de orice legătura cu altceva afară de Dumnezeu. Şi aflându-se în aceasta, pe cât era cu putinţă firii omeneşti să se învrednicească de ea, primeşte ca pe o cunună vrednică de acea fericită urcare cunoştinţa care depăşeşte începutul timpului şi al firii, făcându-şi chip şi pildă a virtuţilor pe*

Dumnezeu însuşi”.

Sfântul Grigorie Palama va stabili, tot în contextul cunoaşterii apofatice, tainice, a lui Dumnezeu, o distincţie între fiinţa dumnezeiască inaccesibilă şi energiile, sau lucrările lui Dumnezeu necreate, care-l covârşesc pe om în măsura curăţirii lui de patimi.

Aceste energii necreate, harul lui Dumnezeu, lucrările lui Dumnezeu, se revarsă din sânurile Sfintei Treimi, şi-l copleşesc, şi-l covârşesc pe om, în Biserică. Pentru toţi trăitorii creştini ortodocşi apofatismul rămâne calea cea mai bună pentru cunoaşterea lui Dumnezeu Celui viu şi personal. Apofatismul ne spune nouă că Dumnezeu poate fii cunoscut. Nu în fiinţa Lui, nu în îndumnezeirea Lui, ci poate fii cunoscut după lucrările Lui. Poate fi cunoscut printr-o legătură intimă, tainică, cu El, atunci când, eliberaţi de patimi, ne covârşeşte harul Duhului Sfânt.

7. Rugăciunea curată

Spuneam că apofatismul, întâlnirea intimă cu Dumnezeu în întunericul dumnezeiesc, rămâne calea cea mai bună pentru cunoaşterea Lui.

Rugăciunea curată este o treaptă superioară a cunoaşterii lui Dumnezeu, este un apofatism deplin. De aceea, ne vom opri şi la rugăciunea curată. Rugăciune curată la care ajungem tot în această etapă când ne-am despătimit, când ne-am eliberat de toate patimile care ne stăpâneau. Şi, fiindcă am pomenit de trepte, vom spune că şi rugăciunea cunoaşte mai multe trepte calitative. Noi ne vom opri la cinci: a) rugăciunea întinată; b) rugăciunea timp pierdut; c) rugăciunea minţii; d) rugăciunea cu mintea în inimă; e) rugăciunea curată sau extazul.

a) Rugăciunea întinată. Din nefericire este prezentă la toţi începătorii. În timp ce omul se roagă îi vin în minte tot felul de gânduri pătimaşe. Ele răsar din străfundul inimii, unde au pătruns din neatenţie. Imagini scârboase, pofte păcătoase, acumulate în timp, sunt scoase la suprafaţă de cel rău tocmai în timpul rugăciunii. Referitor la această rugăciune, Sfântul Ioan Scărarul spune: *„Precum împăratul pământesc priveşte cu scârbă la cel ce stă în faţa lui, dar îşi întoarce faţa de la el şi vorbeşte cu duşmanii stăpânului, aşa priveşte cu scârbă şi*

Domnul la cel ce stă înaintea lui în rugăciune şi primeşte gândurile necurate".

Mai ales tinerii nu sunt cruţaţi de gânduri păcătoase în timpul rugăciunii, nici chiar în biserică. Gânduri stimulate şi de persoanele pe care le văd, sau le aud.

b) Rugăciunea timpului pierdut*.* Este mai bună de cât rugăciunea întinată, dar e o simplă oboseală fără rezultate. *„Altceva este întinăciunea rugăciunii*, spune Sfântul Ioan Scărarul, *şi altceva e pieirea ei şi altceva furarea şi altceva prihănirea ei. Întinăciunea ei este a sta înaintea lui Dumnezeu şi a năluci gânduri necuvenite. Pieirea este a se robi de griji nefolositoare. Furarea este împrăştierea cugetării pe nesimţite. Prihănirea este un atac oarecare ce se apropie de noi"*.

În vreme acestei rugăciuni îi trec creştinului prin minte tot felul de griji. Nu se gândeşte la lucruri urâte, ci la lucruri utile. În timpul rugăciunii de dimineaţă îşi face planuri pentru toată ziua. În timpul rugăciunii de seară reia cu mintea toate tărăşeniile de peste zi. Stând la Liturghie ţese planuri de viitor.

„În timpul rugăciunii nu trebuie să primim nici gândurile bune. Pentru că în acel timp chiar şi gândurile bune stârnesc mintea. Şi aceasta, fiind stârnită, le acceptă şi apoi ajunge şi la cele pătimaşe. Gândurile bune din timpul rugăciunii deschid calea diavolului să intre triumfător şi să întrerupă lucrarea sfântă a rugăciunii", spune Hierotheos, Episcop de Nafpaktos. Aceste gânduri, care împrăştie mintea de la rugăciune, se pot înlănţui alcătuind aşa numita punte a dracilor. De exemplu, stai în Biserică. Priveşti la policandru. Îţi aduci aminte că l-a donat cutare persoană. O cunoşti bine pe persoana respectivă. Îţi vine în minte faptul că nu e chiar uşă de biserică. Într-o anume situaţie aţi fost amândoi părtaşi la o faptă păcătoasă. Îţi pare rău, dar, savurezi cu gândul din nou faza respectivă. Şi secvenţele pot continua. S-ar putea găsi şi alte exemple mai izbutite. În orice caz rugăciunea timpului pierdut nu ajunge în cer.

c) Rugăciunea minţii. Este rugăciunea care se apropie de bine. De data aceasta rugătorul n-are nici gânduri rele, nici gânduri bune. El este foarte atent la ce spune. Această rugăciune se mai numeşte rugăciunea cugetării. *„Mintea s-a desprins să se reculeagă în ceasul rugăciunii, pe care o rosteşte în întregimea ei fără risipire. Mintea se*

topeşte laolaltă cu slova scrisă şi o rosteşte ca şi cum ar fi cugetat-o ea însăşi”.

Această rugăciune rămâne, însă, uscată. Inima nu se îndulceşte din ea. Este adevărat că niciun pietism emoţional în care mintea nu raţionează nu este folositor.

Sfântul Pavel ţine să sublinieze faptul că în rugăciune este implicată şi mintea:*” Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea”*.

d) Rugăciunea cu mintea în inimă. Totuşi inima nu poate fi neglijată. Rugăciunea făcută cu mintea în inimă este rugăciunea cea bună. Coborând cu mintea în inimă şi închizând uşile şi ferestrele, începi cea mai intimă şi sfântă convorbire cu Dumnezeu. *„Când te rogi,* spune Domnul Hristos, *intră în cămara ta şi, închizând uşa ta, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, şi Tatăl tău, care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie”*.

La această rugăciune participă omul întreg, cu toate facultăţile sale, îndulcindu-se din dialogul cu Dumnezeu. Coborându-se mintea în inimă, şi începând rugăciunea, *„inima se încălzeşte şi ceea ce adineauri era gând, ajunge aici simţire. Cine a ajuns la simţire, acela se roagă fără cuvinte. Fiindcă Dumnezeu este un Dumnezeu al inimii. De aceea de abia de aici începe hotarul sporirii întru cele ale rugăciunii”*.

e) Rugăciunea curată, extazul sau răpirea. Este culmea cea mai înaltă a rugăciunii. Este apofatismul deplin. În această stare omul nici nu mai are un rol deosebit, lucrarea făcându-o Duhul Sfânt Însuşi. Zice Sfântul Pavel:*” Noi nu ştim să nu rugăm cum trebuie, ci Însuşi Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite”*.

Vă dau un exemplu concludent de rugăciune curată, din *Pateric*: *„Se spune pentru Avva Arsenie, că în seara sâmbetelor, pe când se lumina spre duminică, lăsa soarele înapoia lui şi întindea mâinile la cer, rugându-se până iar strălucea soarele în faţa lui şi aşa şedea”*.

Acest fel de rugăciune, atât de înaltă şi înălţătoare, nu lasă ca cineva să fie conștient de sine însuşi. Nici să se gândească la ceea ce face. Sau, pentru a spune mai bine, ceea ce îndură el atunci.

Se întâmplă uneori ca un om pasionat de un anume lucru să fie atât de concentrat la ceea ce face, încât uită de sine. Nu mai ştie unde

se găseşte şi cât timp a petrecut în aceea preocupare. Acelaşi lucru se petrece cu rugătorul care a ajuns în starea de răpire. Este atât de cufundat în Dumnezeu, încât nu-şi mai aminteşte de sine. Nu-şi dă seama ce se întâmplă în jurul său, ci petrece într-o meditaţie adâncă.

N-am spus nimic până acum referitor la cuvintele pe care le folosim atunci când ne rugăm. De obicei, folosim rugăciunile consacrate, pe primul loc stând rugăciunea domnească, Tatăl nostru. Ea ne-a fost lăsată de însuşi Domnul Hristos. Apoi ne folosim de Psalmii pe care Dumnezeu i-a inspirat Proorocului David. Şi, în sfârşit, apelăm la toate rugăciunile alcătuite de sfânta Biserică şi cuprinse în cărţile de slujbă şi-n cărţile de rugăciuni.

Când facem rugăciune particulară ne putem folosi şi de propriile noastre cuvinte, spunându-I lui Dumnezeu, în mod liber, ceea ce avem pe suflet. Rugăciunea este respiraţia sufletului. De aceea trebuie să apelăm la ea cu o anumită ritmicitate. Să ne rugăm dimineaţa. Să ne rugăm seara. Să ne rugăm când ne aşezăm la masă. O rugăciune cât de scurtă, dar ritmică, ne ţine într-o stare sufletească bună.

În mediul monahal, şi nu numai, este foarte cunoscută aşa numita rugăciune a lui Iisus. Ea are următorul text:*” Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul”*.

Plecând de la îndemnul sfântului Pavel, *„rugaţi-vă neîncetat”,* cei îndrăgostiţi de această rugăciune o rostesc fie cu gura, fie numai în gând, de nenumărate ori. Plecând de la câteva sute de rostiri, ajung la mii de rostiri şi, în sfârşit, o fac necontenit. Fie că stau efectiv la rugăciune, fie că muncesc mintea şi inima lor se îndulcesc de această rugăciune.

Se spune că această rugăciune este de origine paradisiacă. În sensul că Adam se bucura de comuniune cu Dumnezeu. Că ar fi folosit-o Maca Domnului în templu. În orice caz, ea este alcătuită din două părţi: o parte dogmatică, cuprinzând mărturisirea lui Petru:*” Tu eşti Hristos Fiul lui Dumnezeu celui viu”*;

şi o parte morală, cuprinzând rugăciunea vameşului din templu:*” Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului”*.

Primul document al rugăciunii lui Iisus îl avem în tratatul ascetic al lui Diadoh al Faticeii:*” Când mintea noastră începe să simtă harul Preasfântului Duh, satana caută şi el să ne mângâie sufletul printr-o simţire la aparenţă plăcută, aducând peste noi în vremea liniştii*

de noapte o adiere asemenea unui somn foarte uşor. Dar dacă mintea va fi găsită ţinând în pomenire fierbinte sfântul nume al Domnului Iisus şi va folosi preasfântul şi slăvitul nume al Lui ca pe o armă împotriva înşelăciunii, se va depărta amăgitorul viclean".

Sunt foarte cunoscute câteva cărţi, care au ca preocupare principală rugăciunea lui Iisus. Dintre ele menţionăm: *„Mărturisire unui pelerin rus, despre lucrarea plină de har a rugăciunii lui Iisus"*; apoi *„Sbornicul",* culegere despre rugăciunea lui Iisus; sau *„O noapte în pustia Sfântului Munte"* de Ierotheos Vlahos, şi altele.

Metodele pentru practicarea acestei rugăciuni sunt şi ele multe, Părintele Dumitru Stăniloae se opreşte asupra lor. În mare, ele fac amintire de faptul că rugăciunea aceasta ar trebui să aibă ritmul respiraţiei. Prima parte, cea teologică, o rostim în timp ce inspirăm. Şi, a doua parte, cea morală, o rostim în timp ce expirăm. Ne imaginăm cum se coboară mintea în inimă o dată cu inspiraţia şi spunem:" *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu";* iar, când expirăm, zicem:" *Miluieşte-mă pe mine păcătosul".*

Pentru a ţine evidenţa numărului de rugăciuni folosim boabele mătăniilor, mătănii care sunt sabia Sfântului Duh. Şi poziţia corpului poate lua diferite forme. De la statul în picioare, sau pe genunchi, până la aşezarea pe un scăunel. Toate aceste metode, de fapt, sunt nişte proptele de care nu mai avem nevoie în momentul în care am ajuns să ne rugăm cu adevărat.

Pe lângă rugăciunea lui Iisus în practica credincioşilor mai găsim şi alte rugăciuni scurte. Toate acestea sunt bune, dacă ş-ating scopul. Sfântul Serafim de Sarov recomanda să se rostească până la prânz rugăciunea lui Iisus, iar după masă, rugăciunea *„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu mântuieşte-mă pe mine păcătosul".*

Rugăciunea curată este apofatismul deplin. Ea ne permite unirea intimă cu Dumnezeu. Dar, la ea, nu se poate ajunge decât în a doua a vieţii spirituale, când suntem totalmente purificaţi de patimi.

8. Fenomene mistice extraordinare

În omul curăţit de patimi Duhul Sfânt lucrează minunat. Domnul Hristos a făcut în acest sens următoarea promisiune: *„Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi, şerpi vor lua în mână şi chiar ceva dătător de moarte*

de vor bea nu-i va vătăma, peste cei bolnavi își vor pune mâinile și se vor face sănătoși".

Aceste fenomene mistice extraordinare pot fi împărţite în două categorii:

A. *Fenomene mistice intelectuale;*
B. *Fenomene mistice psihologice.* Să le luăm pe rând.
C. *Fenomene mistice intelectuale a) Revelaţiile particulare,* care sunt date de obicei unei persoane pentru folosul duhovnicesc al ei. Comunitatea creştină nu este obligată să le creadă. Cei ce le cred nu sunt vinovaţi, dar nu trebuie să le acorde mai multă importanţă decât revelaţiei dumnezeieşti din Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie.

Biserica nu le impune, dar, le poate recomanda spre edificarea spirituală a credincioşilor. Cei ce nu le cred nu sunt vinovaţi. Cei ce le cred să nu cadă în extremism, apreciindu-le mai mult de cât pe adevărurile dogmatice, adevărurile de credinţă.

Aceste revelaţii particulare sunt supuse judecăţii adevărurilor de credinţă, adevărurilor dogmatice, și sunt valabile dacă nu le contrazic pe acestea. Revelaţiile particulare constau în viziuni, vise şi cuvinte auzite. Vă dau două exemple de viziuni din viaţa Sfântului Calinic de la Cernica.

"Spunea Părintele Anastasie, ucenicul Sfântului Calinic, că au poposit împreună, timp de trei zile la Schitul Lainici, unde era egumen marele duhovnic și arhimandrit Irodion Ionescu, renumit prin viaţa sa în toate hotarele Olteniei, și dincolo de Carpaţi. Apoi, pornind pe poteci, prin munte, spre Râmnicu Vâlcea, au poposit puţin într-o poiană și plecând însoţitorii săi înainte, Sfântul Calinic stătea jos și plângea.

— De ce plângi, Prea Sfinte? L-a întrebat ucenicul. Te doare stomacul?

— Nu fiul meu, a răspuns el. Dar nu credeam să mai trăiesc să văd alt starţ schimbându-se în Cernica. Nicandru, Stareţul Cernicăi, a murit.

Ucenicul, însemnând ziua și ceasul acela, a plecat după două săptămâni la Mănăstirea Cernica și s-a încredinţat că arhimandritul Nicandru se mutase la Domnul chiar în ziua și-n ceasul când a plâns Sfântul Calinic".

O alta: *„Sfântul Calinic având darul înainte vederii, într-una din*

zile a spus ucenicului său Anastasie: Să știi, fiul meu, că la 1866 Cuza nu va mai fi domn al ţării și au să se facă mari schimbări. Să mai știi că la 1877 are să vină în ţară împăratul Rusiei cu familia și cu oștile sale și-are să treacă Dunărea, să se bată cu turcii; dar rușii au să fie învinși de turci. După aceea rușii au să cheme în ajutorul lor oştirea românească și cu ajutorul lui Dumnezeu, au să facă românii mari victorii, încât să-i laude și să-i admire toate continentele lumii. După acest război sângeros, are să fie un război cu condeiul, adică cu diplomaţia. Şi după aceasta are să vină un război așa de mare, cum n-a mai fost de când e pământul. Şi ferice de aceia care vor scăpa din acest mare război".

Evident, ne dăm seama că, toate aceste descoperiri pe care Sfântul Calinic le-a primit de la Dumnezeu s-au împlinit aievea.

Viziunile pot fi produse şi de forţe spirituale rele, de demoni, sau pot fi rezultatul unor stări patologice. Citim în acest sens în *Pateric*, că: *„era un oarecare sihastru iscusit și trăia în pustie cu multă înfrânare, postire și priveghere și alte osteneli pentru mântuirea sa, atât în cât se socotea pe sine că ajuns la măsura Părinţilor celor de demult. Pe acesta a început vrăşmaşul diavol a-l amăgii și a-l înșela cu năluciri diavolești. I se arăta lui adesea în chip de înger, ca și cum ar fi de la Dumnezeu trimis, pentru pustniceasca lui viaţă cea iscusită ca să-l povăţuiască și să-l înveţe cele ce i se cad lui. Şi așa, multă vreme arătându-i-se în chipul luminat, multe lucruri neştiute îi arăta și-i spunea. Iar el nesocotind vicleşugul vrăşmaşului s-a încredinţat cum că este îngerul și-i slujeşte pentru viaţa sa plăcută lui Dumnezeu. Tatăl acestui sihastru încă era viu și trăia la ţară și după multă vreme auzind el despre feciorul lui sihastru, unde trăiește și-n ce loc în pustie, a dorit să meargă acolo, să-l mai vadă cu ochii înainte de moartea sa, fiind că numai pe acest fecior îl avea și de mulţi ani nu-l văzuse. Şi așa, luându-și traista și o secure în mână a plecat și a ajuns în acea pustie. Apropiindu-se de acel loc, unde era chilia sihastrului, acel înger al satanei care pururea se arăta sihastrului, i-a grăit lui zicând: păzește-te și i-a aminte de tine că diavolul s-a închipuit în chipul tatălui tău și vine la tine cu o traistă și cu o secure în mână vrând să te omoare. Deci, ia și tu de grabă securea în mână și ieși înaintea lui și apropiindu-te de dânsul apucă înainte și lovește cu securea și-l omoară. Iar el încredinţându-se acelui înger și ascultându-l a ieşit și văzându-și tatăl venind cu securea în mână, precum i-a spus, s-a apropiat de el și lovindu-l cu muchia securii în cap l-a omorât. Şi în dată*

l-a apucat necuratul duh şi l-a muncit, până l-a omorât şi pe el".

Întrebarea este cum putem deosebi revelaţiile bune faţă de cele rele? Cum putem deosebi descoperirile adevărate făcute de Dumnezeu de nălucirile diavoleşti? Ca să nu cădem în ispita în care a căzut acest nenorocit. După trei criterii ne spun Părinţii.

Întâi de toate este vorba de persoana vizionarului. Omul respectiv trebuie să aibă o viaţă morală sfântă şi să fie întreg la minte.

Apoi după cuprinsul viziunii. Conţinutul descoperirii trebuie să fie în concordanţă cu adevărurile de credinţă creştină. Nicio pretinsă viziune, care n-are un conţinut moral, care nu-i în concordanţă cu doctrina creştină, nu trebuie primită.

Şi, în sfârşit, efectele unei viziuni bune sunt la început aducătoare de uimire, de tema sfântă, dar apoi lasă certitudine, pace şi bucurie în suflet. Viziunile rele produc o bucurie nefirească, urmată de tristeţe, de tulburare şi de descurajare.

b) Harismele sunt o a doua categorie de fenomene mistice intelectuale. Ele sunt dăruite unei persoane pentru a sluji cu ajutorul lor altora, pentru a fi în folosul comunităţii. În orice caz ele sunt extraordinare şi trecătoare.

Sfântul Pavel enumeră nouă harisme: *„Darurile sunt felurite, dar acelaşi Duh. Şi felurite slujbe sunt, dar acelaşi Domn. Şi lucrările sunt felurite, dar este acelaşi Dumnezeu care lucrează toate în toţi şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune, iar altuia, după acelaşi duh, cuvântul cunoştinţei. Şi unuia i se dă întru acelaşi Duh credinţă, iar altuia darurile vindecărilor, întru acelaşi Duh; unuia faceri de minuni, iar altuia prorocie; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi şi altuia tălmăcirea limbilor"*.

În orice caz nu trebuie să se uite că aceste harisme sunt extraordinare şi trecătoare. Altfel se poate ajunge la înşelarea în care cad astăzi multe denominaţiuni creştine. Mulţi oameni socot că au harisme de la Dumnezeu şi în fond ei sunt tributari unor stări patologice bolnăvicioase.

B. Fenomene mistice psihofiziologice.

Omul despătimit este părtaş a unor fenomene mistice

extraordinare de obicei când se află în extaz. De exemplu Sfântul Apostol Pavel ne relatează că: *„S-a întâmplat, când m-am întors în Ierusalim şi mă rugam în templu, să fiu în extaz şi să-L văd pe Iisus zicându-mi: grăbeşte-te şi ieşi de grabă din Ierusalim că nu vor primi mărturia ta despre mine”.*

În acest fel Sfântul Pavel a fost salvat în chip minunat. Extazul e starea în care sufletul e răpit în contemplaţie, iar trupul e imobilizat. Însă, uneori, şi cu trupul se întâmplă fenomene excepţionale. Vom lua pe rând câteva fenomene minunate, care se pot întâmpla cu omul despătimit şi anume: a) levitaţia; b) îmbrăcarea în lumină; c) izvorârea de miresme; d) reţinerea de la mâncare şi băutură mai mult timp; e) reţinerea de la somn; f) apariţia stigmatelor.

a) Levitaţia, constă în ridicarea trupului de la pământ sau plutirea în aer.

Trupul pare uşor, diafan. S-a întâmplat uneori, tot de la Dumnezeu, ca trupul să devină atât de greu, încât să nu mai poată fi ridicat.

În ce priveşte ridicarea trupului de la pământ, este foarte cunoscut cazul Sfintei Maria egipteanca. Atunci când a fost întâlnită de Părintele Zosima *„ea s-a întors către răsărit şi ridicându-şi ochii în sus şi înălţându-şi mâinile, a început să se roage în şoaptă. Glasul ei nu se auzea lămurit, aşa că Zosima nu a putut să înţeleagă nimic din rugăciunea ei. El stătea, după cum spunea, cu privirile aplecate la pământ, tremurând, fără să rostească ceva. Zosima s-a jurat luând pe Dumnezeu martor de cele spuse, că ridicându-şi puţin ochii de la pământ a văzut-o în timpul rugăciunii înălţată ca de un cot de la pământ, încât se ruga stând în văzduh”*.

b) Îmbrăcarea în lumină este prezentă aproape la toţi părinţii cu viaţă îmbunătăţită. Moise strălucea la faţă când s-a coborât de pe Sinai. Despre Avva Pamvo ni spune că *„trei ani a petrecut rugându-se lui Dumnezeu şi zicând: să nu mă slăveşti pe pământ! Şi atât l-a slăvit Dumnezeu încât nu putea cineva să se uite la faţa lui, de slava pe care o avea”*.

Am mai putea adăuga cazul Sântul Serafim de Sarov. Atunci când l-a întâlnit Motovilov faţa lui strălucea ca soarele. Şi mai sunt şi multe alte cazuri în Proloage, în Vieţile Sfinţilor, în relatările pioase.

Al treilea fenomen mistic de natură psihofiziologică este

izvorârea de miresme.

c) Izvorârea de miresme este un dar pe care îl au unii sfinţi, încă de pe pământ. Cu atât mai mult după moarte. Este foarte cunoscut în acest sens cazul Sfântului Dimitrie Izvorâtorul de Mir.

d) Reţinerea de la mâncare şi băutură mai multă vreme, este o lucrare a Duhului Sfânt. Ani de zile oameni cu viaţă îmbunătăţită trăiau doar cu Sfânta Cuminecătură.

Ni se spune de sfântul Calinic de la Cernica că *„a postit desăvârşit de la începutul postului mare până în joia canonului mare (adică în a cincia săptămână a postului) când a mâncat o jumătate de prescură"*.

e) Reţinerea de la somn, este altă lucrare minunată a părinţilor îmbunătăţiţi. Despre Sfântul Ioan Scărarul ni se spune că *„de somn se împărtăşea numai atât cât să nu se vatămă firea minţii prin priveghere. Iar înainte de culcare se ruga mult şi alcătuia scrieri"*.

Iar sfântul Calinic *„în toată viaţa sa nu dormea întins pe pat, ci aţipea câteva ceasuri pe un scaun, îmbrăcat şi încins cu o curea lată de piele. Era ca o adevărată santinelă gata oricând de luptă, veghind neîncetat asupra nevăzuţilor vrăşmaşi care încercau să-l ispitească fie prin trup, fie prin gânduri"*.

f) Apariţia stigmatelor. Al şaselea fenomen mistic psihofiziologic este apariţia stigmatelor. Se spune că şi Sfântul Apostol Pavel ar fi avut stigmatele, tâlcuind în acest sens textul: *„De acum înainte, nimeni să nu-mi mai facă supărare, căci eu port în trupul meu semnele Domnului Iisus"*.

Stigmatele constau în apariţia rănilor Mântuitorului în palme, în picioare şi în coastă. Este adevărat că acest fenomen este mai des întâlnit în spaţiul spiritual apusean, unde se meditează cu predilecţie asupra suferinţelor Domnului Hristos de pe Cruce. Răstignirea însă, în lumea ortodoxă, nu poate fi gândită fără înviere, fără lumină; cazuri notorii de stigmatizaţi sunt cele ale Sfântului Francisc de Asizi şi ale lui Padre Pio.

Trebuie subliniat un lucru, pe care l-am amintit şi-n cazul fenomenelor mistice extraordinare de natură intelectuală, şi anume că şi demonii pot imita lucrarea dumnezeiască mistică de natură

psihofiziologică. De aceea trebuie să fim foarte atenţi, când ne pronunţăm asupra unei realităţi de natură minunată. Diavolul poate acţiona asupra trupului, şi prin trup, asupra sufletului, întrucât activitatea sufletului depinde de trup și invers. Această intervenţie a diavolului cuprinde două faze. Prima fază, fază de linişte, când prezenţa diavolului nu se manifestă prin nimic în trup, cel mult printr-o durere cronică inexplicabilă. Şi, o a doua fază, faza de criză, când posedaţii simt intrarea în ei a unei forţe din afară. Își pierd conştiinţa și fac mişcări de care nu-și mai aduc aminte.

Uneori într-un om pot intra mai mulţi diavoli. De obicei îndrăcirea este consecinţa unei vieţi de păcătoşenie. Biserica ne pune la îndemână medicamentele necesare pentru izbăvirea din această stare de posedare diabolică. Şi acestea sunt, întâi de toate, o spovedanie bună, împreunată cu post şi cu rugăciune. Şi, apoi, primirea Sfintei Împărtăşanii. O altă armă împotriva celui rău este semnul Sfintei Cruci, chemarea numelui Domnului Hristos, stropirea cu apă sfinţită. O altă modalitate de a scăpa de duhurile cele rele sunt exorcismele sau blestemele sfântului Vasile cel Mare.

În perioada creştinismului primar existau exorcişti care aveau această misiune. Acum această lucrare e la îndemâna tuturor preoţilor, dar trebuie să fie făcută cu circumspecţie şi nu de oricine. Cel ce are de gând să citească moligfele sfântului Vasile, exorcismele Sfântului Vasile, trebuie să se pregătească prin spovedanie, prin post şi rugăciune. Cel ce vrea să citească exorcismele trebuie să aibă în atenţie şi următorul lucru: e bine să le citească în biserică şi, împreună cu preotul, să fie câţiva credincioşi buni şi râvnitori care să-l asiste.

Când e cazul femeilor posedate de cel rău, neapărat trebuie însoţite de alte femei credincioase. Sigur că nu-i bine să fie prea mulţi martori, iar cei ce sunt prezenţi să fie adânciţi în rugăciune.

Preotul trebuie să facă exorcismele cu smerenie. Apoi, după terminarea rugăciunilor, în cazuri excepţionale, poate face şi un interogatoriu în virtutea puterii lui Dumnezeu şi a faptului că este slujitorul lui Hristos. Să intre în dialog cu duhurile cele necurate despre timpul şi motivul intrării. Şi, bunînţeles, poruncindu-le să plece. Dacă e pregătit, nu trebuie să se teamă, ci să le ameninţe cu puterea lui Dumnezeu, cu puterea Sfintei Cruci, cu puterea apei sfinţite şi mai ales cu puterea Sfintei Cuminecături.

Aceste exorcisme uneori se fac zile întregi; sau ceasuri întregi. După ce omul se vindecă trebuie să se facă şi rugăciuni de mulţumire şi mai ales să încerce, cel ce a avut încercarea aceasta grozavă de a fi posedat de duhuri necurate, să ducă o viaţă plăcută lui Dumnezeu. Acţiunea diavolului e o acţiune de chinuire şi desfigurare a fiinţei umane. Însă acţiunea lui e limitată de puterea lui Dumnezeu şi de efortul de desăvârşire morală pe care-l face omul. Păcatul e un acont dat diavolului, dar virtutea este o lovitură şi o armă împotriva lui.

III. DESĂVÂRŞIREA PRIN ÎNDUMNEZEIRE

1. Generalităţi

A treia fază a vieţii spirituale, pe care o analizăm acum, este *desăvârşirea.* Ea presupune unirea mistică a omului cu Dumnezeu. Este capătul drumului când Dumnezeu devine *„toate în toţi”*, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel. Îndumnezeirea qewtiV se va realiza deplin în veacul viitor, după învierea morţilor.

Ni se relatează în *Pateric* că unul dintre bătrâni, după ce Sfântul Antonie a plecat la Domnul, s-a rugat foarte mult ca să i se descopere unde petrec marii duhovnici ai creştinătăţii. Şi Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea. Îngerul l-a purtat în lumea de dincolo şi i-a văzut pe mulţi Sfinţi Părinţi. Dar nu l-a văzut pe Avva Antonie cel Mare. Şi atunci, bătrânul l-a întrebat pe înger: *„Unde este Avva Antonie? Iar el i-a răspuns: în locul unde este Dumnezeu acolo este el*.”

Cu alte cuvinte Sfântul Antonie cel Mare, desăvârşi fiind, petrecea în lumină. Era acolo unde este Dumnezeu.

În această viaţă încercăm încă, aşa cum am creionat în demersul nostru, să înaintăm încet, încet, înspre acest pisc, conlucrând cu Harul Duhului Sfânt. *Desăvârşirea prin îndumnezeire* presupune mai multe lucruri. Iată, le enumăr: unirea cu Dumnezeu; ajungerea la dragostea desăvârşită şi la nepătimire; atingerea stării de extaz, care îţi permite contemplaţia pasivă; o trăire crescândă a luminii dumnezeieşti; participarea la ospăţul împărăţiei. Toate aceste le vom lua pe rând.

* * *

1. *Unirea cu Dumnezeu*

Aşa cum spuneam primele două faze ale vieţii spirituale, curăţirea şi iluminarea, nu sunt un scop în sine. Curăţirea şi iluminarea au ca şi ţintă unirea cu Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel spune

limpede acest lucru: „*M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine*”.

Nevoinţele ascetice, cu eroismul lor, ar rămâne tragedii zadarnice dacă nu s-ar raporta la scopul sfânt pe care îl urmăresc. De fapt nu există o despărţire tranşantă între cele trei faze ci, pe măsura curăţirii te iluminezi şi te uneşti cu Dumnezeu. Nu numai la capătul drumului te vei bucura de prezenţa lui Hristos, ci îl ai şi acum prin Duhul Sfânt. Și în măsura în care te-ai curăţit de patimi te uneşti cu El. Aspiraţia credinciosului serios este aceea de a trăi în Hristos, de a trăi tot mai mult în El. Iisus este „*Calea, Adevărul și Viaţa*”.

A te înduhovnici înseamnă a-L limita, adică a-i îndura patimile făcând nevoinţă, a te ilumina de adevărul descoperit prin El, pentru a ajunge la unirea deplină cu El.

Vorbind de urcuşul duhovnicesc, unii autori, aseamănă purificarea sau curăţirea cu pruncia, iluminarea cu adolescenţa şi unirea cu maturitatea. Alţii, socotind că esenţa spiritualităţii constă în unirea în dragoste, aseamănă curăţirea cu perioada în care doi tineri se cunosc, iluminarea cu logodna, iar unirea mistică cu nunta.

Analogia aceasta este foarte bine venită pentru că e de obârşie scripturistică. Ştiu foarte bine, cei ce iubesc Sfânta Scriptură, că în tot Vechiul Testament este prezentă această metaforă. Dumnezeu este soţul iar poporul ales, poporul Israel, este soţia. Adeseori necredincioasă, trădătoare. Oricum, legătura dintre Dumnezeu şi poporul Său este considerată ca legătura dintre bărbat şi femeie.

În „*Cântarea cântărilor*”, acest poem extraordinar scris de înţeleptul Solomon, mireasa e Biserica, iar mirele este Hristos. Sau mirele este Hristos şi mireasa e inima înflăcărată de dragoste. În cămara de nuntă a Mirelui divin doreşte să ajungă orice credincios. Mirele-Hristos, „*la uşă bătând zice: Deschide-Mi surioară, deschide-Mi iubita Mea, porumbiţa Mea, curata Mea. Capul îmi este plin de rouă şi părul ud de vlaga nopţii*”.

Se vede bine, din acest dialog, că pentru a nunti cu Mirele divin trebuie să te fi curăţit. Mirele îi spune: „*curata mea*”. În luminânda din Săptămâna Patimilor creştinul se tânguieşte tocmai pentru lipsa acestei curăţii: „*Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd împodobită, şi îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina*

sufletului meu, dătătorule de lumină, şi mă mântuieşte".

În tot Noul Testament Mirele Bisericii este Hristos. Parusia este văzută ca un ospăţ de nuntă. Şi zice o altă cântare, un tropar, tot din Săptămâna Patimilor, referindu-se la clipa minunată a celei de-a doua veniri a Domnului Hristos: „*Iată, Mirele vine în miezul nopţii şi fericită este sluga pe care o va afla priveghind; şi nevrednică cea pe care pe care o afla lenevindu-se. Vezi doar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreuiezi, ca să nu te dai morţii şi afară de împărăţie să te încui. Ci te deşteaptă strigând: Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti Dumnezeule; pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu miluieşte-ne pe noi*".

În Apocalipsă ni se spune, textual, că Noul Ierusalim va fi împodobit frumos, gătit ca o mireasă pentru mirele său.

Hristos este Mirele Bisericii. Hristos este Mirele sufletelor noastre. Pentru nunta mistică, pentru nunta tainică, pentru unirea cu Hristos, sufletul trebuie să se curăţească.

Sfântul Apostol Pavel, atunci când se referă la unirea dintre Hristos şi Biserica Lui în Epistola către Efeseni, foloseşte asemănarea binecunoscută nouă: unirea dintre mire şi mireasă. Iată de ce, prin analogie, ne dăm seama cât de înalt, cât de frumos şi cât de dorit este acest pisc al unirii omului cu Dumnezeu.

Este celebră pentru lumea creştină tâlcuirea făcută de Sfântul Grigorie de Nyssa la cartea „*Cântarea cântărilor*". Acest imn de nuntă, acest imn de dragoste, pe care Sfântul Grigorie îl vede ca un imn de dragoste dintre Hristos şi Biserica Lui. Mă voi limita doar la două citate din această lucrare.

În primul dintre ele Sfântul Grigorie ne îndeamnă: „*Intraţi în cămara neîntinată a Mirelui, îmbrăcaţi-vă în haina albă a cugetărilor curate şi neîntinate. Dar dacă vreunul, luând cu sine vreun gând pătimaş şi neavând veşmântul conştiinţei vrednic de nunta dumnezeiască, se va lipi de cugetările sale, atrăgând cuvintele Mirelui şi ale miresei spre patimile necuvântătoare şi prin ele se va îmbrăca în nălucirile de ruşine, va fi aruncat afară dintre cei strălucitori de fericire, primind în locul bucuriei din cămara de nuntă scrâşnirea şi plânsul. Aceasta o mărturisesc, începând tâlcuirea tainică a Cântării Cântărilor. Căci prin cele înscrise în ea e dus sufletul, ca o mireasă, spre însoţirea netrupească, duhovnicească şi nematerială, cu Dumnezeu; fiindcă Dumnezeu, Care*

vrea ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină, arată aici chipul cel mai desăvârşit şi mai fericit al mântuirii, adică cel al iubirii."

Şi un alt citat: Solomon „*curăţind inima de alipirea la cele văzute, introduce tainic prin Cântarea cântărilor înţelegerea în Sfintele Sfintelor dumnezeieşti, în care ceea ce se săvârşeşte este o rânduială de nuntă, iar ceea ce se înţelege este unirea sufletului omenesc cu Dumnezeu. De aceea, fiul din Proverbe se numeşte aici mire, şi înţelepciunea ţine loc de mireasă, ca să se logodească cu Dumnezeu omul ajuns mireasă curată şi lipindu-se de Domnul să fie un duh, devenind, prin unire cu cel neîntinat şi nepătimitor, în loc de trup greoi înţelegere curată. Fiindcă, deci, cea care grăieşte este înţelepciunea, iubeşte-o cât poţi din toată inima şi puterea, pofteşte-o cât poţi. Ba adaug cu îndrăzneală la aceste cuvinte şi: îndrăgosteşte-te. Căci e nevinovată şi nepătimaşă această patimă pentru cele netrupeşti, cum zice Înţelepciunea în Proverbe, legiuind dragostea pentru frumuseţea cerească*".

2. Dragostea desăvârşită şi nepătimirea

Spuneam că omul curăţit de patimi ajunge la unire cu Dumnezeu. Omul curăţit de patimi ajunge la rugăciunea curată şi, implicit, la cunoaşterea lui Dumnezeu, precum şi la unirea cu El. Iar unirea cu El este dragostea desăvârşită.

Numai omul nepătimaş poate ajunge la dragoste desăvârşită. Între dragostea desăvârşită şi nepătimire este o strânsă legătură. Dragostea desăvârşită presupune nepătimirea, iar la rândul ei dragostea desăvârşită întăreşte nepătimirea, pentru că ea este opusul patimilor.

Dragostea însumează toate virtuţile şi, cum orice virtute omoară o patimă, omul nepătimş e plin de iubire. „*Chinuieşte-ţi trupul cu foamea şi cu privegherea şi îndeletniceşte-te cu cântarea şi cu rugăciunea; şi sfinţenia neprihănirii va veni peste tine aducând dragostea*", spune Sfântul Maxim Mărturisitorul.

E amintită aici şi rugăciunea. Spune în alt loc, acelaşi Sfânt Părinte, că: „*Toate virtuţile ajută mintea să câştige dragostea*

dumnezeiască. Dar mai mult ca toate rugăciunea curată. Căci prin aceasta zburând către Dumnezeu iese afară din toate cele ce sunt”.

Patimile înseamnă iubirea de sine. Iar cine se iubeşte pe sine nu poate iubi pe Dumnezeu şi pe semenul său. Cel ce s-a curăţit de patimi, și nu se mai iubeşte egoist pe sine, Îl iubeşte pe Dumnezeu şi pe semenul său, pentru că nu mai caută la slava sa ci la slava lui Dumnezeu.

Dragostea de Dumnezeu, însă, pe cea mai înaltă treaptă, nu este numai libertatea de patimi, ci este şi darul lui Dumnezeu ce se coboară în sufletul ajuns în această stare. Este dar venit de sus, ca energie necreată.

Sfântul Diadoh al Foticeii precizează: „*Alta este dragostea naturală a sufletului și alta cea care vine în el de la Duhul Sfânt. Cea dintâi e moderată și e pusă în mișcare și de voința noastră, atunci când vrem. De aceea e și răpită cu uşurinţă de duhurile rele, când nu ţinem cu tărie la hotărârea noastră. Cealaltă așa de mult aprinde sufletul de dragostea către Dumnezeu, încât toate părţile lui se lipesc de dulceaţa negrăită a acestei iubiri, printr-o afecţiune de o simplitate infinită. Căci mintea umplându-se atunci de lucrarea duhovnicească, se face ca un izvor din care ţâşnesc dragostea și bucuria*”.

De fapt putem distinge, atunci când este vorba de dragoste, trei trepte: treapta întâia, tendinţele de simpatie naturală, din starea naturii căzute din har; treapta a doua, dragostea creştină, care folosind aceste tendinţe creşte din harul divin și din eforturile proprii. Aceasta prin creştere, din firavă și șovăielnică devină fermă. Această dragoste creştină pregăteşte sufletul pentru extaz; și în sfârşit, a treia treaptă, este dragostea ca extaz, despre care vom vorbi aminti în capitolul următor, fiind un dar exclusiv venit de sus.

Despre dragostea desăvârșită Sfântul Pavel, inspirat de Duhul Sfânt, a scris cel mai frumos imn posibil. „*De aş vorbi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul proorociei, şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare,*

dragostea nu pizmiește, nu se laudă, nu se trufește, dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde mânie, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii, se vor desființa; darul limbilor va înceta; știința se va sfârși; pentru că în parte cunoaștem și împarte proorocim. Dar când va veni ceea ce este desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa. Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului. Căci vedeam acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu. Și acum rămân aceste trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre aceste este dragostea".

Dragostea, după calitate, spune Sfântul Ioan Scărarul, „*e asemănarea cu Dumnezeu, pe cât e cu putință muritorilor. Iar după lucrare, e o beție a sufletului. După însușire, e izvorul credinței, adâncul fără fund al îndelungii răbdări, oceanul smereniei*".

Pentru a realiza cum se manifestă un om care a ajuns la dragostea desăvârșită, vom da două exemple. Sfântul Diadoh al Foticeii ni-l prezintă pe omul covârșit de dragostea lui Dumnezeu: „*Când începe cineva să simtă cu îmbelșugare dragostea lui Dumnezeu, începe să-l iubească și pe aproapele întru simțirea duhului. Și aceasta este dragostea despre care grăiesc toate Sfintele Scripturi. Căci prietenia după trup se desface foarte ușor când se găsește o cât de mică pricină. Pentru că n-a fost legată cu simțirea Duhului. Dar în sufletul ce stă sub înrâurirea lui Dumnezeu, chiar dacă s-ar întâmpla să se producă vreo supărare, totuși legătura dragostei nu se desface dintr-însul*".

Iar Sfântul Isaac Sirul, spune că „*cel ce a aflat dragostea mănâncă pe Hristos; Îl mănâncă pe Hristos în fiecare zi și ceas și se face prin aceasta nemuritor. Că cel ce mănâncă, zice, din pâinea pe care Eu o voi da lui, nu va vedea moartea în veac. Fericit este cel ce mănâncă din pâinea dragostei care este Iisus. Căci cel ce se hrănește din dragoste se hrănește din Hristos, Dumnezeu cel peste toate, o mărturisește Ioan zicând: «Dumnezeu este iubire». Deci cel ce viețuiește în dragoste*

rodeşte viaţă din Dumnezeu şi respiră în lumea aceasta aerul învierii din cele de aici. În acest văzduh se vor desfăta drepţii după înviere. Dragostea este Împărăţia pe care Domnul a făgăduit-o în chip tainic apostolilor că o vor mânca în Împărăţia Lui. Căci este scris: «Mâncaţi şi beţi la masa Împărăţiei», pentru că dragostea e în stare să-l hrănească pe om în locul mâncării şi băuturii. «Acesta este vinul care veseleşte inima omului». Fericit cel ce bea din vinul acesta. Din acesta au băut desfrânaţii şi s-au ruşinat; şi păcătoşii, şi au părăsit căile patimilor; şi beţivii şi s-au făcut postitori; şi bogaţii, şi au dorit sărăcia; şi cei ce flămânzesc, şi s-au îmbogăţit cu nădejdea; şi bolnavii, şi s-au făcut puternici; şi cei neînvăţaţi, şi s-au înţelepţit".

3. Extazul şi contemplaţia pasivă

Spuneam că a treia treaptă a dragostei este dragostea ca extaz. La dragostea ca extaz se ajunge după o îndelungată pregătire, prin dragostea cea de-a doua adică, prin dragostea creştină. Ea ţine doar câteva clipe pe pământ.

În general, când vorbim de dragostea adevărată, vorbim de dragostea creştină. Pentru că dragostea deplină, dragostea ca extaz, presupune o victorie totală a omului asupra lui însuşi. Dragostea deplină, dragostea ca extaz, are o fermitate pe care nicio vicisitudine nu o poate clătina. Lucru care nu se întâmplă cu dragostea naturală.

Cel ce are această dragoste simte în sine un izvor pururi ţâşnitor de lumină şi de bucurie. Omul care e cuprins de dragostea ca extaz are sufletul răpit în contemplaţie. Această contemplaţie se deosebeşte de cea pomenită în faza iluminării, când omul îl putea contempla pe Dumnezeu în lucrurile Sale. Aceea era o contemplaţie activă. Contemplaţia pe care o face omul în extaz este una pasivă şi constituie esenţa experienţei mistice.

În ce constă această contemplaţie? E greu de definit. Ea ar fi o vedere nemijlocită şi iubitoare a lui Dumnezeu. Sufletul este ridicat în Dumnezeu, în timp ce trupul devine inert. Sufletul îl simte pe Dumnezeu în mod nemijlocit, direct şi simplu.

Sfântul Apostol Pavel povesteşte despre sine, ca despre un altul, cum atunci când era în extaz a contemplat realităţi care în general nu-i sunt accesibile omului: „*Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece*

ani-fie în trup, nu știu; fie înafară de trup, nu știu, Dumnezeu știe că a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Şi-l știu pe un astfel de om-fie în trup, fie înafară de trup, nu știu, Dumnezeu știe – că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespus pe care nu se cuvine omului să se grăiască."

Sfântul Ioan Teologul, și el în stare de extaz, a contemplat lucrurile minunate pe care le citim în Apocalipsă: „*Eu Ioan, fratele vostru și împreună cu voi părtaș la suferința și la împărăția și la răbdarea în Iisus, fost-am în insula ce se cheamă Patmos, pentru cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia lui Iisus. Am fost în duh în zi de duminică și am auzit, în urma mea, glas mare de trâmbiță care zicea: Ceea ce vei scrie în carte și trimite celor șapte Biserici*".

Contemplaţia pasivă o au puţini oameni. O au oamenii cu viaţă sfântă. Dar ca să înţelegem cam ce este s-o comparăm cu contemplaţia activă, pe care o poate avea oricine. Poţi contempla un peisaj frumos, îi poţi analiza frumuseţile. Te poţi simţi copleşit de splendoarea lui şi parcă te contopeşti cu el. Nici nu poţi exprima bine în cuvinte ceea ce simţi, dar ştii că ce vezi e frumos şi simţi în inima ta o bucurie. În mod palid, această contemplaţie activă, spune câte ceva despre contemplaţia pasivă.

Creştinul ce se află în extaz contemplă pasiv pe Dumnezeu, îl vede și-L simte, copleşit fiind de dragostea desăvârșită. Dumnezeu fiind o persoană absolută şi inaccesibilă, nu poate fii atins şi nici văzut de om. Omul nu se poate ridica la vederea lui, decât dacă Dumnezeu îl ridică la contemplaţia pasivă. Aşa cum ochiul nu poate vedea soarele, numai dacă lumina soarelui vine şi se sălăşluieşte în ochi, tot aşa şi sufletul nu poate vedea lumina lui Dumnezeu, numai dacă lumina dumnezeiască vine şi se sălăşluieşte în suflet.

În contemplaţia pasivă sunt prezente două lucruri: acţiunea lui Dumnezeu și contribuţia sufletului. Acţiunea lui Dumnezeu e principală. Ea constă din harul divin, pe care Dumnezeu Îl dă cui vrea, când vrea și cât timp vrea. Persoana, momentul și durata depind de bunătatea lui Dumnezeu. Contemplaţia vine fără a fi presimţită şi se termină iarăşi fără a interveni voinţa umană. Sufletul trebuie să accepte în mod liber acţiunea divină, să se lase în seama lui Dumnezeu

şi să nu facă nicio opoziţie. Pregătirea o face prin fazele curăţirii şi iluminării. Pregătirea nu produce automat contemplaţia, ci o favorizează, o face posibilă.

Vă dau un exemplu de dragoste ca extaz, de la Sfântul Isaac Sirul: "*Dragoste de Dumnezeu este o căldură mai presus de fire şi când vine în cineva fără măsură, face acel suflet să-şi iasă din sine, să fie extatic. De aceea, inima celui ce o simte nu o poarte cuprinde şi suporta, dar pe măsura calităţii iubirii venite în el, se arată în el o schimbare neobişnuită. Iar semnele ei simţite sunt acestea: faţa omului se face ca de foc şi plină de farmec şi trupul lui se încălzeşte. Frica şi temerea se îndepărtează de la el şi-şi iese din sine, adică intră în extaz. Puterea ce ţine minte adunată pleacă de la el şi se face ca un ieşit din minţi. Moarte înfricoşetoare o socoteşte bucurie şi niciodată vederea minţii lui nu află vreo întrerupere în înţelegerea tainelor cereşti, iar nefiind de faţă, vorbeşte ca şi cum ar fi de faţă, fără să fie văzut de cineva. Cunoştinţa şi vederea lui încetează şi nu-şi simte în chip trupesc mişcarea lui, care se mişcă între lucruri. Chiar dacă face ceva nu simte deloc aceasta, ca unul ce are mintea înălţată în vedere şi cugetul lui e îndreptat pururi spre altcineva.*

De această beţie duhovnicească au fost cuprinşi odinioară apostolii şi mucenicii. Cei dintâi au străbătut lumea întreagă ostenindu-se şi fiind osândiţi. Ceilalţi, cu mădularele tăiate, şi-au vărsat sângele ca apa şi pătimind cele mai cumplite chinuri nu s-au descurajat, ci le-au răbdat cu bărbăţie; şi fiind înţelepţi au fost socotiţi nebuni. Alţii, au rătăcit prin pustiuri, prin munţi, în peşteri şi-n crepăturile pământului şi lipsiţi fiind de o aşezare statornică, erau cei mai statornic aşezaţi. Această nebunie să ne învrednicească Dumnezeu să o dobândim şi noi!"

4. Dragostea desăvârşită, cunoaşterea şi lumina dumnezeiască

Dragostea desăvârşită presupune dobândirea tuturor virtuţilor. Dragostea desăvârşită duce la extaz, permiţându-i credinciosului să-L contemple pe Dumnezeu. Ori, aşa cum spune Sfântul Evanghelist Ioan: „*Dumnezeu este lumină*".

Când credinciosul ajunge să vadă lumina dumnezeiască mintea,

în această situaţie, ajunsă pe ultimele trepte ale rugăciunii se opreşte uimită în faţa frumuseţii dumnezeieşti. Orice lucrare a minţii încetează pentru că a ajuns la limita puterilor umane şi dragostea de Dumnezeu îl răpeşte pe om în extaz. Lucrarea ce urmează este exclusiv a lui Dumnezeu. Sufletul rămâne uimit, neputincios de a se mişca prin eforturi proprii de înţelegere în interiorul de taină a necuprinsului pe care-l simte. Această stare este trăită în răstimpuri scurte aici pe pământ dar va fi continuă în viaţa viitoare.

Dacă în această stare minte este inactivă, nu înseamnă că este şi inconştientă. Cei ajunşi la această stare văd, cunosc, recepţionează cu bucurie ce li se întâmplă şi pot apoi să le comunice şi altora. Lucrarea Duhului Sfânt din starea de extaz este proporţională cu purificarea de patimi a celui ce este subiectul ei. Creştinul aflat în extaz, pentru că a ajuns la unirea cu Dumnezeu, Îl cunoaşte pe Dumnezeu şi vede lumina dumnezeiască. Această lumină, după Părintele Dumitru Stăniloe, este iradierea zâmbitoare a dragostei divine trăită în formă intensă în clipele de extaz.

Raportul minţii cu lumina dumnezeiască este analog cu raportul ochiului cu lumina soarelui, fără de care nu poate vedea, dar pentru primirea căreia trebuie să fie sănătos şi curat.

Aşa cum am menţionat deja, Sfântul Ioan Teologul ne spune că „*Dumnezeu este lumină*”. Nu-i singurul loc din Sfânta Scriptură referitor la lumină, la iluminarea dumnezeiască. Psalmistul David adresându-I-se lui Dumnezeu zice: „*Întru lumina Ta vom vedea lumină*”.

Este vorba aici de o trăire duhovnicească la cel mai înalt nivel, de o cunoaştere (gnwsiV) a dumnezeirii, de o experienţă a luminii necreate. Sfântul Simion Noul Teolog spune că noi nu vorbim despre lucruri pe care nu le ştim ci dăm mărturie despre ceea ce am experimentat. „*Căci lumina străluceşte deja în întuneric, în noapte şi în zi, în inimile şi în minţile noastre. Această lumină fără de apus, fără schimbare, nestricăcioasă, care nu se întunecă niciodată, ne iluminează; ea vorbeşte, activează, ea este vie şi dătătoare de viaţă, ea preschimbă în lumină pe cei pe care îi iluminează. Dumnezeu este lumină şi cei pe care îi învredniceşte să-L vadă, Îl văd în lumină, cei ce L-au primit, L-au primit ca lumină*”.

Macarie Egipteanul spune că focul harului aprins de Duhul Sfânt în inimile creştinilor îi face pe aceştia să strălucească în faţa Fiului lui Dumnezeu ca nişte făclii.

Moise a văzut acest foc în rug: „*Depărtându-se odată cu turma în pustie, a ajuns până la muntele lui Dumnezeu, la Horeb; iar acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia*".

Acest foc l-a răpit pe Ilie de pe pământ: „*Pe când mergeau ei aşa pe drum, adică Ilie cu Elisei, şi grăiau, deodată s-a ivit un car şi cai de foc şi despărţindu-i pe unul de altul, a ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la cer*".

Această lumină au văzut-o trei dintre apostoli pe Tabor:" *Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacob şi pe Ioan, fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt, de-o parte. Şi S-a schimbat la faţă, înaintea lor, şi-a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina*".

Aceasta este lumina necreată. Sunt energiile dumnezeieşti care se împărtăşesc celor ce intră în unire cu Dumnezeu.

Pentru a vedea lumina dumnezeiască, cu ochii trupeşti, aşa cum au văzut-o ucenicii Domnului pe muntele Tabor, trebuie să ne împărtăşim de această lumină, să fim preschimbaţi de ea. Sfântul Grigorie Palama spune că cel care participă la energia dumnezeiască ajunge el însuşi într-un fel lumină.

Dăm câteva exemple, în acest sens, de oameni care au văzut lumina dumnezeiască şi-au devenit ei înşişi lumină.

Se spune în *Pateric* despre Avav Arsenie că atunci „*când venea la biserică, câteodată, şedea dinapoia stâlpului ca nimeni să nu vadă faţa lui, nici el să caute la alţii. Şi era chipul lui îngeresc, ca a lui Iacob, era cu totul alb, încuviinţat la trup, dar uscăţiv şi avea barba lungă ajungând până la pântece. Iar perii ochilor căzuseră de plâns. Şi era lung, dar se gârbovise de bătrâneţe. Şi-a murit în vârstă de nouăzeci şi cinci de ani*".

Tot în *Pateric* se spune că „*a fost un om care se numea Avva Pamvo. Şi despre acesta se povesteşte că trei ani a petrecut rugându-se lui Dumnezeu şi zicând: să nu mă slăveşti pe pământ. Şi atât la slăvit Dumnezeu încât nu putea cineva să se uite la faţa lui, de slava care o*

avea”.

Se spune despre Avva Pamvo că precum a luat Moise icoana slavei lui Adam, când s-a slăvit faţa lui, aşa şi faţa lui Avva Pamvo ca fulgerul strălucea şi era ca un împărat şezând pe tron. De aceeaşi lucrare erau şi Avva Siluan şi Avva Sisoe.

Foarte cunoscut este cazul Sfântului Serafim de Sarov, care s-a îmbrăcat în lumină. Unul dintre intelectualii bogaţi ai Rusiei, dar în acelaşi timp sceptic, frământat de întrebări, căutând sens vieţii, a ajuns şi la chilia Sfântului Serafim din Sarov. Şi i-a spus părintelui frământarea lui. I-a mărturisit că el nu găseşte un sens vieţii noastre pământeşti. Şi părintele, în cuvinte simple, i-a spus că sensul vieţii noastre pământeşti, sau scopul vieţii noastre pământeşti, este să dobândim harul Duhului Sfânt. Să dobândim Duhului Sfânt. S-a chinuit bătrânul să-i explice ce este harul Duhului Sfânt, ce este Duhului Sfânt. Ce înseamnă câştigarea Duhului Sfânt. Dar Motovilov n-a priceput. Atunci Părintele Serafim, istoriseşte Motovilov, „*M-a prins de umeri şi strângându-mă puternic mi-a zis: suntem numai amândoi, tu şi eu, în plinătatea Duhului Sfânt, de ce nu mă priveşti? Nu vă pot privi Părinte, fulgere vă ţâşnesc din ochi. Faţa va devenit mai luminoasă ca soarele. Mă dor ochii. Părintele Serafim i-a zis: Nu te teme, prietenul lui Dumnezeu, ai devenit şi tu la fel de luminos ca mine, eşti în plinătatea Sfânt Duhului, altfel nu m-ai putea vedea*”.

Sunt şi multe alte întâmplări de genul acesta din care reiese cu evidenţă că oamenii purificaţi sufleteşte şi uniţi cu Dumnezeu, nu numai că sunt în stare să vadă lumina dumnezeiască, dar ei înşişi sunt covârşiţi de lumină, sunt umpluţi de lumină şi de pe chipul lor iradiază lumină. Cuvântul Sfântului Prooroc David în cazul lor este experimentat pe deplin: „*Întru lumina Ta, vom vedea lumină*!”

5. Ospăţul credinţei

În etapa desăvârşirii, aşa cum am aflat, omul se uneşte cu Dumnezeu. Ajunge la nepătimire şi la dragoste desăvârşită. Este răpit în extaz şi contemplă lumina dumnezeiască. Capătul drumului se finalizează cu participarea la *ospăţul credinţei* din împărăţia lui Dumnezeu.

Fericiţii, care îşi încununează cu succes demersul, se vor hrăni:

„din Pomul Vieţii care face rod de douăsprezece ori pe an”.

Se vor adăpa din *„râul şi apa vieţii, limpede şi cum e cristalul şi care izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi al Mielului*”.

Pomul Vieţii este Domnul Iisus Hristos. Troparul Înainteprăznuirii Crăciunului zice: *„Găteşte-te Betleeme că s-a deschis tuturor Edenul! Împodobeşte-te Efrata, că Pomul Vieţii a înflorit în peşteră din Fecioară*.”

Dacă Adam, în raiul pământesc, a renunţat la gustarea din Pomul Vieţii şi a râvnit la gustarea din pomul cunoştinţei binelui şi răului, prăbuşindu-se, cei ce vor ajunge în raiul ceresc necontenit vor gusta din Pomul vieţii. Vor participa la Liturghia cea veşnică, la *ospăţul credinţei*. Până atunci, încă pe pământ fiind, Sfânta Liturghie – *ospăţul credinţei* – le dă creştinilor posibilitatea să guste din Hristos-Pomul Vieţii. În etapa desăvârşirii, a unirii cu Dumnezeu, harul primit din Sfânta împărtăşanie lucrează cu putere.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă în noaptea Paştilor: *„Masa este plină, ospătaţi-vă toţi. Viţelul este mult, nimeni să nu iasă flămând. Gustaţi toţi din ospăţul credinţei*”.

Taina Sfintei Euharisti este sâmburele de foc al cultului ortodox. E minunea prefacerii naturii create în natură divină. Pâinea prefăcută în trupul Mântuitorului, vinul prefăcut în sângele Lui, constituie hrana fără prihană care transformă natura creată în natură divină.

Esenţa practică a religiei creştine ortodoxe este acest *ospăţ tainic* în care Hristos, în carne adevărată şi în sânge adevărat, Se împarte ca mâncare adevărată credincioşilor. Iar dacă sângele şi carnea divină păstrează aspectul de vin şi de pâine, şi după prefacere, este o concesie pe care Dumnezeu o face neputinţei omeneşti.

În această Taină a tainelor natura creată se îndumnezeieşte necontenit. Pâinea şi vinul nu sunt simple simboluri, ci însuşi Trupul şi Sângele Domnului îndumnezeite. Pentru că Hristos n-a zis: *„Acestea închipuie Trupul şi Sângele Meu*”. Ci a zis: *„Luaţi, mâncaţi, aceasta este trupul Meu. Beţi dintru acesta toţi, că acesta este sângele meu*”.

Nicolae Cabasila spune: *„Că atunci când Hristos se revarsă în sufletele noastre şi se face una cu ele, noi ne-am schimbat, ne-am făcut*

asemenea Lui, întocmai cum se întâmplă cu o picătură de apă când cade într-un vas uriaş plin de ulei binemirositor. Apoi chiar aşa e şi roada acelui miros, în stare să facă din cei peste care s-a revărsat, nu numai buni mirositori, ci şi să devenim şi noi miros bun, după cuvântul Scripturii: suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei care se mântuiesc."

Aşa cum spuneam în centrul vieţii noastre bisericeşti, Biserica fiind Împărăţia lui Dumnezeu pe pământ, arde permanent focul euharistic al jertfei celei fără de sânge prin care natura pământească se regenerează şi se converteşte în natură duhovnicească. Focul euharistic e focul dragostei lui Hristos pentru făpturile Sale.

În viaţa viitoare ospăţul credinţei va fi nesfârşit: „*Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii şi El va sălăşlui cu ei şi ei vor fi poporul Lui şi însuşi Dumnezeu va fi cu ei*".

Este foarte greu de vorbit despre fericirea în care vor petrece cei mântuiţi în Împărăţia cerurilor. Sfântul Apostol Pavel spune că: „*Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*".

Agapie Criteanul încearcă în „*Mântuirea păcătoşilor*" să spună cu cuvinte omeneşti câte ceva despre Rai. "*Ce zici? Dacă s-ar fi împreunat toate limbile oamenilor şi toate stelele cerului, şi toate frunzele copacilor şi s-ar fi schimbat în limbi grăitoare şi preaînţelepte ale ritorilor preadulce grăitori, iarăşi n-ar fi putut să povestească de ajuns cele necuprinse şi nepovestite pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, nici mintea nu poate să le înţeleagă. Cu toate acestea, ca să luăm o adevărată simţire şi puţină mireasmă despre dânsele, s-au învrednicit unii dintre cei îmbunătăţiţi şi au văzut în descoperire şi vedenie o parte oarecare din acea nepovestită desfătare şi frumuseţe neasemănată şi ni le-au lăsat în scrieri ca să se mişte inimile noastre de mântuitoare dragoste….*

Într-o chinovie era un călugăr îmbunătăţit, care a făcut treizeci de ani ascultare tuturor, fiind osârdnic următor la toate poruncile Domnului. Iar la sfârşitul vieţii sale, a văzut o vedenie; adică s-a dus sufletul lui în rai şi a văzut acea dumnezeiască fericire; şi după ce s-a

întors întru sineşi a chemat pe egumen şi pe fraţi şi cu faţă veselă şi bucuroasă a zis către dânşii: O, prea dulce şi prea luminoasă a fost noaptea cea trecută pentru mine! Cât era de slăvită şi veselitoare pentru minunatele cântări pe care le-am auzit în rai, cântate de cereştile cete ale îngerilor şi ale fericiţilor bărbaţi, care-L laudă pe Dumnezeu cu atâta părea dulce cântare şi glas neîncetat, gândindu-se la acea negrăită slavă şi frumuseţe nemeşteşugită, a Treimii Celei de o fiinţă şi nedespărţite.

O, câtă armonie au cântările şi glasurile lor! În cântările noastre este multă desarmonie, osteneală, patimă, sudoare şi alte asemenea; dar la cea preafericită Împărăţie nu este niciuna dintre aceste scăderi, fiindcă toate duhurile cereşti se unesc la atâta dulce melodie că nu poate s-o spună limba omenească. Şi nici încetează, nici obosesc să slăvească pe Făcătorul şi pe cât Îl laudă, pe atâta creşte dorinţa de a-L slăvi. Am văzut în acele fericite cete şi am cunoscut pe câţiva dintre fraţii noştri adormiţi, care s-au făcut nemuritori şi s-au înălţat la multă fericire şi slavă, fiindcă s-au sfârşit în ascultare. Şi atâta străluceau, încât m-am minunat de o asemenea podoabă şi am înţeles că toţi cât s-au smerit aici pentru Domnul s-au înălţat acolo şi s-au slăvit mai mult".

Fericitul Augustin zice că este de aşa fel frumuseţea Luminii celei nevăzute, plăcuta înţelepciune cea nezidită şi desfătarea cereştii fericiri, că dacă ar fi fost cu putinţă să stăm acolo numai o zi ar fi trebuit pentru acea zi să defăimăm toţi anii vieţii noastre vremelnice şi toată desfătarea trupească.

Cu gândul la *ospăţul credinţei*, şi cu dorul după Dumnezeu, putem dobândi râvna necesară pentru a parcurge calea anevoioasă ce ne duce acolo. Şi putem spune, dimpreună cu Sfântul Ioan Teologul: „*Vină, Doamne Iisuse!*"